

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ณิชาภา นาคพราย

GRAD VRU

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
พ.ศ. 2558

PEOPLE'S PARTICIPATION IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT
OF WANG NOI SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION,
WANG NOI DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

NICHAPA NAKPHRAI

GRAD VRU

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION
IN PUBLIC ADMINISTRATION
GRADUATE SCHOOL
VALAYA ALONGKORN RAJABHAT UNIVERSITY
UNDER THE ROYAL PATRONAGE PATHUM THANI

2015

ใบรับรองการค้นคว้าอิสระ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

ชื่อเรื่องการค้นคว้าอิสระ   การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชื่อนักศึกษา   ณิชภา นาคพราย

รหัสประจำตัว   55B53330207

ปริญญา   รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา   รัฐประศาสนศาสตร์

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

..... ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วิมล หอมยิ่ง)

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมานุกร)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วิมล หอมยิ่ง)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.พรนภา เตียสุธิกุล)

..... กรรมการและเลขานุการ
(ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิ
(อาจารย์ ดร.บุญเลิศ ไพรินทร์)

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรธนิษ ศิริโวหาร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 17 เดือน กันยายน พ.ศ. 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

ชื่อเรื่องการค้นคว้าอิสระ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ชื่อนักศึกษา	ณิชภา นาคนพราย
รหัสประจำตัว	55B53330207
ปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
ประธานที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
กรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	อาจารย์ ดร.วิมล หอมยิ่ง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความยั่งยืนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 354 คน ที่เลือกจากประชากร 3,056 คน จากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรทาร์โยมานเน่ สุ่มตัวอย่างแบ่งชั้นภูมิ และสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการร่วมประเมินผล รองลงมา คือ ด้านการร่วมบริหาร ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการร่วมคิดรวบวางแผน

2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความยั่งยืนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านความยั่งยืน คือ ด้านความพอเพียง ด้านพึ่งตนเองได้ ด้านมีภูมิคุ้มกัน และด้านมีความมั่นคง โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการ คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

Independent Study Title	People's Participation in the Sustainable Development of Wang Noi Sub-district Administrative Organization, Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province
Student	Nichapa Nakphrai
Student ID	55B53330207
Degree	Master of Public Administration
Field of Study	Public Administration
Independent Study Advisor	Professor Dr.Boonton Doockthaisong
Independent Study Co-Advisor	Dr.Wimon Homying

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study the level of people's participation in the sustainable development of Wang Noi Sub-district Administrative Organization, Wang Noi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province, 2) study the relationship between the factor of sustainability and the people's participation in the sustainable development of Wang Noi Sub-district Administrative Organization, Wang Noi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province, and 3) study the relationship between the factor of management and the people's participation in the sustainable development of Wang Noi Sub-district Administrative Organization, Wang Noi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province. The sample of this research consisted of 354 respondents who were selected from the population of 3,056 people living in Wang Noi Sub-district. The sample size was obtained using Taro Yamane's formula and was selected by stratified random sampling and simple random sampling. The tool for data collection was a 5 level rating scale questionnaire. The statistics used to analyze the data consisted of percentage, mean, standard deviation and Pearson Product Moment Correlation Coefficient.

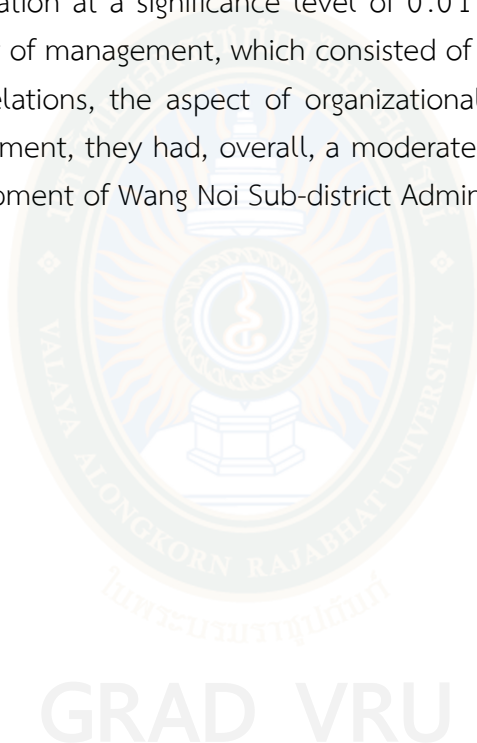
The research findings were as follows:

1) The level of people's participation in the sustainable development of Wang Noi Sub-district Administrative Organization, Wang Noi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province was, overall, at a moderate level. Ranking each aspect from the highest to the lowest mean, the results were: the aspect of participation in evaluations, the aspect of participation in management, the aspect of participation in benefits receiving, and the lowest mean was for the aspect of participation in thinking and planning, respectively.

2) The relationship between the factor of sustainability and the people's participation in the sustainable development of Wang Noi Sub-district Administrative Organization, Wang Noi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province had, overall, a

high positive correlation at a level of significance of 0.01. Considering each individual aspect of the factor of sustainability, which consisted of the aspect of sufficiency, the aspect of self reliance, the aspect of immunity, and the aspect of security, overall, they had a moderate positively correlation with the sustainable development of Wang Noi Sub-district Administrative Organization.

3) The relationship between the factor of management and the people's participation in the sustainable development of Wang Noi Sub-district Administrative Organization, Wang Noi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province had, overall, a high positive correlation at a significance level of 0.01. Considering each individual aspect of the factor of management, which consisted of the aspect of leadership, the aspect of public relations, the aspect of organizational culture, and the aspect of community environment, they had, overall, a moderate positive correlation with the sustainable development of Wang Noi Sub-district Administrative Organization.

กิตติกรรมประกาศ

ภาคนิพนธ์เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ฉบับนี้สามารถลุล่วงด้วยดี จากความกรุณา คำชี้แนะที่มีประโยชน์ และความช่วยเหลือทุกด้านจาก อาจารย์ที่เป็นประธานปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง และกรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ อาจารย์ ดร.วิมล หอมยิ่ง ผู้ซึ่งเสียสละเวลาอันมีค่ามาให้คำแนะนำ และชี้แนะถึงข้อควรปฏิบัติต่างๆ จนการวิจัยครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง มา ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.พรนภา เตียสุธิกุล อาจารย์ ดร.บุญเรือง ศรีเหรียญ และอาจารย์ ดร.ชรินทร์ สีสัททิม ท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาตรวจสอบปรับปรุง และแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งหน่วยงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ทุกท่านที่ให้คำปรึกษาในการค้นคว้าข้อมูลมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ คุณบิดา มารดา ที่ให้กำเนิด และสั่งสอนให้ลูกเป็นคนดีเสมอมา และครูบาอาจารย์ทุกท่านที่มอบวิชาความรู้ติดตัว ผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานทุกท่าน พี่ๆ น้องๆ ที่ให้กำลังใจเสมอมา และทำสุดขอขอบคุณหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย และประชาชน ทั้ง 8 หมู่บ้านที่เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลและสถานที่ในการศึกษาวิจัย

หากภาคนิพนธ์ฉบับนี้เกิดประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทั้งทางตรง และทางอ้อม ผู้วิจัยขอมอบความดีครั้งนี้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ณิชามา นาคพราย

GRAD VRU

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามของการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 สมมติฐานของการวิจัย	4
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	5
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	9
2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน	14
2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	28
2.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ	38
2.5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น	52
2.6 บริบทองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย	58
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	63
2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย	70
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	71
3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	71
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	73
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	74
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	75
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	76
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	77
4.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป	78

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับด้านปัจจัย	79
4.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	89
4.4 ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน	94
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	104
5.1 สรุปผลการวิจัย	104
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	108
5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย	110
บรรณานุกรม	112
ภาคผนวก	119
ภาคผนวก ก หนังสือขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	120
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือสำหรับการวิจัย	124
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	126
ประวัติผู้วิจัย.....	137

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	ตารางแสดงจำนวนหมู่บ้าน และจำนวนสมาชิกสภาในเขต อบต. 60
2.2	แสดงจำนวนหมู่บ้านและประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 62
3.1	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย 8 หมู่บ้าน 72
4.1	จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 78
4.2	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้าน ความยั่งยืน โดยรวม 79
4.3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้าน ความยั่งยืน ตามด้านความพอเพียง 80
4.4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้าน ความยั่งยืน ตามด้านพึ่งตนเองได้ 81
4.5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้าน ความยั่งยืน ตามด้านมีภูมิคุ้มกัน 82
4.6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้าน ความยั่งยืน ตามด้านมีความมั่นคง 83
4.7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการ บริหารจัดการ โดยรวม 84
4.8	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการ บริหารจัดการ ตามด้านภาวะผู้นำ 85
4.9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการ บริหารจัดการ ตามด้านประชาสัมพันธ์ 86
4.10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการ บริหารจัดการ ตามด้านวัฒนธรรมองค์กร 87
4.11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการ บริหารจัดการ ตามด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน 88
4.12	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยรวม 89
4.13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน 90
4.14	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามด้านการร่วมบริหาร 91

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามด้านการร่วมรับผลประโยชน์	92
4.16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามด้านการร่วมประเมินผล	93
4.17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่า p-value ระหว่างปัจจัยด้านความยั่งยืนมีกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยรวม	94
4.18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่า p-value ระหว่างด้านความพอเพียงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	95
4.19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่า p-value ระหว่างด้านพึ่งตนเองได้กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	96
4.20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่า p-value ระหว่างด้านมีภูมิคุ้มกันกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	97
4.21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่า p-value ระหว่างด้านมีความมั่นคงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	98
4.22 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่า p-value ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่าง โดยรวม	99
4.23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่า p-value ระหว่างด้านภาวะผู้นำกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	102
4.24 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่า p-value ระหว่างด้านการประชาสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	101
4.25 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่า p-value ระหว่างด้านวัฒนธรรมองค์กรกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	102
4.26 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่า p-value ระหว่างด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	103

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	สามมิติหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน	15
2.2	ความสัมพันธ์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	34
2.3	โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย	63
2.4	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	70

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 3 แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78 ระบุถึงรัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (1) บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืนโดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม (2) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้อยู่ในภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และพึ่งพาตนเองได้ และมาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมาสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ประชาชนมีบริการทางสังคมและอายุยืนยาวขึ้น ในขณะที่เดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความซับซ้อนและกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามายังประเทศไทยได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อนวัตกรรมและการดำรงชีวิตของประชาชนและผลกระทบหลายอย่างได้กลายเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ การพัฒนาที่ผ่านมาได้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นฐานการผลิตและใช้จนเกินระดับความเหมาะสมทำให้เกิดความเสื่อมโทรมและเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับประชาชนและประเทศ ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า การพัฒนาที่ผ่านมาขาดความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและทรัพยากรธรรมชาติ สถานการณ์ด้านสังคมในเรื่องการพัฒนาที่ผ่านมา แม้จะทำให้คุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้นความอยู่ดีมีสุขของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ได้สะท้อนให้เห็นในสังคมที่ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากคุณภาพคนซึ่งเป็นปัจจัยหลักของการพัฒนายังมีคุณภาพ ไม่สอดคล้องกับทิศทางและความต้องการของประเทศ คนไทยยังไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ความรู้ทั้งคุณภาพ การศึกษาและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ในการพัฒนาประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่ว่า “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาคเป็นธรรมและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนา คือ ความอยู่เย็นเป็นสุขและความสงบสุขของสังคมไทยเพิ่มขึ้น และกำหนดแนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่สำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 คือ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคมเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถจัดการความเสี่ยงและสร้างโอกาสในชีวิตให้แก่ตนเอง การจัดการบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิพึงมีพึงได้เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจกและสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศโดยสร้างโอกาสให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสเข้าถึงบริการทางสังคมอย่างเท่า

เทียมและเป็นธรรม เสริมสร้างความมั่นคงให้คนยากจนมีความพร้อมรับผลกระทบจากวิกฤติต่างๆ การเสริมสร้างพลังให้ทุกคนสามารถเพิ่มทางเลือกการใช้ชีวิตในสังคมและสร้างการมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีโดยเสริมสร้างพลังทางสังคมให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างอิสระเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถจัดการปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้แน่นแฟ้นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยพัฒนาความสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆ ในสังคมให้เข้มแข็ง อนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่ดั่งามเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว ชุมชน ให้อยู่ร่วมกันฉันมิตร สนับสนุนให้ภาคีพัฒนาทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างมีประสิทธิภาพโดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนเป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคมไทยโดยสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและร่วมเป็นกลไกพัฒนาชุมชนและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553)

จากรายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี 2552 ของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย เปรียบเทียบข้อมูลแล้วเห็นว่าประเทศไทยมีอัตราส่วนระหว่างรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่มีรายได้มากที่สุดร้อยละ 20 กับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่มีรายได้น้อยที่สุดร้อยละ 20 ปรากฏว่าประเทศไทยมีรายได้แตกต่างเหลื่อมล้ำสูงถึง 12-15 เท่าขณะที่ประเทศที่เจริญแล้วที่ให้คุณค่ากับความเสมอภาคอย่างประเทศญี่ปุ่น ประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ความเหลื่อมล้ำของรายได้ต่างกัน แค่ 3-4 เท่าประเทศในทวีปยุโรปและอเมริกาเหนือ มีความเหลื่อมล้ำของรายได้ต่างกัน 5-8 เท่าแม้แต่ประเทศในกลุ่มเพื่อนบ้านชาติอาเซียน ความเหลื่อมล้ำของรายได้ก็ยิ่งต่ำกว่าไทยมีแค่ 9-11 เท่าแนวโน้มในช่วงเวลา 4 ทศวรรษที่ผ่านมาจะเห็นว่าความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในประเทศไทยมีมากขึ้น

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อฐานรากของสังคมไทยในปัจจุบันเป็นผลจากความไม่สมดุลทั้งในเชิงโครงสร้างและปัญหาสังคมที่สะสมประกอบกับความขัดแย้งของกลุ่มคนที่มีความรู้สึถึง ความไม่เท่าเทียมกันในสังคมอันเนื่องมาจากความไม่สมดุลของการพัฒนา แม้รัฐบาลจะมีนโยบายและโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่มุ่งให้บริการแก่คนจนด้อยโอกาสเพิ่มมากขึ้น แต่ประชาชนในชนบทห่างไกล ทุก rincard ยังคงประสบปัญหาในด้านการศึกษาขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน ขาดแคลนที่ดินทำกิน ขาดข้อมูลข่าวสารและความรู้ในการประกอบอาชีพ ขาดการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองซึ่งเป็นปัญหาขั้นพื้นฐานที่ล้วนแต่นำไปสู่ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านกลไกและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับความชัดเจนของข้อกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติและความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับทั้งเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคมและประชาชนทั่วไป ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่ง “ศึกษาสถานการณ์ทางสังคมในประเด็นของสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ทั้งเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ของประเทศไทยและวิเคราะห์สถานการณ์ของสังคมไทยในการพัฒนา นโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค” ที่นำไปสู่การปฏิบัติการในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมไทยอย่างเป็นสุข

ที่ผ่านมาการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรและบริการของรัฐนำมาสู่ปัญหาความขัดแย้งในสังคมและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ผลการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้สัดส่วนคนยากจนในประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 42.2 หรือ 22.1 ล้านคนในปี 2531 เหลือร้อยละ 8.5 หรือ 5.4 ล้านคนในปี 2550 แต่ผลประโยชน์ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่มีโอกาสและรายได้สูงทำให้สัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวย ร้อยละ 10

ของประชากรกับกลุ่มคนจนร้อยละ 10 ของประชากรมีความแตกต่างกันถึง 22.8 เท่าในปี 2552 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) และปัญหาต่างๆ ยังไม่ได้รับการแก้ไข ในพื้นที่ชนบทประชากร 1 ใน 10 ยังคงตกอยู่ในภาวะการณพัฒนาประเทศโดยใช้ชุมชนเป็นเป้าหมายของการพัฒนาซึ่งชุมชนเป็นกลไก ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเชื่อมโยงกันเป็นสังคม สวัสดิการ พลังของชุมชนสามารถนำพาให้การพัฒนาในทุกมิติก้าวหน้าไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดเป็นกลุ่มต่างๆ เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายโยงใยกันทั้งระบบ สร้างความมั่นคงและมั่นคงให้ชุมชนท้องถิ่นเชื่อมโยงกับการพัฒนาภาพรวมไปสู่ทิศทางเดียวกันชุมชนที่พึ่งตนเอง สามารถบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจ สังคมทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้อง “พัฒนาองค์ความรู้และเครื่องมือในการวางรากฐานสู่การขับเคลื่อนนโยบายสังคมและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม”

ดังนั้น การพัฒนาประเทศในระยะต่อไปจึงต้องหาวิธีการที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีแก่คนในสังคมให้สามารถปรับตัวสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกและภายในประเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ชุมชนและสังคมมีระบบต่างๆ ที่เข้มแข็งและมีการบริหารจัดการที่ดีสามารถผสมผสานการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล

จากปัญหาต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นได้เห็นความสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืนและความเป็นธรรมในสังคมที่มีความเสมอภาค ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิตสถาบันครอบครัวและชุมชนต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะพัฒนาด้านสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย โดยมีจุดมุ่งหมายให้กลุ่มประชากรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพัฒนา เพื่อเกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนได้ต่อไปอย่างยั่งยืน

1.2 คำถามของการวิจัย

1.2.1 ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากน้อยเพียงใด

1.2.2 ปัจจัยด้านความยั่งยืนและปัจจัยด้านการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนหรือไม่ อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความยั่งยืนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

1.4.1 สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านความอย่งยืนโดยรวมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

1) สมมติฐานที่ 1.1 ด้านความพอเพียงมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

2) สมมติฐานที่ 1.2 ด้านพึ่งตนเองได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

3) สมมติฐานที่ 1.3 ด้านมีภูมิคุ้มกันมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

4) สมมติฐานที่ 1.4 ด้านมีความมั่นคงมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

1.4.2 สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

1) สมมติฐานที่ 2.1 ด้านภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

2) สมมติฐานที่ 2.2 ด้านการประชาสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

3) สมมติฐานที่ 2.3 ด้านวัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

4) สมมติฐานที่ 2.4 ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย 5 ด้าน ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย 4 ด้านดังนี้

- 1) การร่วมคิดร่วมวางแผน
- 2) การร่วมบริหาร
- 3) การร่วมรับผลประโยชน์
- 4) การร่วมการประเมินผล

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปถึง 60 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่อาศัย และมีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3,056 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปถึง 60 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรยามาเน่ และสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบ่งชั้น ภูมิหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 354 คน

1.5.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

1) ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านความยั่งยืนและปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

1.1) ปัจจัยด้านความยั่งยืน ประกอบด้วย ความพอเพียง พึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกัน และมีความมั่นคง

1.2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การประชาสัมพันธ์ วัฒนธรรมองค์กร และสภาพแวดล้อมของชุมชน

2) ตัวแปรตาม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย ประกอบด้วย การร่วมคิดร่วมวางแผน การร่วมบริหาร การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล

1.5.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนครั้งนี้ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.5.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2557 ถึงเดือนธันวาคม 2557 รวมระยะเวลา 5 เดือน

1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำคำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษาที่เกี่ยวข้องในการวิจัย ดังนี้

ปัจจัยด้านความยั่งยืน หมายถึง การที่ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถดำรงอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุขและรักษาในสิ่งที่พัฒนาไปแล้วไว้ ให้คงอยู่ตลอดไปอย่างยั่งยืน

ความพอเพียง หมายถึง การที่ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีกินมีอยู่ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หุงห่า ทำให้มีความสุขในรูปแบบในการดำเนินวิถีชีวิตที่อยู่ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียง

พึ่งตนเองได้ หมายถึง การที่ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสามารถไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นรวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงในอนาคต เช่น หาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพ

มีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การที่ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

มีความมั่นคง หมายถึง การที่ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ความเป็นอยู่ที่ดีพอเพียงและมีความมั่นคงในชีวิต

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย หมายถึง การรับข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ รวมทั้งความรู้ของท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนล้วนมีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและการตัดสินใจในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่จะชี้แนะ สั่งการ หรืออำนวยความสะดวก เพื่อให้มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้

การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การที่ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ให้ประชาชนในกลุ่มของตนได้รับทราบกันอย่างทั่วถึง

วัฒนธรรมองค์กร หมายถึง พฤติกรรมที่สร้างขึ้นจากคนในองค์กรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันและยึดถือปฏิบัติกันมาจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในองค์กรนั้นๆ

สภาพแวดล้อมของชุมชน หมายถึง สภาพชุมชนโดยรอบบริเวณองค์กรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประชาชนอยู่เป็นกลุ่มๆ หลากหลายวัฒนธรรม เป็นหมู่บ้านการปกครองขึ้นอยู่กับองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย หมายถึง กระบวนการในการช่วยเหลือของประชาชน อันจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งและให้ความร่วมมือในการบริหารการพัฒนาให้องค์กรยั่งยืนและสังคมที่เป็นธรรมอย่างต่อเนื่อง

การร่วมคิดร่วมวางแผน หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนในชุมชนในการร่วมกันดำเนินการตามแผนงานที่ได้กำหนดร่วมกัน ในที่นี้ คือ การมีส่วนร่วมในการให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาความยั่งยืน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และสภาพแวดล้อมให้กับคนในชุมชน

การร่วมบริหาร หมายถึง ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีส่วนร่วมในโครงการฯ 4 ด้าน ได้แก่ การร่วมคิดร่วมวางแผน การร่วมบริหาร การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล

การร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ประชาชนได้ร่วมรับประโยชน์จากโครงการฯ ในที่นี้ คือ การได้รับทราบข้อมูล ความรู้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนสู่ชุมชน ได้แก่ ความพอเพียง การพึ่งตนเองได้ การมีภูมิคุ้มกัน และมีความปลอดภัย

การร่วมประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงานตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ โดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนสู่ชุมชน การร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินกิจกรรมต่อไป

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 นำผลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทาง ในการส่งเสริมสนับสนุนและเสริมสร้างให้ประชาชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน

1.7.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเสนอให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปพัฒนาในด้านการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลให้ยั่งยืนต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางการศึกษา โดยครอบคลุมเนื้อหา หัวข้อ ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
  - 2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน
  - 2.1.2 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน
  - 2.1.3 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน
  - 2.1.4 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน
  - 2.1.5 ระดับขั้นของการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
  - 2.2.1 ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน
  - 2.2.2 องค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน
  - 2.2.3 ความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน
  - 2.2.4 แนวคิดการพัฒนาที่เน้นความต้องการขั้นพื้นฐาน
  - 2.2.5 แนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
  - 2.3.1 ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
  - 2.3.2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
  - 2.3.3 ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
  - 2.3.4 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ
  - 2.3.5 หลักการและประโยชน์ของทฤษฎีใหม่
  - 2.3.6 ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ
  - 2.4.1 ความหมายของการบริหารจัดการ
  - 2.4.2 กระบวนการของการบริหารจัดการ
  - 2.4.3 แนวทางการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กรสมัยใหม่
  - 2.4.4 ทฤษฎีภาวะผู้นำ
  - 2.4.5 แนวคิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์
  - 2.4.6 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร
  - 2.4.7 แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชน
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 2.5.1 ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 2.5.2 วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

- 2.5.3 องค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.2.4 ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.5.5 หน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.5.6 ขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม
- 2.6 บริบทองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย
  - 2.6.1 ประวัติการจัดตั้ง
  - 2.6.2 ข้อมูลทั่วไป
  - 2.6.3 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท ทั้งนี้ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจได้พยายามเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง (Top-down) เป็นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom-up) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ (สุธี วรประดิษฐ์, 2552) ได้กล่าวว่า แนวทางจากระดับล่างขึ้นบนนี้เกี่ยวข้องกับอย่างยิ่งกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหาย (Missing Ingredient) ในกระบวนการพัฒนา

2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

มีนักวิชาการหลาย ๆ ท่านที่ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนใหญ่แล้วมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน อาจแตกต่างกันไปบ้าง มีรายละเอียดดังนี้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2537) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

อรพิน สพิโชคชัย (2538) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานของภาครัฐ การเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชนโดยตรงซึ่งอาจใช้คำว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองและนับว่าเป็นกระบวนการของการติดต่อสื่อสารทางสังคมที่ทางสมาชิกทุกคนในชุมชนสามารถแยกแยะความต้องการและพัฒนาความสนใจร่วมกัน จนนำไปสู่การดำเนินการหรือกิจกรรมใดๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สมาชิกต่างพอใจร่วมกัน

ชินรัตน์ สมสืบ (2539) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การทำงานกับกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือ ร่วมใจ โดยกระทำการดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้

วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์ (2540) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง เป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงาน โดยการร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมบริหาร ร่วมกันในการแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมกันในการติดตามประเมินผล

สุพจน์ พงษ์พิสุทธิบุปผา (2543) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การร่วมมือร่วมปฏิบัติ ร่วมแก้ไขปัญหาการดำเนินการและร่วมรับผิดชอบร่วมกันไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่ม เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และเกี่ยวข้องกับทางด้านจิตใจและอารมณ์ของสถานการณ์กลุ่มอันเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำเพื่อบรรลุจุดหมายของกลุ่ม

ยุพาพร รุปราม (2545) ได้อ้างถึงงานของเออร์วิน (Erwin, 1995) โดยกล่าวถึงความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล แก้ไขปัญหาพร้อมกับการใช้วิทยาการ

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งการเร้าใจคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

2.1.2 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามี 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ต้องมีวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่งๆ จะต้องมีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่
- 2) ต้องมีกิจกรรมเป้าหมายการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไรเพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่
- 3) ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมายอย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน

วินชัย วัฒนศัพท์ (2543) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ได้แก่

- 1) การตัดสินใจและผลกระทบที่สำคัญ
- 2) การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อบางคนมากกว่าคนอื่น
- 3) การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของบางคนหรือกลุ่มคนที่มีอยู่เดิม
- 4) การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความขัดแย้งอยู่ก่อนแล้ว
- 5) ความจำเป็นเพื่อให้มีการสนับสนุนต่อผลการตัดสินใจ

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีอยู่ในเกือบทุกกิจกรรมของสังคมขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นในการพิจารณา แต่มีเงื่อนไขพื้นฐานในการมีส่วนร่วมว่าประชาชนต้องมีอิสรภาพ ความเสมอภาคและความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย ต้องมีกิจกรรมเป้าหมายและต้องมีกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

หลักการหรือองค์ประกอบสำคัญของคำว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหารมีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ในระหว่างประชาชนให้เท่าเทียมกัน อำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ นั้นจะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีการเพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีความยืดหยุ่นได้

กล่าวคือ มีโครงสร้างการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส คำนึงถึงความต้องการทรัพยากรของผู้มีส่วนรวมและการมีส่วนร่วมของประชาชนมีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการบริหารงาน หากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใดก็จะช่วยให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้นๆ

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง อีกทั้งความต้องการหรือความปรารถนาของประชาชนก็จะได้รับการตอบสนอง

2.1.3 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

สุธาวัลย์ เสถียรไทย (2543) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่าเป็นรากฐานที่สำคัญในกระบวนการการตัดสินใจด้านพัฒนาและเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีผ่านกระบวนการความเข้มแข็งของประชาสังคมที่เป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดกระบวนการตัดสินใจที่เหมาะสม ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

นันทวัฒน์ บรมานันท์ และแก้วคำ ไกสรพงษ์ (2544) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่ต้องสนับสนุน การมีส่วนร่วมเป็นการพัฒนาสังคมที่มั่นคง ซึ่งเป็นสังคมที่ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมที่เป็นประโยชน์ได้เสียอยู่ นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนอีกว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นส่วนประกอบของกระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกระบวนการที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนในทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วันชัย วัฒนศัพท์ (2544) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า

1) เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจบ่อยครั้ง ที่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่แทนวิธีการที่เคยใช้กันมาในอดีต สาธารณชนมักจะมีข้อมูลที่สำคัญ ที่ทำให้เกิดความแตกต่างในการที่จะนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจ ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างโครงการที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ

2) การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถเกิดการยอมรับอย่างสูงต่อการตัดสินใจโดยกลุ่มซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียต่อการตัดสินใจนั้นก็ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติทำให้เกิดการประหยัดค่าใช้จ่ายซึ่งโดยทั่วไปอาจจะแพงกว่าค่าใช้จ่ายในการทำโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน

3) การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาว

4) การเพิ่มความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติการมีส่วนร่วมทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจและได้ร่วมตัดสินใจแล้วเขาพร้อมต้องการที่จะเห็นสิ่งนั้นนำไปปฏิบัติได้ กลุ่มปัจเจกชนอาจจะรู้สึกกระตือรือร้นในการที่จะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าในกรณีที่ย่ำแย่ที่สุด กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่คู่กรณีจะแสดงความต้องการของกลุ่มสามารถลดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงที่อาจจะเป็นไปได้

6) การดำรงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือ และความชอบธรรม วิธีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรมคือจะต้องใช้กระบวนการที่มีความโปร่งใสและน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน ซึ่งให้สาธารณชนมีส่วนร่วม

7) ความคาดคะเน ความหวังกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน

8) การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชนสิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมคือการให้การศึกษาต่อสาธารณชนที่ดีและการมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นเวทีฝึกที่มีประสิทธิภาพของผู้นำท้องถิ่น

จากความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญ คือ เป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการจัดการที่ดี ซึ่งนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่สมาชิกในชุมชนต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชนและลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นมีความสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

2.1.4 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของบุคคลในกิจกรรมหนึ่งๆ อาจมีส่วนร่วมในขั้นตอนหนึ่งหรือหลายขั้นตอนก็ได้ นักวิชาการได้แบ่งขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ประวิทย์ กังวล (2542) ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกับไวน์ (White, Alastair T, 1982) โดยการแบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 4 ประการ คือ

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มในดำเนินการ ตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติ

2) การมีส่วนร่วมในการบริหาร ประกอบด้วยการสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหารและการประสานขอความร่วมมือ

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ชัยณรงค์ แก้วอยู่ (2541) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1) ร่วมคิดร่วมวางแผน คือ ร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางโครงการ วิธีดำเนินงาน การติดตามการตรวจสอบและดูแลรักษาเพื่อให้กิจกรรมโครงการได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์

2) ร่วมตัดสินใจ คือ เมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือแล้วจะต้องร่วมในการตัดสินใจเลือกกิจกรรม หรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุด หรือเหมาะสมที่สุด

3) ร่วมบริหารตามโครงการ คือ เข้าร่วมการดำเนินงานตามโครงการ

4) ร่วมติดตามประเมินโครงการ คือ เมื่อโครงการเสร็จสิ้นได้มีส่วนร่วมในการการตรวจตรา ดูแลรักษาและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

อริญ โต้ยิ่ง (2542) ได้กล่าวถึงการแบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วม เป็น 5 รูปแบบ คือ เป็นสมาชิก เป็นสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุม เป็นสมาชิกผู้บริจาคเงิน เป็นสมาชิกกรรมการ และเป็นสมาชิกผู้นำหรือประธาน

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน พอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพ ความสามารถ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการพัฒนาหรือดำเนินการ

เรื่องต่างๆ อันจะมีผลกระทบต่อตนเอง ชุมชนและสังคม โดยการมีส่วนร่วมตั้งแต่การศึกษาเรียนรู้ถึงปัญหา การคิดหาวิธีการในการแก้ปัญหา การร่วมคิดวางแผน การเข้าร่วมบริหารในกิจกรรมโครงการต่างๆ การติดตามและประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผิดชอบงานทั้งระบบอย่างครบวงจร

2.1.5 ระดับขั้นของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การแบ่งระดับขั้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้จากระดับต่ำสุดไปหาระดับสูงสุดออกเป็น 7 ระดับและจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมากและยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใดจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่

1) ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้กำหนดนโยบายหรือผู้วางแผนโครงการกับประชาชนเพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายหรือผู้วางแผนโครงการแต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้อง วิธีการให้ข้อมูลอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนการใช้สื่ออื่นๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อบุคคล และหอกระจายข่าว เป็นต้น

อย่างไรก็ดี เพื่อป้องกันมิให้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจดุลพินิจในการให้หรือไม่ให้ข้อมูลดังกล่าวแก่ประชาชน จึงควรมีข้อกำหนดให้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องกระทำและกระทำอย่างทั่วถึงด้วย ยกเว้นข้อมูลบางประเภท เช่น เรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ เป็นต้น

นอกจากนี้ การให้ข้อมูลแก่ประชาชนจะต้องให้อย่างทั่วถึง ถูกต้อง เที่ยงตรง ทันการณ์ เข้าใจได้ง่าย และไม่มีค่าใช้จ่ายมาเป็นอุปสรรคในการได้รับข้อมูลนั้นๆ

2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้กำหนดนโยบายหรือผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้นและประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่างๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่างๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง เป็นต้น อนึ่ง การรับฟังความคิดเห็นนี้จะกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลก็ต่อเมื่อประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีข้อมูลที่ถูกต้องและพอเพียง

3) ระดับการปรึกษาหารือ เป็นระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สูงกว่าการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นการเจรจากันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่างๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ตลอดจนการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น โดยใช้รูปแบบต่างๆ อาทิ การสนทนากลุ่มและประชาเสวนา เป็นต้น

4) ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ กล่าวคือ เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการและผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการเหมาะสมที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อनुญัตตุลาการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งและการเจรจา เพื่อหาทางประนีประนอมกัน การประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น

5) ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับขั้นที่สูงถัดไปจากระดับการวางแผนร่วมกัน คือ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบนโยบายหรือโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินการตามนโยบายหรือโครงการ เป็นขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติร่วมกันดำเนินการตามหรือโครงการร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6) ระดับร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่มีผู้เข้าร่วมน้อย แต่มีประโยชน์ที่ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบสามารถคอยติดตามการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ได้ รูปแบบของการติดตามตรวจสอบหรือประเมินผลอาจอยู่ในรูปแบบของการจัดตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลที่มาจากหลายฝ่าย การสอบถามประชาชนโดยการทำการสำรวจ เพื่อให้ประชาชนประเมิน การประเมินผลนี้มีความสำคัญมาก เพราะจะมีผลต่อการพิจารณาจัดสรรประโยชน์ การยุติหรือคงไว้ ตลอดจนปรับปรุงนโยบายหรือโครงการ

7) ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

จากการศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชนมีความแตกต่างกันในลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและการได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนโดยสรุปมี 4 ด้าน คือ การร่วมคิดร่วมวางแผน การร่วมบริหาร การร่วมรับผลประโยชน์และการร่วมประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหน่วยงานภาครัฐคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวกเท่านั้น

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

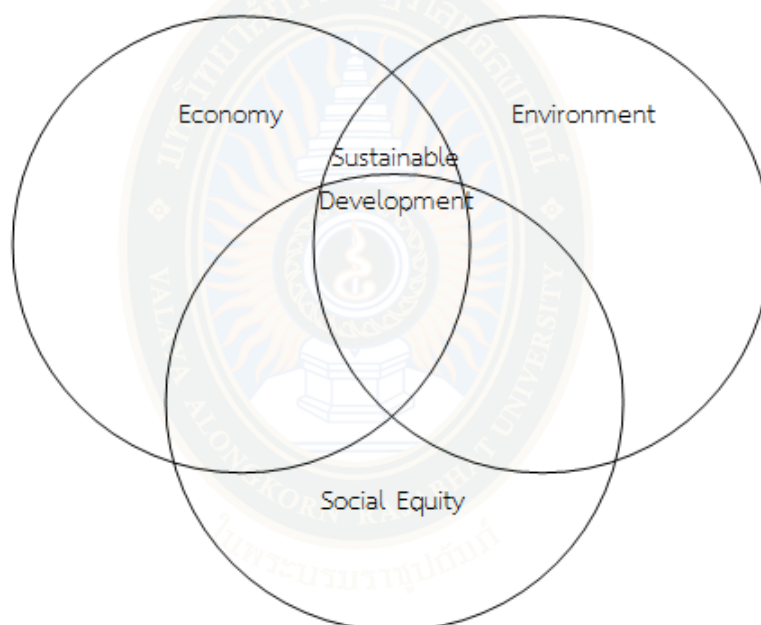
แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งยั่งยืน สนธยา พลศรี (2547) ได้กล่าวถึง ตัวแบบการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยสาระสำคัญของแนวคิดนี้สามารถจะช่วยสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้โดยเฉพาะการพิจารณาประเด็นหลักประเด็นที่ว่า เป็นที่ตัวคนจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนเพราะเมื่อคนมีความเจริญทางปัญญาสามารถจะสร้างความเจริญได้เอง นับได้ว่าเป็นความเข้มแข็งของทั้งคนและของท้องถิ่น ถ้าไม่พัฒนาคนในท้องถิ่นจะทำให้ท้องถิ่นไม่ยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาคนจึงเป็นกุศโลบายของการพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช, 2547) คณะกรรมาธิการโลกในเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development: WCED) ได้ให้นิยามของการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง”

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2539) ได้ให้คำจำกัดความในแบบฉบับที่เข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังนี้ “การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ (Holistic) มีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพอดีกันหนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมมนุษย์สอดคล้องกับเกณฑ์ของธรรมชาติ”

ประเวศ วะสี (2555) ได้กล่าวไว้ในยุทธศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปี 2555 ว่าการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนและวิกฤตการณ์ต่างๆ เกิดจากการพัฒนาแบบแยกส่วน เช่น การพัฒนาแต่เศรษฐกิจแยกส่วนจากสังคมและสิ่งแวดล้อมทำให้สังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดวิกฤติตามมา ก็ส่งผลกลับไปยังเศรษฐกิจ เพราะทุกอย่างเชื่อมโยงกัน นั่นคือ เศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมต้องบูรณาการเข้าสู่วัตถุประสงค์เดียวกัน นั่นคือ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับคนและระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) ได้จัดทำนิยามและตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้อย่างเป็นรูปธรรม ในคู่มือการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย ว่าเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลใน 3 มิติ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคมและมิติสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาทุกด้านมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน แสดงได้ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 สามมิติหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547)

มิติทางเศรษฐกิจ (Economy) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่องในระยะยาว และเป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องเป็นไปอย่างสมดุลและเอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความสามารถในการแข่งขันและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นจะต้องมาจากกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีที่สะอาด ลดปริมาณของเสีย ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและไม่สร้างมลพิษที่จะกลายมาเป็นต้นทุนทางการผลิตระยะต่อไป รวมทั้งเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน โดยองค์ประกอบของการพัฒนาในมิติทางเศรษฐกิจ

มิติทางสังคม (Social) หมายถึง การพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล โดยพัฒนาคนให้มีผลิตภาพสูงขึ้น ปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีจิตสำนึกและวิถีชีวิตที่เกื้อกูลต่อธรรมชาติ มีสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจัดสรรทรัพยากรและ

ผลประโยชน์จากการพัฒนาคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม พึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง มีระบบการจัดการทางสังคมที่สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย รวมทั้งมีการนำทุนทางสังคมที่มีอยู่หลากหลายมาใช้อย่างเหมาะสมเพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีความสมานฉันท์เอื้ออาทร โดยองค์ประกอบของการพัฒนาในมิติทางสังคม

มิติทางสิ่งแวดล้อม (Environment) หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในขอบเขตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพและสามารถพลิกฟื้นให้กลับคืนสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสและมีปัจจัยในการดำรงชีพ ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มุ่งจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูล รวมถึงการชะลอการใช้และการนำเทคโนโลยีสะอาดมาใช้ให้มากที่สุด โดยองค์ประกอบของการพัฒนาในมิติทางสิ่งแวดล้อม

2.2.1 ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

United Nation Population Fund Activities (UNFPA) ได้รวบรวมความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ ดังนี้ (เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2538)

1) การพัฒนาแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบัน โดยสามารถรองรับความต้องการหรือความจำเป็นที่จะเกิดแก่ชนรุ่นหลังด้วย ทั้งนี้ มาตรฐานการครองชีพที่เลยขีดความจำเป็นขั้นพื้นฐานต่ำสุดจะยั่งยืนต่อเมื่อมาตรฐานการบริโภคในทุกหนทุกแห่งคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว (Long - Term Sustainability)

2) การพัฒนาแบบยั่งยืน คือ ครอบคลุมมาตรการรักษาทางทรัพยากรที่จะตกกับชนรุ่นหลัง โดยอย่างน้อยให้ได้มากพอๆ กับที่ชนรุ่นปัจจุบันได้รับมา

3) การพัฒนาแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่กระจายประโยชน์ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจได้อย่างทั่วถึงตลอดจนเป็นการพัฒนาที่ปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับโลก โดยรวบเพื่อชนรุ่นหลังและเป็นการพัฒนาที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างแท้จริง

4) การพัฒนาแบบยั่งยืน หมายถึง การทำให้คุณภาพของชีวิตมนุษย์ดีขึ้นภายในระบบนิเวศวิทยาที่สามารถรองรับการดำเนินชีวิตได้ต่อไปในลักษณะดังกล่าว “เศรษฐกิจแบบยั่งยืน” (Sustainable Economy) คงต้องเป็นเศรษฐกิจที่ธำรงรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติของตนไว้ได้ โดยเศรษฐกิจแบบนี้จะยังคงสามารถพัฒนาควบคู่ไปกับการรักษาแหล่งทรัพยากรได้ต่อไปด้วยการปรับตัว โดยอาศัยการยกระดับความรู้ ปรับปรุงองค์กร ตลอดจนปรับปรุงประสิทธิภาพทางเทคนิคและเช่าปัญญา

แนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2541) ได้อธิบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ

จากความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืนนั้น เป็นแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการที่เรียกว่า ความยุติธรรมระหว่างชน 2 รุ่น (Intergenerational Equity) กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืนนั้น สามารถกล่าวถึงการครอบคลุมประเด็น 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก คือ เน้นเรื่องความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบมีขีดจำกัด โดยมุ่งเน้นวิถีชีวิตของประชาชนที่มีเศรษฐกิจพอเพียง สามารถอยู่ได้ท่ามกลางกระแสวิกฤตเศรษฐกิจหรือเศรษฐกิจที่ผันผวน โดยวิธีวิทยาของลักษณะแรกนั้น คือ “เน้นหลักความพอดี” และการตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานเท่าที่จำเป็น

ลักษณะที่สอง คือ เน้นเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติหรือทรัพยากรธรรมชาติ เพราะธรรมชาติไม่ได้มีไว้เพื่อให้นักมนุษย์นำไปใช้ได้อย่างฟุ่มเฟือยและล้างผลาญ วิธีวิทยาของการรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากร คือ การใช้สอยให้คุ้มค่าและใช้ให้น้อยลง

อย่างไรก็ตาม ประเด็นนี้กำลังเป็นที่น่าสนใจของมวลหมู่ธรรมชาติ เพราะความสัมพันธ์ระหว่างประชากร การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การเพิ่มประชากรและความเจริญทางด้านเทคโนโลยีขาดความสมดุล วิธีวิทยาของการพัฒนาแบบยั่งยืนควรที่จะสามารถพัฒนาได้อย่างน้อย 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม นิเวศวิทยา

วิธีวิทยาของการพัฒนาแบบยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ

1) มีการขยายตัวของระดับเศรษฐกิจแบบกึ่งอุตสาหกรรม กล่าวคือ เศรษฐกิจภายในครอบครัว การผลิตสินค้าที่คนภายในประเทศต้องการ โดยเฉพาะสินค้าบริโภคที่มีความสอดคล้องกันความจำเป็นพื้นฐาน

2) ความยุติธรรม ประชาชนโดยเฉพาะชนชั้นแรงงานจะต้องได้รับความยุติธรรมจากหน่วยงานของการผลิต คือ นายทุนนั่นเอง

3) คุณภาพ ผลิตอะไรก็ตามจะต้องได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพจึงจะสามารถทำให้เศรษฐกิจของชาติอยู่รอดและสามารถแข่งขันต่อตลาดโลกได้ ตัวอย่างเช่น การส่งออกผลไม้ของประเทศไทย ซึ่งบางครั้งยังมีมาตรฐานต่ำเพราะยังขาดกระบวนการคัดเลือก ซึ่งหมายถึง ประสิทธิภาพของการคัดเลือกสินค้าจึงทำให้ผลไม้ไทยในตลาดโลกบางอย่างได้รับความนิยมนลดลง

วิธีวิทยาของการพัฒนาแบบยั่งยืนทางด้านสังคม

สังคมเป็นการรวมตัวของบุคคล ของวัฒนธรรม ฉะนั้นการพัฒนาที่ดีและยั่งยืนจะส่งผลต่อการดำรงอยู่ของสังคม ฉะนั้นวิธีวิทยาทางด้านนี้ต้องมีทิศทางการดำเนินงาน ดังนี้

1) อำนาจของสังคมที่ขัดเกลาสมาชิกในสังคม รวมทั้งต่อรองอำนาจบางประการจากสังคมที่เข้มแข็งและพัฒนามากกว่า โดยเฉพาะอำนาจทางสังคมชนบทดูเหมือนจะได้รับการเล็งเห็นคุณค่าน้อยกว่าอำนาจทางสังคมเมือง

2) การมีส่วนร่วมโดยหลักธรรมชาติ การมีประชาธิปไตยในการพัฒนาฐานรากของสังคมสมาชิกในสังคมจะต้องมีสิทธิที่จะออกแบบสังคมด้วยตนเองและมุ่งถึงความเจริญเติบโตของสังคมและประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

3) เสถียรภาพทางด้านสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเสถียรภาพทางด้านความปลอดภัยทางสังคม

4) อัตลักษณ์ ซึ่งรวมถึงวิถีชีวิต แนวความคิด (Ideology) เพื่อการปฏิบัติ สังคมจะต้องไม่ถูกคุกคามจากสถานการณ์ข้อความรู้ (Situating Knowledge) หรือวัฒนธรรมของต่างชาติ โดยปราศจากฐานคติที่จะนำมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

วิธีวิทยาของการพัฒนาแบบยั่งยืนทางด้านนิเวศ

1) เสถียรภาพระบบนิเวศ คนในสังคมจะต้องตระหนักและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการจัดระบบนิเวศให้มีความสมดุลกับความต้องการของคนในสังคมรวมทั้งสภาพของทรัพยากรและระบบนิเวศที่มีอยู่ การสร้างเสถียรภาพระบบนิเวศสามารถทำได้โดย

1.1) ใช้นโยบายสิ่งแวดล้อมแบบป้องกันล่วงหน้า

1.2) การบูรณะฟื้นฟู เป็นการช่วยเหลือ จัดการทรัพยากร การผลิต และสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความเสียหายให้มีสภาพเหมือนเดิมหรือเทียบเท่าของเดิม ในการบูรณะฟื้นฟูต้องคำนึงถึงสมดุลธรรมชาติของทรัพยากรอื่นด้วยเพราะการเพิ่มทรัพยากรอย่างหนึ่งอาจมีผลเสียต่อทรัพยากรอย่างอื่นได้

1.3) การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบางประเภทที่มีคุณสมบัติที่สามารถดัดแปลงโดยใช้เทคโนโลยีสามารถใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น การนำสิ่งอื่นมาใช้ทดแทนทรัพยากรบางอย่างที่มีขีดจำกัดและหมดเปลืองไป เนื่องจากบูรณะหรือมีราคาแพง ควรหาทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ทดแทนได้ (ราตรี ภาวรา, 2540)

2) ขีดจำกัดการพัฒนาแบบยั่งยืนของระบบนิเวศ บางครั้งก็มีขีดจำกัดในการนำมาพัฒนา โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในจำนวนจำกัด จำเป็นที่จะต้องใช้อย่างประหยัดและมีความเหมาะสมที่จำเป็นมาใช้

3) ความหลากหลายทางด้านชีวภาพ วิธีวิทยาของการพัฒนาแบบยั่งยืนทางด้านนี้จะต้องเน้นกระบวนการที่นำลักษณะทางด้านนิเวศวิทยาสมาผสมผสานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนในสังคมที่นำมามาใช้

2.2.2 องค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

พื้นฐานสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ มีดังรายละเอียดดังนี้

1) ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้มีมากขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและอนุรักษ์ทรัพยากรพื้นฐานให้มั่นคง

2) ด้านสังคม มีการจัดสรรความเท่าเทียมกันในการใช้ทรัพยากรที่เป็นตัวชี้วัดพื้นฐานที่เพียงพอและจำกัดจำนวนประชากร

3) ด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องเติบโตอย่างเหมาะสมไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและความสมดุลในระบบนิเวศ

องค์ประกอบดังกล่าว เป็นส่วนของการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาการอนุรักษ์การฟื้นฟูระบบนิเวศ การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาการอนุรักษ์ทางสังคม การพัฒนาวัฒนธรรมและการพัฒนาทางการเมือง การพัฒนาทุกด้านมีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกันไม่สามารถแยกประเด็นการพัฒนาด้านใดออกไปได้ จึงเป็นลักษณะของการบูรณาการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องอาศัยกลไกสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากประชาชนย่อมรู้ปัญหาและความต้องการในพื้นที่ของตนได้ดีกว่าเจ้าหน้าที่จากภายนอก การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการสร้างความเป็นเจ้าของในกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน

ทั้งนี้ บนพื้นฐานของความรู้เทคนิควิชาการที่ถูกต้องประกอบการตัดสินใจ ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศโดยมีการแนะนำให้คำปรึกษาจากวิชาการที่ถูกต้อง การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นการพัฒนาชุมชนอย่างมีความสมดุล โดยมีปัจจัยหลักที่สำคัญ คือ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม

2.2.3 ความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ประเทศไทยพยายามเร่งแก้ไขปัญหาต่างๆ ในแต่ละยุคสมัย เช่น ปัญหาความยากจน การว่างงาน โดยการเร่งการลงทุนในการผลิตสินค้าที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เหลือเฟือ โดยที่ไม่ได้คำนึงถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการผลิตสินค้าเหล่านั้นและการเร่งพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ได้สัดส่วน เช่น ปัญหาการอพยพแรงงานเข้ามาในเมือง ความเหลื่อมล้ำของรายได้ของประชากรในภาคส่วนต่างๆ ปัญหาสังคม วัฒนธรรมและปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่ยากจะฟื้นฟูจนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ทำให้ประเทศไทยเริ่มคำนึงถึงแนวทางการพัฒนาประเทศที่ยังคงสามารถสืบทอดการดำรงชีวิตอย่างอยู่ดีมีสุขให้แก่คนไทยในรุ่นต่อไป

แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21)

กระทรวงการต่างประเทศ (2537) องค์การสหประชาชาติ ได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดที่ใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยมีมาของผู้มีระดับโลกในปี พ.ศ. 2535 ที่เมืองรีโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า Earth Summit ผลจากการประชุมครั้งนี้ได้มีการร่วมกันกำหนดแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งเปรียบเสมือนแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลกเพื่อสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 โดยครอบคลุมการพัฒนาที่สมดุลทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วยด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนที่สำคัญที่สุดของแผนปฏิบัติการ 21 นี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 มิติทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ส่วนที่ 2 การอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากร

ส่วนที่ 3 การส่งเสริมบทบาทของกลุ่มต่างๆ ที่สำคัญ

ส่วนที่ 4 วิธีการในการดำเนินงาน

ประเด็นและหัวข้อต่างๆ สามารถประมวลแนวทางที่สำคัญ ได้ดังนี้

1) การพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องผสมผสานและควบคู่ไปกับการพัฒนาและความห่วงใยในสิ่งแวดล้อม

2) การใช้พลังงานอย่างฟุ่มเฟือย การสูญพันธุ์ของพืชและสัตว์ การปล่อยของเสียและมลพิษต่างๆ เป็นสาเหตุที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมไม่ยั่งยืน

3) ต้องมีการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีผลกระทบอย่างเฉียบพลันต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ ซึ่งจะเกิดผลกระทบต่อประชากรรุ่นลูกหลานในอนาคต

4) มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจน ก็มีสิทธิเท่าเทียมกันในอันที่จะดำรงชีวิตความเป็นอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้นำแผนการพัฒนาอย่างยั่งยืนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ซึ่งมียุทธศาสตร์และวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งหมด 7 ข้อ ดังนี้

1) การพัฒนาคุณภาพคนที่ดีขึ้นเนื่องจากแผนที่ผ่านมา การมีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้และสุขภาพที่ดี

2) การเน้นความสมดุลและชนบท โดยทำให้เกิดความสมดุลและเชื่อมโยงกัน

3) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเรื่องปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร

ในภาคเศรษฐกิจ

4) การพัฒนาการจัดการเศรษฐกิจมหภาค โดยมีประสิทธิภาพทั้งเรื่องการเงิน การคลัง ภาษี รวมทั้งบทบาทภาครัฐ เอกชนและบริการ

5) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการ

6) พัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและเทคโนโลยีสารสนเทศ

7) บริหารจัดการที่ดีทุกระดับทั้งการเมือง ราชการ เอกชน ชุมชนและครอบครัว

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (ปี 2545-2549) ได้นำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญา

นำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาต่อ เนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านตัวคน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (ปี 2550-2554) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศจึงมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงอัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ให้ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วน ให้มีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของแผนฯ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (ปี 2555-2559) เน้นเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ในแผนได้ระบุถึงยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547) ซึ่งมุ่งเน้นให้ความสำคัญใน 8 เรื่องดังนี้

- 1) การอนุรักษ์ฟื้นฟูสร้าง ความมั่นคงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2) การปรับกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศเพื่อเตรียมพร้อมไปสู่การเป็นเศรษฐกิจ สังคม และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 3) การยกระดับขีดความสามารถในการรองรับและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกัน
- 4) การเตรียมความพร้อมรองรับกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ
- 5) การสร้างภูมิคุ้มกัน ด้านการค้าจากเงื่อนไข ด้านสิ่งแวดล้อมและวิกฤตจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 6) การเพิ่มบทบาทประเทศไทยในเวทีประชาคมโลกที่เกี่ยวข้องกับกรอบความตกลงและพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ
- 7) การควบคุมและลดมลพิษ
- 8) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรมอย่างบูรณาการ

หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 10 ประการ

- 1) หลักช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเองเป็นการพัฒนาคน เพื่อให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนมากที่สุด จนก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในตนเอง ดังนั้น คนที่ช่วยตนเองและพึ่งตนเองได้จะทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน
- 2) หลักการเริ่มจากสภาพที่เป็นอยู่ เป็นการพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วจึงใส่ปัจจัยนำเข้าไปเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป ทำให้ชาวบ้านสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้จนเกิดการพัฒนาคนและท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
- 3) การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ จากบริบทที่ผลผลิตที่เกิดขึ้นไม่มากหรือน้อยไป การอาศัยทรัพยากรที่ใกล้ตัวเป็นการใช้เงินมาก และอาจเกินความจำเป็นของท้องถิ่น

4) การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจนเกิดปัญญาสามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ยั่งยืนได้

5) วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน จะต้องดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทยที่ดีงามและผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นต้นแบบของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบไป เป็นการแก้ปัญหาท้องถิ่นล่มสลาย ทำให้เข้มแข็งและยั่งยืน

6) ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้ได้ผล ต้องจัดทำในรูปของหนึ่งโครงการมีลักษณะเป็นระบบ มีผลผลิตที่คาดหวัง มีปัจจัยนำเข้าและกระบวนการทำงานที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นระบบเมื่อโครงการดำเนินงานไปแล้วสามารถประเมินผลและประสิทธิภาพได้

7) การประสานงาน เป็นหน่วยงานของราชการและเอกชน จะต้องมีการประสานความร่วมมือในการทำงาน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนา ถ้าทุกหน่วยงานของราชการและเอกชนให้ความร่วมมือกันได้อย่างดี จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

8) การทำงานเชิงรุก เป็นการแก้ปัญหาหรือพัฒนาหมู่บ้านอย่างตรงประเด็น ในการทำงานเชิงรุกนั้นชาวบ้านในท้องถิ่นจะเข้าร่วมทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ในการทำงานระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคนในท้องถิ่นและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

9) ความมีคุณธรรมและศิลปะ การพัฒนาคนหากมุ่งแต่ความรู้ความสามารถทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียวจะทำให้ความเป็นไทยขาดหายไปจากท้องถิ่น สิ่งสำคัญ คือ คุณธรรมและศิลปะที่แสดงความเป็นท้องถิ่นไทย ดังนั้น การพัฒนาจะต้องทำควบคู่กับคุณธรรมและศิลปะ

10) การเชื่อมประสานด้านเวลา เป็นการพัฒนาโดยเชื่อมสภาพของท้องถิ่นในปัจจุบันของไทย เข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่นเทคโนโลยีที่นำเข้ามาจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพความเป็นท้องถิ่นของไทย เทคโนโลยีที่ดีนั้นจะต้องเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาคคนแล้วส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาเป็นการลงมือปฏิบัติไปสู่เป้าหมายของการพัฒนา วิธีการพัฒนาจึงมุ่งที่ตัวคนเป็นสำคัญ กระบวนการที่นำใช้ในการพัฒนาคคน ได้แก่ วิธีการให้การศึกษาอบรม วิธีการทำงานกับกลุ่มคน วิธีพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) กล่าวคือ นักพัฒนาและผู้ถูกพัฒนาจะต้องร่วมกันตั้งแต่วางแผนและปฏิบัติงานกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้กระบวนการทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และวิธีการทำงานกับหน่วยงานเป็นการส่งเสริมให้หน่วยงานเข้ามาช่วยท้องถิ่นในส่วนขาดเพื่อให้ท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็ง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน มีดังนี้

1) สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน และชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

2) สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รัก และห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน

3) สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชนที่หลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

4) มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด

- 5) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน
  - 6) สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
  - 7) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คนและหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
  - 8) การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งเพื่อในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป
  - 9) มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาอาจเป็นหมู่บ้าน ชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักวิชาการและอื่นๆ ในลักษณะการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน
- ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง 4 ประการ ได้แก่
- 1) เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทุกคนในชุมชนร่วมเรียนรู้ ชุมชนนั้นจะรู้ทันข่าวทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจอยู่เสมอ
  - 2) เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตัวเอง ด้วยกิจกรรมสำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดการกระบวนการองค์การของตนเอง การลงมือปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล
  - 3) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ อาจแสดงถึงความภาคภูมิใจต่อชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของหวงแหน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน
  - 4) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ คนมีคุณภาพและคุณธรรม สงบสุขจิตใจเยือกเย็นการพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดขึ้น

2.2.4 แนวคิดการพัฒนาที่เน้นความต้องการขั้นพื้นฐาน

แนวคิดนี้ได้พัฒนามาช่วงกลางทศวรรษที่ 1970 เป็นแนวคิดใหม่ที่เปลี่ยนจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจมาเป็นการพัฒนาที่ตัวคนเป็นหลัก ในลักษณะของการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาสังคม ซึ่งแนวคิดนี้ ถือว่าคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของโลกและเชื่อว่าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวไม่อาจแก้หรือขจัดปัญหาความยากจนได้เสมอไป มีคนอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่อาจได้สิ่งซึ่งตนต้องการเป็นพื้นฐาน ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศเติบโตไป

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพชีวิตของประชากรที่ใช้กันมาก ได้แก่ ความยืนยาวของชีวิต สุขภาพ พลานามัยที่ดี การศึกษา ความเสมอภาคทางเพศ รวมทั้งเสรีภาพทางสังคมและการเมือง เป็นต้น ถึงแม้ว่าดัชนีเชิงปริมาณเหล่านี้ จะไม่สามารถครอบคลุมแนวคิดว่าด้วยการพัฒนาทรัพยากรได้ ทั้งหมด แต่ก็นับว่ามีความสำคัญในทัศนะที่สองเช่นกัน เพราะการขยายทางเลือกในด้านวัตถุ ก็เป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายในทัศนะที่สอง ซึ่งมุ่งเพิ่มพูนสมรรถนะของมนุษย์ควบคู่ไปกับการขยายทางเลือกในด้านต่างๆ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและสิทธิมนุษยชน, 2541)

ความจำเป็นพื้นฐานที่จะนำพาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถแยกออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

- 1) ส่วนที่จะเป็นระดับพื้นฐาน ประกอบด้วย
  - 1.1) ปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัยและบริการด้านการแพทย์
  - 1.2) สุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ ไม่พิการหรือเจ็บป่วยเรื้อรัง
  - 1.3) ชีวิตที่มั่นคงปลอดภัย เช่น มีงานทำ ปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย มีฐานะทางเศรษฐกิจและสภาพทางสังคมในระดับที่น่าพอใจ ปลอดภัยจากภาวะสงคราม

1.4) มีอิสระเสรี ตามสิทธิมนุษยชน ไม่อยู่ในสภาวะถูกจองจำหรือคุมขังสามารถใช้สิทธิเสรีภาพในขอบเขตแห่งกฎหมายหรือประเพณีของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่

2) ส่วนที่จำเป็นต่อการเพิ่มคุณภาพชีวิต ซึ่งมีอยู่ 3 ประเภท คือ

2.1) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งทางร่างกายและทางสังคม เช่น มลภาวะ (Pollution) น้อยที่สุด และใกล้ชีวิตธรรมชาติมากที่สุด อยู่ในสภาพที่สงบ สะอาดและยุติธรรมเอื้ออำนวยตนเอง

2.2) คุณสมบัติส่วนบุคคลที่เหมาะสมซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้ เช่น การมีจุดมุ่งหมายในชีวิต ความสามารถในการตัดสินใจอย่างถูกต้องและเหมาะสม ความพยายาม ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อมที่ตัวเองอาศัยอยู่ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นสามารถปรับตัวได้ดีและกลมกลืนกับสิ่งที่อยู่รอบตัว

2.3) คุณสมบัติที่ส่งเสริมอยู่ร่วมกันโดยสันติวิธี เช่น ความมกน้อย รู้จักประหยัดซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นไม่คิดเบียดเบียนหรือเอาเปรียบคนอื่น การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีวินัยในตนเอง มีคุณธรรมและจริยธรรมที่สังคมยอมรับ (เย็นใจ เลอาหวนิช, 2523)

นอกจากนี้ตามแนวคิดบางประการที่สามารถจะนำไปสู่การพัฒนาต่อความจำเป็นพื้นฐานของประชาชน ซึ่งอาจจะนำไปประยุกต์ใช้ได้กับหลายประเทศเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างจริงจัง เช่น

- 1) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกระจายรายได้อย่างเท่าเทียมกัน
- 2) การทำให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่หรือเกษตร อุตสาหกรรม
- 3) แรงงานที่มีส่วนต่อการผลิตควรเป็นแรงงานกึ่งฝีมือหรือแรงงานฝีมือ
- 4) นโยบายของประเทศต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีความต่อเนื่อง
- 5) ความเชื่อมโยงระหว่างความต้องการขั้นพื้นฐานในรูปลักษณะต่างๆ
- 6) บทบาทของรัฐ
- 7) บทบาทขององค์กรเอกชน

จะเห็นได้ว่า ถ้าปราศจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนแล้ว ประเทศที่ด้อยพัฒนาไม่อาจจะอยู่ในสถานะที่สามารถปรับเปลี่ยนระบบการค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้ตนพ้นจากความเสียหายอย่างที่เป็นอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้เลย ให้ประเทศยากจนทั้งหลายมีโอกาสขยายสินค้าของตนไปยังตลาดโลกได้มากขึ้น ราคาสินค้า ส่งออกอยู่ในอัตราที่ยุติธรรมและรักษาระดับได้มั่นคงขึ้น มีการให้ความช่วยเหลือในแบบให้เปล่าแทนการกู้ยืมจากต่างประเทศ มีการควบคุมพฤติกรรมของบริษัทข้ามชาติอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นต้น

2.2.5 แนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์

แนวคิดของพระธรรมปิฎก (ประยุต ปยุตโต, 2539) กล่าวว่า หัวใจของการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย คำศัพท์ที่นำมาจับคู่กัน 2 คู่ คือ การพัฒนา (Development) กับสิ่งแวดล้อม (Environment) และเศรษฐกิจ (Economy) กับนิเวศวิทยา (Ecology) โดยเห็นว่าควรให้ความสำคัญทางเศรษฐกิจอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม หมายความว่า ต้องให้การพัฒนาหรือความเติบโตทางเศรษฐกิจนั้น อยู่ในภาวะที่สิ่งแวดล้อมรองรับไหวด้วยหรือว่าเจริญไปโดยไม่รังแกธรรมชาติ

การพัฒนาที่ยั่งยืนนี้มีลักษณะเป็นการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (ประยุต ปยุตโต, 2539)

สำหรับการจะพัฒนาจะสำเร็จได้นั้น พระธรรมปิฎกเห็นว่า คนต้องมีจริยธรรม เนื่องจากปัจจุบันมนุษย์มีนิสัยที่เป็นสังคมบริโภคนิยม ประสบกับปัญหาสังคมและชีวิตจิตใจจนกระทั่งเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้น จึงต้องนำเอาจริยธรรมมาช่วยแก้ปัญหาอย่างจริงจัง โดยการพัฒนาให้คนมีจริยธรรมนั้นจะสำเร็จได้ด้วยการศึกษา อย่างน้อยจะต้องรู้เท่าทันปัญหา เมื่อพัฒนาคนขึ้นไปแล้ว จึงจะเกิดจริยธรรมที่แท้จริง คือ เป็นจริยธรรมแห่งความพอใจและความสุข

แนวคิดของพระราชวรมณี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต, 2542) กล่าวถึง การพัฒนาอย่างยั่งยืนว่า ในภาษาพระไตรปิฎกหรือภาษาบาลีจะปรากฏในคำ 2 คำ คือ ภาวนากับพัฒนา โดยให้ความหมายของคำทั้งสองนี้ว่า พัฒนาหรือวัฒนา หมายถึง การเติบโต เช่น ต้นไม้งอก เป็นการเติบโตที่ไม่มีการควบคุมไม่มีการกำหนดเป้าหมาย ซึ่งอาจจะยั่งยืนหรือไม่ยั่งยืนก็ได้

ภาวนา หมายถึง เจริญ เป็นความเจริญที่ยั่งยืน มีการควบคุมและกำหนดเป้าหมาย ซึ่งคำว่า “ภาวนา” นี้ใช้ในการพัฒนามนุษย์ คือ กายภาวนา จิตภาวนา ศีลภาวนา และปัญญาภาวนา โดยการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่สัมพันธ์กับมนุษย์ มนุษย์เป็นตัวตั้งในการพัฒนา ซึ่งหากมองไปว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่สัมพันธ์กับโลกและสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ หมายถึง การรักษามรดกของโลก สิ่งแวดล้อมของโลกให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน จะเป็นแนวคิดที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างเดียว

นอกจากนี้แนวคิดทางพระพุทธศาสนายังถือว่ามนุษย์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปเพื่อการสร้างสันติสุขการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยใช้การศึกษาเป็นกลไกในการดำเนินการและมีหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือ เป็นการใช้วิถีชีวิตของคนเป็นฐานความคิดในการพัฒนา คือ จะมุ่งไปที่การพัฒนากระบวนการดำเนินชีวิตของคน ชุมชนและสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมให้ดำรงอยู่ด้วยดีต่อเนื่องเรื่อยไป

การพัฒนาตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขระดับประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบันประเทศที่นำแนวคิดและมาตรวัดความสุขหรือความอยู่ดีมีสุขมาเป็นตัวชี้วัดนโยบายอย่างจริงจังแล้วก็คือ “ภูฏาน” จากแนวความคิดความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness: GNH) ของภูฏานที่มีพื้นฐานมาจากปรัชญาพุทธศาสนา เช่นเดียวกัน จึงสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของไทยได้เป็นอย่างดี เนื่องจาก GNH ครอบคลุมถึงความสุขในระดับสูงขึ้นไปมากกว่าการได้มาทางวัตถุเท่านั้น การใช้ GNH เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศจึงเน้นการพัฒนาที่สมดุลภายใต้การบริหารจัดการที่ดีและการอนุรักษ์ธรรมชาติ การเติบโตที่เหมาะสมและเป็นธรรม การรักษาค่านิยมวัฒนธรรมสอดคล้องกับหลักมัชฌิมาปฏิปทาและความพอประมาณ อาจกล่าวได้ว่า ภูฏานเป็นประเทศเดียวในขณะนี้ที่ใช้แนวทาง GNH กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ GNH จึงมีความสำคัญในการชี้แนะและประเมินผลการพัฒนาของประเทศ อันจะนำไปสู่การวางนโยบายของประเทศที่สอดคล้องกับเป้าหมายของ GNH ความอยู่ดีมีสุขในการพัฒนา (Wellbeing in Development) หรือการพัฒนาในความอยู่ดีมีสุข (Development in Wellbeing)

ข้อเสนอทางทฤษฎีความอยู่ดีมีสุขที่ได้กล่าวไว้โดยย่อข้างต้น ได้เริ่มเข้ามา “เสวนา” กับแนวคิดทางการพัฒนาในหลายระดับ ในกรณีของประเทศภูฏาน ที่มีแนวทางการพัฒนาที่แตกต่างไปจากแนวทางกระแสหลัก แม้ในปัจจุบันที่แนวคิดเสรีนิยมใหม่ ได้แผ่อิทธิพลไปครอบคลุมทั่วโลกนั้น แนวคิดการพัฒนาส่วนใหญ่มองว่า กรณีเช่นนี้เป็นกรณีเฉพาะ ไม่อาจจะเอาไปประยุกต์ทั่วไปได้ในระดับนี้ ภูฏานโมเดล จึงอยู่นอกแนวคิดการพัฒนา อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอเรื่องความอยู่ดีมีสุขก็ได้รับการ “บรรจุหีบห่อ” และนำเข้ามาไว้ในและเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดด้านการพัฒนา การบรรจุหีบห่อแนวคิดเพื่อนำเข้าไปไว้ในแนวคิดด้านการพัฒนานี้ส่วนใหญ่แล้วจะมีการนิยาม คือ ให้ความหมายของความอยู่ดีมีสุขกำหนดรายการ องค์ประกอบตัวชี้วัด เพื่อจะ

สามารถนำไปรณรงค์หรือใช้ปฏิบัติในทางนโยบาย อย่างเช่น เดส์ กาสเปอร์ (Des Gasper, 2004) ได้แยกองค์ประกอบหรือมิติของความอยู่ดีมีสุขว่ามีความหมายในแง่ต่างๆ 6 ด้าน คือ

- 1) ความพึงพอใจ
- 2) การได้รับหรือบรรลุในสิ่งที่ชอบ
- 3) เสรีภาพของการเลือกใช้ชีวิต
- 4) ความมั่งคั่ง
- 5) การบรรลุถึงคุณค่าบางอย่าง ซึ่งเป็นอิสระหรืออยู่นอกเหนือจากตัวบุคคล เช่น การมีสุขภาพดี เป็นต้น

- 6) การถือครองหรือเป็นเจ้าของทรัพยากรหรือทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดโอกาส ศักยภาพหรือความสามารถในการบรรลุเป้าหมาย

เจษณี สุขจิตติกาล (2547) ภูฏานได้พัฒนาการวัด GNH ใน 9 มิติ ประกอบด้วย

- 1) สุขภาพกาย การให้คะแนนสุขภาพของตนเอง (Self-Reported Health) ความพิการระยะยาว จำนวนวันที่สุขภาพดีในเดือนที่ผ่านมา ดัชนีมวลกาย (Body Mass Index), ส่วนสูงและน้ำหนัก ความรู้เรื่องเชื้อเอชไอวีและโรคเอดส์ ความรู้เรื่องการเลี้ยงเด็กด้วยนมแม่ ระยะทางถึงสถานี่สาธารณสุขที่ใกล้ที่สุด

- 2) สุขภาพใจ การให้คะแนนความเครียดของตนเอง ความถี่ของการสวดมนต์ ความถี่ของการนั่งสมาธิ การคำนึงถึงหลักธรรมในชีวิตประจำวัน ความถี่ของความรู้สึกเห็นแก่ตัว ความถี่ของความรู้สึกสงบ ความถี่ของความรู้สึกเมตตากรุณา ความถี่ของความรู้สึกเอื้อเฟื้อ ความถี่ของความรู้สึกหงุดหงิด ความคิดฆ่าตัวตาย

- 3) ความสมดุลในการใช้เวลา จำนวนชั่วโมงการทำงาน จำนวนชั่วโมงการนอน

- 4) ความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรม ความสามารถด้านภาษา ความถี่ในการเล่นกีฬาที่บ้าน ความรู้เรื่องหัตถกรรมที่บ้าน การสอนบุตรหลานเกี่ยวกับระเบียบวินัย การสอนบุตรหลานเรื่องความมดีธรรม ความรู้เรื่องการแสดงพื้นบ้าน ความสำคัญของการตอบแทนบุญคุณ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฆ่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการลักขโมย ความคิดเห็นเกี่ยวกับการโกหก ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประพฤติผิดทางเพศ จำนวนวันที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและเพื่อนบ้าน

- 5) ความเข้มแข็งของชุมชน ความไว้วางใจในตัวเพื่อนบ้าน ความถี่การช่วยเหลือซึ่งกันและกันของเพื่อนบ้าน การแลกเปลี่ยนแรงงานระหว่างเพื่อนบ้านในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา ความถี่ของการเข้าสังคมกับเพื่อนความรู้สึกเป็นห่วงเป็นใยสมาชิกในครอบครัว ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว การทะเลาะกันของคนในครอบครัว ความเข้าใจของคนในครอบครัว การให้กำลังใจของคนในครอบครัว จำนวนญาติพี่น้องที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน การเป็นเหยื่ออาชญากรรม ความรู้สึกปลอดภัยในชีวิต ความขัดแย้งของคนในชุมชน จำนวนวันที่ทำงานเป็นอาสาสมัครในชุมชนในระยะ 12 เดือนที่ผ่านมา เงินบริจาคในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา การได้รับการสนับสนุนจากคนรอบตัว

- 6) การศึกษา ระดับการศึกษา ความรู้ด้านภาษาประจำชาติและภาษาอังกฤษ ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ของชุมชน

- 7) คุณภาพชีวิต รายได้ของครอบครัว ความพอเพียงของรายได้เทียบกับความจำเป็น ความพอเพียงของอาหาร ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย พื้นที่ใช้สอยในบ้าน การใช้เสื้อผ้ามือสอง ความยากลำบากในการช่วยเหลืองานของชุมชน การพักผ่อนการซ่อมบำรุงดูแลบ้าน

8) ธรรมนูญการให้คะแนนรัฐบาลในการลดช่องว่างทางรายได้ การให้คะแนนรัฐบาลในการโง่เงาของรัฐบาล ความมีอิสระในการออกความเห็น ความปลอดภัยจากความไม่เท่าเทียม ความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานรัฐ ความเชื่อมั่นของสื่อมวลชน

9) ความเข้มแข็งของระบบนิเวศ มลพิษทางน้ำ การถูกกัดกร่อนของดิน วิธีการกำจัดขยะของครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชและสัตว์ในสิ่งแวดล้อมบริเวณชุมชน การปลูกต้นไม้ในบ้านและพื้นที่เกษตรกรรม

ส่วนกรณีของไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช., 2547) ได้จัดทำดัชนีความอยู่ดีมีสุขเพื่อประเมินผลกระทบจากการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 8-9 โดยในกรอบนี้จะใช้กรอบแนวคิดด้านความอยู่ดีมีสุข (Well-Being) ทั้งนี้ คำว่า “อยู่ดีมีสุข” นั้นได้ให้นิยามว่า คือ “การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิต มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีและอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ ดังนั้น องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุข จึงประกอบด้วย 7 ด้าน คือ สุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้และการกระจายรายได้ ชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตและการบริหารจัดการที่ดีของรัฐต่อมาภายใต้แผนพัฒนาฉบับที่ 10 ได้มีการพยายามปรับทำดัชนีชีวิต “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ของประชาชน (Green and Happiness Index: GHI) ด้วยองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ การมีสุขภาพที่ดี เศรษฐกิจที่เป็นธรรม ชีวิตครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สภาพแวดล้อม และระบบนิเวศสมดุลและการเป็นสังคมประชาธิปไตยด้วยระบบการบริหารจัดการที่ดีและมีการทำดัชนีเพื่อวัดความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนแยกเป็นสำหรับเขตเมืองและชนบทซึ่งมีอาจปัจจัยที่กำหนดความสุขแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดความอยู่ดีมีสุข มีรายละเอียดดังนี้

คุณค่าและเป้าหมาย

เดิมที่การศึกษาวิชาในศาสตร์แขนงต่างๆ มักจะรวมเอาปัญหาหรือข้อถกเถียงทางจริยธรรมไว้ในสาขาวิชานั้นๆ แต่เมื่อการศึกษาวិทยาศาสตร์ (ธรรมชาติ) เจริญงอกงาม แผ่ขยายไปครอบคลุมศาสตร์แขนงต่างๆ ได้ทำให้ปัญหาทางด้านจริยธรรมแยกออกไปเป็นสาขาหนึ่งอีกต่างหาก ทฤษฎีสังคมวิทยาหรือเศรษฐศาสตร์ ในการศึกษาวิชาการสมัยใหม่ ไม่ได้รวมเอาปัญหาหรือข้อถกเถียงที่ว่าอะไรคือความดี ชีวิตที่พึงปรารถนาเป็นแบบใด เอาไว้ในเนื้อหาของวิชาด้วยคำถามเหล่านี้ได้แยกออกไปรวมอยู่ในการศึกษาทางด้านปรัชญาเช่นเดียวกัน

สาขาวิชาทางการพัฒนา ในการศึกษาสมัยใหม่ก็ไม่ได้รวมเอาประเด็นทางด้านจริยธรรมเข้าไว้ในเนื้อหาวิชาถึงแม้ว่าคำว่าพัฒนา จะได้รับการนิยามว่า “เป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดี” แต่คำว่าสิ่งที่ดีก็ถูกนิยามโดยอาศัยความคิดสังคม วัฒนธรรม อุดมการณ์ จิตวิญญาณและมิติที่เป็นนามธรรมอื่นๆ

อามาตยา เซ็น (Amartya Sen, 1995) ก็เสนอว่า การพัฒนา คือ การขยายเสรีภาพของมนุษย์ให้กว้างขวางขึ้น การรวมเอาประเด็นทางจริยธรรมเข้ามาไว้ในการศึกษาทางการพัฒนานี้ แม้ว่าจะมีการขยายไปมากพอสมควรแต่ก็ยังไม่ได้ก้าวหน้ามากนัก ปัญหาความไม่ก้าวหน้าของการศึกษาจริยธรรม

ในการพัฒนา ก็ยังเป็นปัญหาข้อโต้แย้งอันเดิม กล่าวคือ ประเด็นทางจริยธรรมเป็นเรื่องนามธรรม เป็นปรัชญา ไม่มีความชัดเจนที่จะนำเอาปฏิบัติในชีวิตจริงทางวิทยาศาสตร์ นักวิชาการบางกลุ่มมองว่าการแยกเอาจริยธรรมออกไปจากการศึกษาการพัฒนา คือ รากฐานที่นำไปสู่ปัญหาต่างๆ ที่สืบเนื่องมาจากการพัฒนาและได้เรียกร้องให้รวมเอาคำถาม หรือข้อถกเถียงที่ว่าอะไรคือชีวิตที่ดีที่พึงปรารถนา อะไรคือเป้าหมายปลายทางของมนุษย์ไว้ในการศึกษาการพัฒนา ด้วยความจริงแล้ว ข้อเสนอเรื่องนี้มิใช่เรื่องใหม่ ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา ก็ได้มีความพยายามที่จะสร้างสาขาวิชาที่เรียกว่า Development Ethics ขึ้นมา ภูเก็ต

(Goulet, 1971) ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำที่สำคัญในสาขาวิชานี้ได้ให้นิยามความหมายของ “การพัฒนา” โดยได้รวมเอาความคิดในทางจริยศาสตร์ไว้ในนั้นด้วย เขามองว่าการพัฒนา หมายถึง ความรุ่งเรืองไพบูลย์ของมนุษย์ (Human Ascent) ซึ่งรวมเอามิติพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์เข้าไว้ทุกด้าน รวมถึงเศรษฐกิจ ชีววิทยา จิตวิทยา

เศรษฐกิจชุมชนและความอยู่ดีมีสุข

ประเด็นทางนโยบายทางการพัฒนาที่กำลังได้รับความสนใจในประเทศไทย ทฤษฎีความอยู่ดีมีสุข ทรชนกว่า ทรัพยากรที่เรามีอยู่บนโลกที่มีอยู่อย่างจำกัด และที่สำคัญถ้ามองทรัพยากรธรรมชาติในแง่ของระบบนิเวศ ก็จะเห็นได้ว่า ระบบนิเวศเองก็ต้องการใช้ทรัพยากรด้วย เช่น ดิน ก็ต้องการชีวมวล เพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ ทำให้สามารถใช้เพาะปลูกต่อเนื่องไปอีกได้

นอกจากนั้น ทฤษฎีความอยู่ดีมีสุขยังทรชนกว่า การบริโภคอย่างไรขอขเขตนั้นแม้จะสร้าง ความพึงพอใจให้แก่ปัจเจก แต่ก็อาจจะนำความหายนะมาสู่สังคมในระยะยาว

คำว่า “เศรษฐกิจชุมชน” อาจจะเป็นคำที่ใหม่ ทั้งในวงวิชาการและในทางนโยบาย โดยคำดังกล่าวนี้ เข้ามาปรากฏในวงวิชาการด้านการพัฒนาและทางนโยบายในประเทศไทย ภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ ปี 2540 ขณะนั้นในกลุ่มนักวิชาการก็มีการศึกษาวิจัยและมองว่า เศรษฐกิจชาติเป็นภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่มีการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจนานาชาติ ได้ประสบปัญหาเศรษฐกิจฟองสบู่

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีภาคเศรษฐกิจอีกภาคหนึ่งซึ่งเรียกว่า “เศรษฐกิจชุมชน” เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนเล็กคนน้อย เป็นการผลิตที่ยังไม่ได้ผนวกเข้ามาอยู่ในภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่อย่างสมบูรณ์แบบเมื่อประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติในตอนนั้น เศรษฐกิจชุมชนได้ช่วยพยุงสถานการณ์ ทำให้ปัญหาไม่มีความรุนแรงเท่ากับวิกฤติที่เกิดขึ้นกับประเทศอื่น อย่างเช่น อเมริกาใต้ นักวิชาการที่ศึกษาเรื่องนี้ ได้เสนอให้ใช้ “เศรษฐกิจสองขา” เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศเนื่องจากมองเห็นพลังและศักยภาพของเศรษฐกิจชุมชนจากที่เราได้ผ่านวิกฤติเศรษฐกิจครั้งนั้นมา (คริสต์ เบเกอร์, 2546)

เศรษฐกิจชุมชนมีความหมายและแนวปฏิบัติในการประยุกต์ในทางนโยบายที่แตกออกเป็นสองทาง ทางแรก คำว่า เศรษฐกิจชุมชน ได้เข้าไปผนวกอยู่ในนโยบายเศรษฐกิจการเมือง ซึ่งเรียกว่า นโยบายประชานิยม ในทัศนะแบบนี้ คำว่าเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ โดยใช้ “ทุนของชุมชน” รวมถึงทุนทางสังคม เช่น วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน โรงเรียน ที่ดิน ทรัพยากร การคมนาคมขนส่ง มาใช้สำหรับการผลิตสินค้าและบริการตามแนวคิดดังกล่าวนี้ คำว่าเศรษฐกิจชุมชน จึงเป็นการขยายภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่ออกไปให้ครอบคลุมสาขาและกิจกรรมทางการผลิต การบริการและการบริโภคให้กว้างขวางขึ้น การดำเนินการเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางเช่นนี้ จะเป็นการเร่งการผนวกเศรษฐกิจชุมชนเข้ามาอยู่ในเศรษฐกิจชาติ อย่างเช่น โครงการ OTOP ของรัฐบาลที่กิจกรรมประกอบการในภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่

ความหมายที่สองของ คำว่า เศรษฐกิจชุมชนนั้นมึนัยทางทฤษฎีเศรษฐกิจชาวนา (Peasant Economy) (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคนอื่นๆ, 2541) ที่นักวิชาการเศรษฐศาสตร์กระแสหลักมองว่าเป็นวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม ลักษณะที่สำคัญของเศรษฐกิจชุมชน ก็คือ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่ใช้แรงงาน ทรัพยากรของครอบครัวเป็นหลัก เศรษฐกิจแบบนี้มีความยืดหยุ่นสูง คือ ถ้าหากสถานการณ์ไม่เหมาะสมก็สามารถที่จะ “ซูดริตตนเองเพื่อให้อยู่รอดได้” เป้าหมายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบนี้ มิใช่เพื่อให้ได้กำไรสูงสุด แต่เพื่อความมั่นคงในการบริโภคของครอบครัว และเพื่อช่วยเหลือญาติมิตร (ตรงกับคำว่า มีกินมีทาน)

นอกจากนี้ ถ้าหากเราจะขยายภาพให้กว้างขึ้น เศรษฐกิจชุมชนในทัศนะทางวิชาการกลุ่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของสาขาวิชาที่เรียกว่า “เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม” เศรษฐกิจชุมชนตามทัศนะแบบนี้มองว่า กิจกรรม

ทางการผลิต การแลกเปลี่ยนหรือกิจกรรมอื่นๆ ของมนุษย์มิได้แยกตัวออกมาจากการควบคุมของสังคม ดังนั้น ความหมายเศรษฐกิจชุมชนในแง่นี้ จึงมีความแตกต่างออกไปจากเศรษฐกิจชุมชนที่ได้รับอิทธิพลมาจากนโยบายทางการเมืองแบบประชานิยม

2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง คำดังกล่าวนี้ มาจากหลักปรัชญาเรื่องการพึ่งตนเอง เศรษฐกิจพอเพียง เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายทั้งในวงวิชาการและนโยบาย ในปัจจุบันก็คือแนวคิดที่พระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน (รัชกาลที่ 9) โดยมีหลัก 3 ประการคือ ความมีเหตุมีผล ความพอประมาณหรือทางสายกลางและภูมิคุ้มกัน ทั้งเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจชุมชนมีหลักการเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร ที่มีขอบเขตจำกัดไม่ได้มุ่งแสวงให้ได้ผลตอบแทนหรือกำไรสูงสุดและที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ เศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจชุมชน มีหลักการเกี่ยวกับการจำกัดการบริโภค ซึ่งเป็นข้อเสนอในเรื่องความอยู่ดีมีสุข นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542) ได้กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการพึ่งตนเองได้และมีความมั่นคง มีลักษณะในการสร้างความเข้มแข็งยั่งยืนให้กับฐานรากของบุคคล โดยยึดหลักทางสายกลางของการดำเนินชีวิตบนวิถีแห่งการใฝ่หาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่การดำเนินชีวิตด้วยปัญญาบนฐานแห่งการเรียนรู้ อันจะนำสังคมและประเทศไทยไปสู่การพัฒนาอย่างบูรณาการโดยอาศัยฐานทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชนบนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้และพอเพียงเพื่อเป็นหลักในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนสามารถพึ่งตนเองได้ การพึ่งตนเองมีหลายด้าน ได้แก่ การพึ่งตนเองด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเทคโนโลยีและด้านเศรษฐกิจ

ประเวศ วะสี (2542) ได้กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านมีความมั่นคงว่ามีลักษณะเป็นเศรษฐกิจสายกลางที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับความเป็นครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม คำนี้ถึงชีวิตจิตใจ สังคม มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อนุรักษ์วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและครอบคลุมถึงคุณธรรม ศีลธรรมและจิตใจไปพร้อมๆ กัน เช่นงานหัตถกรรมและศิลปกรรมที่เป็นงานฝีมือของครอบครัว เป็นอาชีพที่ทำให้สมาชิกของครอบครัวสามารถทำงานอยู่ร่วมกันได้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่จะช่วยให้ประเทศไทยผ่านวิกฤตไปได้และช่วยกระตุ้นให้เกิดแนวคิดใหม่ให้เห็นประโยชน์ส่วนรวมไม่คำนึงถึงแต่เงิน หันมาสนใจทางด้านจิตใจ สร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการเมือง ซึ่งเป็นวิถีไทยแต่ดั้งเดิม

อภิชัย พันธเสน (2549) ได้กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านของความพอเพียง มีลักษณะเป็นรูปธรรมของพุทธเศรษฐศาสตร์หรือเป็นองค์ความรู้ภาคปฏิบัติที่เป็นส่วนสำคัญของพุทธเศรษฐศาสตร์ซึ่งจะอธิบายถึงหลักการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีเหตุผล นั่นก็คือ ความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เข้าใจธรรมชาติตามสภาพที่เป็นจริงตามหลักธรรมะและใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติซึ่งจะทำให้เกิดความสุขที่มาจากความสงบ

อานันท์ ปันยารชุน (2542) ได้กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่า ปัจจัย (Input) ที่จำเป็นของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ คุณธรรมและความรู้ ส่วนความมีเหตุผล ความพอประมาณและการมีภูมิคุ้มกันเป็นกระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) ของความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความมั่นคง ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2548) ได้กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าสังคมไทยยังขาดภูมิคุ้มกัน กล่าวคือ ยังพึ่งตนเองไม่ได้และยังขาดความพอดี จึงทำให้ขาดภูมิคุ้มกันที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมและเชื่อว่าปัญหาการคอร์ปชั่นจะลดลงถ้าใช้ชีวิตไม่ฟุ้งเฟ้อ ทำงานให้พอดี มีบ้านแต่พอดี ดำรงฐานะให้เหมาะสม ขยันทำงานโดยไม่พึ่งคนอื่นมากเกินไป คือ การใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมั่นคงและสามารถที่จะพึ่งตนเองได้

2.3.1 ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเวศ วะสี (2542) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจที่มีรูปแบบเป็นทางสายกลางหรือเศรษฐกิจแบบมัชฌิมาปฏิปทา เพราะเชื่อมโยงทุกเรื่องเข้ามาด้วยกัน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม คำว่า “เศรษฐกิจ” เป็นคำที่มีความหมายในทางที่ดี หมายถึง ความเจริญที่เชื่อมโยงกาย ใจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แต่ได้มีการนำเอาคำว่า เศรษฐกิจไปใช้ในลักษณะที่แยกส่วนที่หมายถึง การแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อยกส่วนมันก็จะทำลายส่วนอื่นๆ จนเสียหายและวิฤต

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2544) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ วัฒนธรรมไม่ใช่เทคนิคการเพาะปลูกแต่เป็นศีลธรรมความไม่ละโมภและการประหยัด เศรษฐกิจพอเพียง เปิดโอกาสให้ทุกคนพออยู่ได้ แตกต่างจากการคิดในด้านเทคนิค ถ้าคิดแต่ด้านเทคนิคก็จะย้ำเฉพาะคนทำให้เกิดการเอาตัวรอด ซึ่งไม่ตรงกับอุดมการณ์ของเศรษฐกิจพอเพียง ความคิดทางเทคนิคทำให้คนไม่เชื่อมโยงกัน ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างกัน ตัวใครตัวมัน อันจะเป็นโทษแก่ธรรมชาติด้วย เพราะความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของสมาชิกในชุมชนที่มีให้แก่เพื่อนบ้านและธรรมชาตินั้นถือเป็นสองด้านของเหรียญเดียวกัน แนวคิดนี้สอดคล้องกับอุดมการณ์ของชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่จะคำนึงถึงการพึ่งพาอาศัยกันพร้อมๆ กับรักษาความสมบูรณ์ของธรรมชาติไปด้วย

พิสิฐ ลี้อาธรรม (2549) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่ยึดหลักทางสายกลาง โดยความพอเพียงนั้น หมายถึง ความพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้น ทั้งจากภายนอกและภายใน ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงยังสามารถมองได้ว่าเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตให้มีความสุขที่จำเป็นต้องใช้ทั้งความรู้ ความเข้าใจผนวกกับคุณธรรมในการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เพียงการประหยัดแต่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างชาญฉลาด และสามารถอยู่ได้ แม้ในสภาพที่มีการแข่งขัน และการไหลบ่าของโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะนำไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนของชีวิต เศรษฐกิจและสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือ กปร. (2550) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ และสามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่แต่จะสร้างความเจริญหรือยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะที่เพียงพอที่จะพึ่งตนเองได้ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับ

อภิชัย พันธเสน (2550) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า หมายถึง เป็นข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากในพระราชดำรัสหนึ่งได้ให้คำอธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่า “คือ ความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมากและต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น” การดำรงชีวิตอยู่ได้จำเป็นต้องประกอบไปด้วยปัจจัยสำคัญสี่ประการ ซึ่งได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ซึ่งในโลกยุคทุนนิยม อย่างเช่น ปัจจุบันนี้ ปัจจัยทั้งสี่นี้อาจจะหามาได้ถ้าปราศจากเงิน ซึ่งถือว่า

เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว การได้มาซึ่งเงินนั้นจำเป็นที่บุคคลจะต้องประกอบสัมมาอาชีพและนำเงินที่ได้มานั้นไปแลกเปลี่ยนให้ได้มาซึ่งปัจจัยในการดำรงชีวิต

จากความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีพอย่างเรียบง่าย อุ่มชูตัวเองได้ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง รู้จักอดออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ อยู่อย่างประมาณตน ใช้จ่ายไม่เกินรายรับ มีการผลิตเพื่อให้พอมีพอกินในครอบครัวและมีความเอื้อเฟื้อกันในกลุ่มชน ทะนุบำรุงพื้นฐานตัวเองให้เข้มแข็งทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ

2.3.2 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบหลักอยู่ 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดถือหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับ รองลงมาผลผลิตส่วนเกินที่ออกตลาดก็จะเป็นกำไรของเกษตรกร ในสภาพการณ์เช่นนี้ เกษตรกรจะกลายเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาด แทนที่ว่าตลาดจะเป็นตัวกระทำ หรือเป็นตัวกำหนดเกษตรกร ดังเช่น ที่เป็นอยู่ในขณะนี้ และหลักใหญ่สำคัญยิ่ง คือ การลดค่าใช้จ่าย โดยการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเอง เช่น ข้าว น้ำ ปลา ไข่ ผัก สมบูรณ์ขึ้น

ประการที่สอง เศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้ กลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ให้หลากหลายครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจ ค้าขายและการท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้วเกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุกๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ก็จะสามารถเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่า เศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อมๆ กับสภาพการณ์ด้านการกระจายรายได้ที่ดี

ประการที่สาม เศรษฐกิจแบบพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในมิติอื่นๆ ด้วย ได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชนความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม

กล่าวโดยสรุป แนวคิดของระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงที่มีสาระสำคัญดังกล่าวข้างต้นนั้น น่าจะนำมาใช้เป็นแบบอย่างของการพัฒนาประเทศไทยในระยะต่อไป แม้ว่าวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในขณะนี้ อาจจะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่ผลกระทบต่างๆ จะไม่รุนแรงมากนัก ถ้าหากทุกภาคส่วนของสังคมมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยยึดหลักความพอดีกับศักยภาพของตนเองบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งมีความเอื้ออาทรต่อกันอื่นๆ ในสังคมเป็นประการสำคัญ ถึงแม้ว่าข้อคิดทั้งหมดจะมุ่งเน้นไปสู่กลุ่มเกษตรกรหรือผู้มีที่ดินทั้งหลาย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องกลับไปสู่ภาคเกษตรหมด ซึ่งในสภาพความเป็นจริงเป็นไปได้ สำหรับคนอยู่นอกภาคการเกษตรนั้น เศรษฐกิจพอเพียงก็จะต้องถูกนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพราะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา เป็นแนวปฏิบัติตน ไม่ว่าจะอยู่ในกิจกรรม อาชีพใด ก็ต้องยึดวิถีชีวิตไทยอยู่ แต่พอดี อดออมอย่างรู้ประโยชน์ อดยั้งยั้งเป็นที่ตั้ง ยึดเส้นทางสายกลางอยู่กินตามฐานะ ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต จำริ้วเดิบโต อย่างค่อยเป็นค่อยไป อย่ายึดหลักการลงทุนเชิงการพนัน ซึ่งตั้งอยู่บนความเสี่ยง กู้เงิน

มาลงทุนโดยหวังรวยอย่างรวดเร็ว แล้วก็ไปสู่ความล้มละลายในที่สุด ตั้งอยู่บนหลักของ “รู้จักสามัคคี” ใช้สติปัญญาปกป้องตนเองไม่ให้หลงกระแสโลกาภิวัตน์โดยไม่รู้ถึงเหตุและผลสภาพแวดล้อมของไทย ให้รู้จักแยกแยะสิ่งดี สิ่งเลว สิ่งที่เป็นประโยชน์ ตามสภาพความเป็นจริงของบ้านเมืองของเราเป็นที่ตั้ง ให้มีความรัก ความเมตตา ที่จะช่วยเหลือสังคมให้รอดพ้นจากภัยพิบัติและรวมพลังกันด้วยความสามัคคีเป็นหมู่เหล่าจัดข้อขัดแย้งไปสู่ความประนีประนอมรักษามลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจ ดังนี้ “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดินเปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป”

2.3.3 ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1) เป็นรากฐานที่สำคัญของชีวิตของแต่ละคนให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ตั้งตนได้ในทางเศรษฐกิจ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นประโยชน์

2) เป็นรากฐานที่สำคัญของสังคม ทำให้สังคมมีความปกติสุข ไม่เบียดเบียนกัน มีความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ไม่มีการขัดแย้งแตกแยกความสามัคคี

3) เป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศชาติ ทำให้การบริหารประเทศมีความโปร่งใส ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน มีการใช้อำนาจที่เป็นธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าอย่างสมดุลและยั่งยืน

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มี 4 ระดับ ทั้งระดับบุคคลและครอบครัว ระดับชุมชน ระดับภาคธุรกิจเอกชนและระดับประเทศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัวดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่ยังชีพให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น หาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเอง และครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพ รู้ข้อมูลรายรับรายจ่าย ประหยัดแต่ไม่ใช่ตระหนี่ อด-ละ-เลิก อบายมุข สอนให้เด็กรู้จักคุณค่า รู้จักใช้ รู้จักออมเงิน และสิ่งของเครื่องใช้ ดูแลรักษาสุขภาพ มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชน สังคมรอบข้างรวมถึงการรักษาวินัยธรรมประเพณี การอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

2) ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้ รัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันในชุมชนและนอกชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์การการเงินสวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

3) ความพอเพียงระดับภาคธุรกิจเอกชน เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์หรือกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้นและพนักงานด้านการขยายธุรกิจต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งต้องมีความรู้ และเข้าใจธุรกิจของตนเอง รู้จักลูกค้า ศึกษาคู่แข่งและเรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ ผลิดในสิ่งที่ถนัด และทำตามกำลังสร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพ

ผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคมและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต้องสร้างเสริมความรู้และจิตสำนึกการให้แก่พนักงานอย่างเหมาะสม

4) ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศ โดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอกินและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชน ให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

2.3.4 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชกระแสรับสั่งแนะแนวทางการดำเนินชีวิต โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงนับเนื่องมาจนถึงวันนี้ก็เป็นเวลามากกว่า 5 ปีแล้ว วิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศก็ยังคงอยู่สมควรที่พวกเราได้ทบทวนพระราชกระแสกันอีกครั้ง เพื่อให้พวกเราได้ “ใจดีสู้เสือ” กันต่อไป เพื่อนำให้ตัวเรา และชาติบ้านเมืองได้ผ่านมรสุมร้ายที่กำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ ด้วยสติที่มั่นคง ปัญญาที่เฉียบแหลมและด้วยความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเพื่อปรับวิถีชีวิตของพวกเราชาวไทยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างและยึดมั่นในวิถีชีวิตไทยอันนำมาสู่พวกเราชาวไทยทุกหมู่เหล่าต่อไปชั่วกาลนาน พระราชดำรัส วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 จากพระราชดำรัส ความพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ซื่อตรงไม่โลภอย่างมากและต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น หรือโดยสรุปก็คือความพอประมาณและความมีเหตุผล

เศรษฐกิจพอเพียงจึงไม่เพียงเป็นเรื่องของเศรษฐกิจแต่เป็นองค์รวมทั้งแนวคิด แนวปรัชญาที่ครอบคลุมความเป็นชีวิตมนุษย์ การดำเนินวิถีชีวิต ความเป็นครอบครัว และความเป็นชุมชน และองค์กรชุมชน ความเป็นสังคม วัฒนธรรมและความเป็นธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างสมบูรณ์ สมดุลและยั่งยืน เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นทั้งแนวทาง วิถีทาง มรรควิธี (Means) ของการปฏิบัติพัฒนา และเป็นเป้าหมายหรือจุดหมาย เพื่อที่จะบูรณาการให้ชีวิต ครอบครัว องค์กร ชุมชน สังคม วัฒนธรรมและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมดำรงอยู่ด้วยกันอย่างเกื้อกูลเอื้อเพื่อพึ่งพาซึ่งกันและกันอันเป็นมรรควิธีสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) บนพื้นฐานของการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ และร่วมมือกันทั้งในระดับเดียวกันและต่างระดับ

2.3.5 หลักการของทฤษฎีใหม่และประโยชน์ของทฤษฎีใหม่

ขั้นที่ 1 การพึ่งตนเอง มีความพอเพียงในระดับย่อย คือ ตนเองและครอบครัว แล้วรวมกลุ่มเป็นองค์กรเป็นสหกรณ์ เพื่อจะได้มีพลังที่มากขึ้นเป็น ทฤษฎีใหม่

ขั้นที่ 2 การพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งมีขนาดการผลิตที่ใหญ่ขึ้นเพียงพอที่จะบริหารจัดการเรื่องการตลาดและแลกเปลี่ยน นอกจากนั้น การรวมกลุ่มจะทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการสวัสดิการ การดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกกลุ่มให้มีความมั่นคงได้ ขนาดการผลิตของการรวมกลุ่มจะมีพลังสามารถร่วมกับองค์กรภายนอก เพื่อให้มีพลังในการดำเนินการของกระบวนการผลิตทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นทฤษฎีใหม่

ขั้นที่ 3 การพึ่งพิงอิงกัน เพื่อจะพัฒนาสู่ความเป็นสากล ดังคำกล่าวที่ว่า เศรษฐกิจพอเพียงด้วยปัญญาไทย ก้าวสู่สากลโลก หรือเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพื้นบ้านสืบสานสู่แนวทางการพัฒนาประเทศที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางปฏิบัติที่ต้องมุ่งเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเอง เน้นให้คนไทยครอบครัวและชุมชนมีความเข้มแข็ง เป็นการวิเคราะห์เศรษฐกิจจากเบื้องล่างมาสู่นโยบายระดับมหภาค แทนการศึกษาโดยระดับมหภาคแล้วนำไปสู่การปฏิบัติในเบื้องล่าง สร้างความสามารถในการแข่งขันและร่วมมือช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัย เป็นเครือข่าย สังคมไทยจึงจะพัฒนาไปสู่ความมั่นคงเข้มแข็งและยั่งยืน

ทฤษฎีใหม่เป็นแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญในการสร้างความสมดุลหรือการสอดคล้องเกื้อกูลกันระหว่าง ดิน น้ำ และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และทำให้เกิดการมีอยู่ มีกิน มีใช้อย่างพอเพียงของครอบครัวเกษตรกรที่ถือครองที่ดินขนาดกลาง ๆ คือประมาณ 15 ไร่ ความพอดีและสมดุลของธรรมชาติทำให้เกิดความพอเพียงเลี้ยงชีพได้ (Self & Sufficiency) และมีปัจจัยพื้นฐานเพื่อมีคุณภาพชีวิตพื้นฐานที่ดี ทฤษฎีใหม่จึงเป็นทั้งวิธีการ (Means) และเป้าหมาย (Goal) ของการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ประโยชน์ของทฤษฎีใหม่

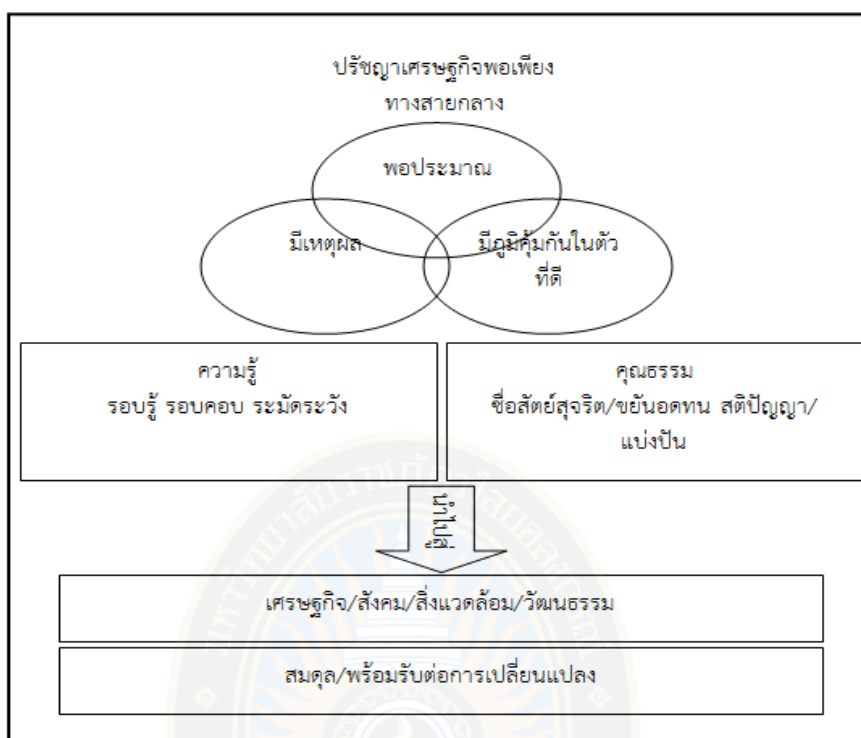
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาสรุปไว้ดังนี้

- 1) ทำให้ประชาชนมีกินตามอัตภาพ คือ ไม่ได้รวยมาก มีแต่พอกินไม่อดอยาก
- 2) ถ้าน้ำมีพอดีปี ไหนก็สามารถที่จะทำการเกษตรหรือปลูกข้าวนาปีได้ แต่ถ้าต่อไปในหน้าแล้ง น้ำมีน้อยก็สามารถใช้น้ำที่กักไว้ในสระเก็บน้ำของแต่ละแปลงมาปลูก แม้แต่ข้าวก็ปลูกได้ไม่ต้องเบียดเบียนชลประทานใหญ่และอาจปลูกผักหรือเลี้ยงปลาหรือทำอะไรก็ได้ ฉะนั้น ทฤษฎีใหม่นี้มีไว้สำหรับป้องกันกาขาดแคลนน้ำ
- 3) ถ้าในภาวะปกติ ก็สามารถทำให้มีรายได้มากขึ้น
- 4) ถ้าในภาวะที่มีอุทกภัยก็สามารถฟื้นตัวได้ ไม่ต้องให้ทางราชการไปช่วยมากเกินไปทำให้ประชาชนพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดี

จะเห็นได้แนวคิดและที่ทฤษฎีและวิธีวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานั้น ในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วจะเน้นทางการพัฒนาทางสังคมมากกว่าการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนในประเทศกลุ่มด้อยพัฒนานั้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเน้นการขยายตัวและประสิทธิภาพของเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งสองกลุ่มประเทศต่างก็มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนภายในประเทศเป็นหลัก รวมทั้งแสวงหาความเข้าใจในการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาติต่อไป

2.3.6 ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

หลักเศรษฐกิจพอเพียงหรือทฤษฎี 3 ห่วง 2 เงื่อนไขสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) ได้สรุปออกมาเป็น 3 ห่วง ดังนี้ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ส่วนสองเงื่อนไขนี้ประกอบด้วย เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม และ 3 เป้าหมาย ประกอบด้วย สมดุล มั่นคงและยั่งยืน ดังแสดงในภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547)

3 ห่วง คือ ทางสายกลางประกอบด้วย

ห่วงที่ 1 คือ พอประมาณ หมายถึง พอประมาณได้ทุกอย่าง ความพอดีไม่มากหรือน้อยเกินไป โดยต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน

ห่วงที่ 2 คือ มีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

ห่วงที่ 3 คือ มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

2 เงื่อนไข ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่

เงื่อนไขที่ 1 ความรู้ คือ มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบและระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่างๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและในขั้นปฏิบัติ ความรู้ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจอย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ จึงต้องมีการแสวงหาความรู้ เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ จัดการความรู้ ต่อยอดความรู้ อยู่ตลอดเวลาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงโลก

เงื่อนไขที่ 2 คุณธรรม คือ มีการตระหนักถึงคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทนและความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นให้ใช้หลัก 3 ห่วง ในการจัดการทรัพยากรทุกมิติอย่างสมดุลนั้น จำเป็นต้องเริ่มจากการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คือต้องมี

คุณธรรมกำกับความรู้ ในการดำเนินชีวิต (2 เงื่อนไขสู่ความพอเพียง) เพื่อให้สามารถช่วยตัวเองได้และยืนอยู่บนขาของตนเองได้อย่างเต็มภาคภูมิ ไม่เขย่งก้าวกระโดดตามคนอื่นโดยใช้ชีวิตอย่างประมาทตน เป็นเหตุเป็นผล และมีการเตรียมความพร้อมที่ดี เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยไม่ประมาท ซึ่งการที่แต่ละบุคคลจะสามารถพึ่งตนเองได้ตามความหมายนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้อย่างถูกต้องและเพียงพอ ในเรื่องใดๆ ก็ตามที่จะทำการและมีกรอบหรือหลักในการปฏิบัติ ที่จะไม่ทำให้เกิดโทษ แต่นำมาซึ่งประโยชน์ฝ่ายเดียว นั่นก็คือ การต้องยึดหลักคุณธรรมความถูกต้องเป็นเหตุเป็นผลตามความเป็นจริง ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองหรือผู้อื่น กล่าวคือ การยึดถือประโยชน์ส่วนรวมก่อนประโยชน์ส่วนตัวและก็ต้องประกอบไปด้วยความเพียรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันข้อบกพร่องไม่ให้เกิดขึ้น และพัฒนาปรับปรุงให้เกิดผลที่ดียิ่งขึ้นไป

คุณธรรมจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตและดำเนินงานทุกขั้นตอน แต่เนื่องจากมาตรฐานคุณธรรมของคนในสังคมมีความแตกต่างกันหรือมีระดับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน แต่ละสังคมจึงต้องกำหนดคกกฎเกณฑ์ กติกาของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และต้องมีระบบบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบที่มีประสิทธิภาพและทำให้สังคมเกิดความสงบ เป็นระเบียบเรียบร้อย ในขณะเดียวกัน ก็จำเป็นต้องมีการสร้างสภาพแวดล้อมให้คนพัฒนาตัวเองให้มีคุณธรรมด้วย อย่างเช่นตัวอย่าง หลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ตามเส้นทางของ ศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นคุณธรรมพื้นฐานของการดำรงชีวิต เพื่อให้คนในสังคมเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกัน มีจิตสำนึกรับผิดชอบในผลของการกระทำของตนโดยเริ่มจากการที่แต่ละบุคคลมีความเห็นตรง เห็นชอบตามหลักเหตุผล ความเป็นจริง เช่น เชื่อว่าการกระทำทุกอย่างแม้แต่เล็กน้อย ดีหรือชั่ว มีผลจริง แล้วมีความคิดชอบ คือ การคิดริเริ่มอะไรก็ตามไปในทางที่ดีที่ถูกที่ควร มีวาจาชอบ คือ การกล่าววาจาที่เป็นเหตุเป็นผล ไม่หยาบกระด้าง ไม่ส่อเสียดนินทา ไม่เพ้อเจ้อ มีการกระทำชอบ คือ การกระทำอะไรก็แล้วแต่ต้องทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงามไม่ก่อให้เกิดโทษต่อตนเองหรือผู้อื่น โดยเฉพาะการประกอบอาชีพที่ต้องเลือกสัมมาอาชีพ แล้วมุ่งมั่นในอาชีพด้วยความเพียร อุทิศสละในอาชีพนั้นๆ จดจ่อด้วยความมีสติปัญญา ด้วยสติชอบและฝึกจิตให้มีความตั้งมั่นเป็นสมาธิในการประกอบภารกิจทั้งปวงอย่างสม่ำเสมอ

กล่าวโดยสรุป 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ การมีวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงมีข้อปฏิบัติที่สำคัญดังนี้

- 1) มีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย
- 2) ให้ยึดถือทางสายกลาง รู้จักพอ พอดี พอประมาณและพอใจ
- 3) มีความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือ และช่วยเหลือกัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ไม่มุ่งร้ายทำร้ายกัน
- 4) ประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่หาความรู้ เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์
- 5) ให้สามารถพึ่งตนเองได้ให้พ้นจากความยากจนให้สามารถพออยู่พอกิน ไม่เดือดร้อน ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข วัตถุนิยมและบริโภคนิยม

การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างเครือข่ายเรียนรู้ให้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิด เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยในทุกภาคส่วน วัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนทุกคนสามารถนำปรัชญาฯ ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง การขับเคลื่อนจะเป็นลักษณะเครือข่ายและระดมพลัง

จากทุกภาคส่วน แบ่งเป็นสองเครือข่ายสนับสนุนตามกลุ่มเป้าหมายเบื้องต้น ได้แก่ เครือข่ายด้านประชาสังคม และชุมชน รวมทั้งเครือข่ายธุรกิจเอกชน นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายสนับสนุนตามภารกิจ ได้แก่ เครือข่ายทางวิชาการเครือข่ายสร้างกระบวนการเรียนรู้และเครือข่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช. 2547) ได้สรุปกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดมาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤตเพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนในการพัฒนา

การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1) ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสว่า “ความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่ฟุ้งเฟ้อต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง”

2) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า “ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพ ชอบเป็นหลักสำคัญ”

3) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันกันในทางการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสเรื่องนี้ว่า “ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนาและการกระทำไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญหรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น”

4) ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องชวนขยายไฟหาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ทำให้ความชัดเจนว่า “การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกิน เป็นขั้นหนึ่งและขั้นต่อไป ก็คือให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตนเอง”

5) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไปทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลจำนวนมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากละเอียดอ่อนต่อแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชโอวาทว่า “พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวทำลายผู้อื่น พยายามลดละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัว พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้น ให้่องงามสมบูรณ์ขึ้น แนวคิดระบบเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกินจะช่วยแก้ไขวิกฤตทางเศรษฐกิจ และปัญหาทางสังคมของไทยในขณะนี้ ได้อย่างไร ทางออกของการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมในขณะนี้ คือ จะต้องช่วยให้ประชาชนที่อยู่ในภาคเกษตรและที่กลับคืนสู่ภาคเกษตรมีงานทำ มีรายได้ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสร้างรากฐานของชนบทให้แข็งแรงเพียงพอที่จะสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว”

มิติ 4 ด้านของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอยู่เหนือกว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตะวันตกซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุที่เป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน กำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรมแต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจทุนนิยม หรือเศรษฐกิจเพราะครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านจิตใจ มิติด้านสังคมและมิติด้านวัฒนธรรม

1) มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกินให้มีความยั่งยืนหมั่นเพียร ประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตาม

แนวพระราชดำริเป็นตัวอย่งของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่อัตภาพ พ้นจากการเป็นหนี้และความยากจนสามารถพึ่งตนเองได้มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข

2) มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตัวเอง โดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549) ได้เขียนไว้ในหนังสือเรื่อง “ใต้เบื้ององค์พระยุคลบาท” ว่าเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวโดยสรุปคือการหันกลับมายึดเส้นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำรงชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ คือ

2.1) พึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจอีกheimต่อสูชีวิตด้วยความสุจริตแม้อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จบ้างก็ตาม มิพึงควรท้อแท้ ให้พยายามต่อไป พึงยึดพระราชดำรัสการพัฒนาตนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือความหนักแน่นมั่นคง ในสุจริตธรรมและความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศโลบาย หรือวิธีการอันแยบยลในการปฏิบัติงานประกอบพร้อมกันด้วยจึงจะสัมฤทธิ์ผลดีแน่นอน และบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเองและแผ่นดิน”

2.2) พึ่งตนเองทางสังคมควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันนำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า “เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพียงกันไม่ลดหล่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่และให้มีการประสานสัมพันธ์กันให้ดีเพื่อให้งานทั้งหมดเกื้อหนุนสนับสนุนกัน”

2.3) พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือ การส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่น สามารถแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัตถุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประกาศได้อย่างดียิ่ง สิ่งดีก็คือการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ซึ่งมีมากมายในประเทศ

2.4) พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลอง ทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทยและสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสที่ว่า “จุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ คือ เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องถิ่น เพราะว่าแต่ละท้องถิ่นสภาพพื้นที่อากาศและประชาชนในท้องถิ่นที่ต่างกันก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน”

2.5) พึ่งตนเองในทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือ แม้ไม่มีเงินก็มีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเองเพื่อยังชีพและสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไปได้ด้วย

3) มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาัดเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทำลายกัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่สภายูวพุทธิกสมาคมแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่ออัญเชิญไปดำเนินในพิธีเปิดการประชุมยูวพุทธิกสมาคมทั่วประเทศครั้งที่ 18 ในวันที่ 18 มกราคม 2530 มีข้อความที่สำคัญ ดังนี้ “การสร้างสรรค้แผ่นดินไทยให้เป็นแผ่นดินทองหรือการช่วยตัวเองในปัจจุบันนี้ เห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความสงบให้เกิดขึ้นก่อนโดยเร็ว เพราะถ้าความสงบยังไม่เกิด เราจะ

คิดอ่านแก้ปัญหาหรือจะรวมกำลังกันทำงานช่วยตัวเองไม่ได้ ความสงบนั้นภายนอก ได้แก่ สถานการณ์อันเรียบร้อยเป็นปกติ ไม่มีวุ่นวายขัดแย้ง ไม่มีการเอาัดเอาเปรียบเบียดเบียนหรือมุ่งร้ายทำลายกัน ภายในได้แก่ ความคิดจิตใจที่ไม่ฟุ้งซ่านหวั่นไหวหรือเดือดร้อนกระวนกระวายด้วยอำนาจความมักได้เห็นแก่ตัว ความร้ายกาจเพ่งโทษ ความหลงใหลห่อเหิม อันเป็นต้นเหตุของอกุศลทุจริตทั้งหมด การทำความสงบนั้นต้องเริ่มที่ภายในตัวในใจก่อน”

4) มิติด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรม หมายถึง วิธีชีวิต (Way of life) ของประชาชน เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัดอดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้ เป็นสิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ สาเหตุประการหนึ่งของความยากจนคือการขาดการประหยัดและอดออม ใช้เงินเกินกว่ารายได้ ใช้จ่ายเงินซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่เกินจำเป็น ใช้จ่ายเงินเพื่อการเที่ยวเตร่และความสนุกสนานที่เกินขอบเขต คนไทยมักจะชอบแข่งขันกันในการใช้สินค้าที่มียี่ห้อราคาแพง ทำให้ใช้จ่ายเงินอย่างสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยเกินฐานะตามคำกล่าวที่ว่า “มีรายได้น้อยแต่มีรสนิยมสูง” เมื่อรายได้ไม่พอก็กู้หนี้ยืมสินหรือซื้อสินค้าเงินผ่อน ทำให้ต้องมีหนี้สิน จำนวนหนี้สินได้เพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ บางคนไม่มีเงินชำระหนี้สินก็ต้องหาทางออกโดยการทุจริตหรือการฆ่าตัวตาย

ในทางเศรษฐกิจ เงินออม (Saving) ของประชาชนถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประเทศที่มีเงินออมสูง ก็ไม่จำเป็นต้องไปกู้ยืมเงินได้ ส่วนประเทศที่มีเงินออมต่ำหรือไม่มีเงินออมก็ต้องกู้เงินจากต่างประเทศมาใช้ หากกู้และเป็นหนี้มากเกินไปก็จะทำให้กระทบกระเทือนต่อฐานะทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ เช่น การที่ประเทศไทยต้องกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเป็นจำนวนถึง 90,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในกลางปี 2540 เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยต้องประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงินอย่างรุนแรง คนที่มีเงินออมจะต้องเป็นคนประหยัด ใช้จ่ายน้อยกว่ารายได้ คนที่ไม่ควบคุมการใช้จ่าย มีนิสัยฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เห็นคนอื่นมีก็อยากมีบ้าง ทั้งที่ฐานะทางการเงินไม่อำนวยให้ จะพยายามหาเงินมาไม่ว่าโดยทางสุจริต ไม่ว่าจะโดยชอบธรรมหรือไม่ชอบธรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความฟุ้งเฟ้อมี

ข้อความที่สำคัญดังนี้ “ความฟุ้งเฟ้อทำให้เกิดความไม่พอ คนเราฟุ้งเฟ้อก็ไม่มีทางที่จะหาทรัพย์มาบ่อนความฟุ้งเฟ้อได้ ความฟุ้งเฟ้อเป็นปากที่หิวไม่หยุด เป็นปากที่หิวตลอดเวลาบ่อนเท่าไรไม่พอ หาเท่าไรไม่พอ ฉะนั้น จะต้องหาทางป้องกันวิธีที่จะนำมาบ่อนความฟุ้งเฟ้อ ซึ่งก็คือการทุจริต”

จากการศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ คือ การยึดหลักทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำ

2.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

2.4.1 ความหมายของการบริหารจัดการ

คำว่า การบริหาร สามารถใช้คำ 2 คำแทนกันได้ ได้แก่ คำว่า การบริหาร (Administration) และการจัดการ (Management) แต่ในความหมายที่แท้จริงคำว่า การบริหาร (Administration) จะเน้นในเรื่องของการจัดการที่เกี่ยวกับนโยบายและการนำนโยบายปฏิบัติ ซึ่งมักจะใช้กับการบริหารงานทุกชนิดที่เกี่ยวกับภาครัฐ

คำว่า การบริหาร มีนักวิชาการให้คำจำกัดความไว้หลายคน ซึ่งความหมายเหล่านี้ต่างก็กล่าวไว้ในทำนองเดียวกัน โดยให้ความสำคัญแก่ผู้บริหารว่าเป็นผู้นำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายทั้งสิ้น การให้นิยามคำว่า การบริหารจึงอาจจะแตกต่างกันบ้างตามแนวทางที่นักบริหารแต่ละคนได้ศึกษา ดังนี้

สมพงษ์ เกษมสิน (2523) ให้ความหมายการบริหารไว้ว่า งานบริหารทุกอย่างจำเป็นต้องกระทำโดยมีหลักเกณฑ์ ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดยรอบคอบ ทั้งนี้ เพื่อให้มีวิธีที่ดีที่สุดในอนาคตก่อนให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

อนันต์ เกตุวงศ์ (2523) ให้ความหมายการบริหารว่า เป็นการประสานความพยายามของมนุษย์ (อย่างน้อย 2 คน) และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดผลตามต้องการ

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2532) ให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึง ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคนมาดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ติน ปรัชญพฤทธ์ (2535) ให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึง การบริหารในลักษณะที่เป็นกระบวนการโดยหมายถึงกระบวนการนำเอาการตัดสินใจและนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารรัฐกิจหมายถึงเกี่ยวข้องกับการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

บุญทัน ดอกโรสง (2537) ให้ความหมายการบริหารว่า คือ การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์กรหรือประเทศหรือการจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์การ

วิรัช วิรัชนิการวรรณ (2545) ให้ความหมายการบริหารว่า คือ แบ่งการบริหาร ตามวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งหน่วยงานไว้ 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง การบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเรียกว่า การบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือการบริหารภาครัฐ มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง คือ การให้บริการสาธารณะ (Public Services) ซึ่งครอบคลุมถึงการอำนวยความสะดวก การรักษาความสงบเรียบร้อย ตลอดจนการพัฒนาประชาชนและประเทศชาติ เป็นต้น การบริหารส่วนนี้เป็นการบริหารของหน่วยงานของภาครัฐ (Public or Governmental Organization) ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น เช่น การบริหารงานของหน่วยงานของสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง กรม หรือเทียบเท่า การบริหารงานของจังหวัดและอำเภอ การบริหารงานของหน่วยการบริหารท้องถิ่น หน่วยงานบริหารเมืองหลวง รวมตลอดทั้งการบริหารงานของหน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

ส่วนที่สอง การบริหารงานของหน่วยงานภาคธุรกิจ ซึ่งเรียกว่า การบริหาร ธุรกิจ (Business Administration) หรือการบริหารภาคเอกชนหรือการบริหารของหน่วยงานของเอกชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งเพื่อการแสวงหากำไรหรือการแสวงหากำไรสูงสุด (Maximum Profits) ในการทำธุรกิจ การค้าขาย การผลิตอุตสาหกรรมหรือให้บริการ เห็นตัวอย่างได้อย่างชัดเจนจากการบริหารงานของบริษัท ห้างร้านและห้างหุ้นส่วนทั้งหลาย

ส่วนที่สาม การบริหารของหน่วยงานที่ไม่สังกัดภาครัฐ (Non-Governmental Organization) เรียกย่อๆ ว่า หน่วยงาน ผลกำไร (Non-Profit Administration) มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง คือการไม่แสวงหาผลกำไร (Non-Profit) เช่น การบริหารของมูลนิธิและสมาคม

ส่วนที่สี่ การบริหารงานของหน่วยงานระหว่างประเทศ (International Organization) มีวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้ง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การบริหารงานของสหประชาชาติ

(United Nations Organization) องค์การการค้าระหว่างประเทศ (World Trade Organization) และกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN)

ส่วนที่ห้า การบริหารงานขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ การบริหารงานขององค์กรส่วนนี้เกิดขึ้นหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีองค์กรตามรัฐธรรมนูญขึ้น เช่น การบริหารงานของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้งและผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น องค์กรดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นหน่วยงานของรัฐเช่นกัน แต่มีลักษณะพิเศษ เช่น เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวและมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งเพื่อปกป้องคุ้มครอง และรักษาสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ส่วนที่หก การบริหารงานของหน่วยงานภาคประชาชน มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศและถูกเอาเปรียบตลอดมา เช่น การบริหารงานของหน่วยงานของเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้แรงงานและกลุ่มผู้ให้บริการ

เฮอริเบิร์ต เอ. ไชมอน (Herbert A. Simon, 1947) กล่าวถึงการบริหารว่า หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ธงชัย สันติวงษ์ (2543) ให้ความหมายการบริหารไว้ว่า ลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ 3 ด้าน คือ

1) ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์กร

2) ในด้านของภารกิจ หรือสิ่งที่ต้องทำงานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่างๆ ในองค์กรและการประสานกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน

3) ในด้านของความรับผิดชอบงานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่างๆ สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าด้วยกัน

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548) ให้ความหมายการบริหารไว้ว่า การบริหารจัดการ (Management Administration) การบริหารการพัฒนา (Development Administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (Service Administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย 3 ส่วน คือ หนึ่ง ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ สอง มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด (Thinking) หรือการวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Acting) และการประเมินผล (Evaluating) และสาม มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอนและการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผน แผนงาน โครงการ (Policy, Plan, Program, Project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การบริหารและการบริหารจัดการมีแนวคิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคมซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการ

ควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดความสุขและความสงบ รวมถึงการปกครอง (Government) การบริหารการพัฒนา การจัดการและการพัฒนา (Development) หรือแม้กระทั่งคำว่า การบริหารการบริการ (Service Administration) การบริหารจัดการสำนักหรือการบริหารความรู้ผู้รู้ชอบ (Consciousness Administration) การบริหารคุณธรรม (Morality Administration) และการบริหารการเมือง (Politics Administration)

อย่างไรก็ตาม ทุกคำที่กล่าวมานี้เฉพาะในภาครัฐ ล้วนหมายถึง การดำเนินงาน การปฏิบัติงาน แนวทาง (Guideline) วิธีการ (Method) หรือมรรควิธี (Means) ใดๆ ที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการบริหารราชการหรือปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางหรือการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม เช่น มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางเบื้องต้น คือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการหรือช่วยเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติราชการให้เป็นไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด คือ การพัฒนาประเทศที่ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน เป็นต้น

2.4.2 กระบวนการของการบริหารจัดการ

กระบวนการบริหารจัดการอาจจำแนกในรูปแบบที่แตกต่างจากกัน เช่น เฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol, 1949) จำแนกกระบวนการบริหารจัดการเป็น 5 หน้าที่ คือ

- 1) การวางแผนงาน (Planning)
- 2) การจัดองค์การ (Organizing)
- 3) การบังคับบัญชา (Commanding)
- 4) การประสานงาน (Coordinating)
- 5) การควบคุม (Controlling)

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2545) ได้กล่าวถึงการบริหารว่า การบริหารในฐานะที่เป็นกระบวนการหรือกระบวนการบริหาร เกิดได้จากหลายแนวคิด เช่น โปสคอ์บ (POSDCoRB) เกิดจากแนวคิดของ ลูเทอร์ กุลิก (Luther Gulick) และลินดอล เออร์วิค (Lyndall Urwick) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหาร 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่กระบวนการบริหารตามแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชา (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอคค์ (POCCC)

ลูเทอร์ กุลิก และเออร์วิค (Gulick, Luther, & L. Urwick, 1939) จำแนกกระบวนการบริหารจัดการเป็น 7 หน้าที่ ประกอบด้วยขั้นตอนที่เรียกกันย่อ ๆ ว่า POSDCoRB คือ 1) การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือวางโครงการอย่างกว้างๆ ว่ามีงานอะไรบ้างที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับพร้อมด้วยวางแผนวิธีปฏิบัติ ระบุวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้นๆ ก่อนลงมือปฏิบัติการ 2) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อย หรือของตำแหน่งต่างๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดลักษณะและวิธีการติดต่อประสานสัมพันธ์กันตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นกันไป 3) การจัดบุคลากร (Staffing) หมายถึง การบริหารงานบุคคลของหน่วยงานตั้งแต่การแสวงหา การบรรจุ แต่งตั้ง การฝึกอบรม และพัฒนา การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดชั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากตำแหน่งงานรวมทั้งการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานที่ดีให้มีอยู่ตลอดไป 4) การสั่งการ (Directing) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการหลังจากที่ได้

วิเคราะห์และพิจารณาโดยรอบคอบแล้วรวมทั้งการติดตามและให้มีการปฏิบัติงานตามคำสั่งนั้นๆ ในฐานะที่ผู้บริหารเป็นผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาของหน่วยงาน 5) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานหรือสื่อสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ภายในองค์การให้เข้ากันได้ เพื่อให้งานเดิน และเกิดประสิทธิภาพ ไม่มีการทำงานซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน ทำให้ทุกหน่วยงานประสานกลมกลืนกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักขององค์การร่วมกัน 6) การรายงาน (Reporting) หมายถึง การเสนอรายงานให้ผู้บริหารที่รับผิดชอบต่างๆ ทราบความเคลื่อนไหว ความเป็นไปเป็นระยะๆ ทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทราบความก้าวหน้าของงานของตนอยู่เสมอ การเสนอรายงานจำเป็นต้องมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานมีการวิจัย การประเมินผล และมีการตรวจสอบเป็นระยะๆ เพื่อการปรับปรุงได้ทันทีหรือการปรับปรุงในอนาคต 7) การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดทำงบประมาณการเงิน การวางแผนหรือโครงการใช้จ่ายเงิน การทำบัญชี และการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบและรัดกุม

เสิร์ส (Sears, 1950) ได้พยายามประยุกต์เอาทฤษฎีการบริหารด้านธุรกิจและรัฐศาสตร์มาใช้ในการบริหารการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling)

เทร็ด (Tread, 1951) ได้มุ่งความสำคัญที่หน่วยงานย่อยในองค์การเป็นหลัก มีกระบวนการบริหารงานโดยสรุปสาระสำคัญของกิจกรรมเป็น 10 ประการ คือ 1) กำหนดความมุ่งประสงค์และจุดประสงค์ให้กระจ่างชัด 2) จัดทำโครงสร้างการบริหารงาน 3) กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจให้บุคลากร 4) มอบหมายอำนาจ โดยอาศัยหลักการกระจายอำนาจ 5) ควบคุมการปฏิบัติงาน 6) รักษาปริมาณและคุณภาพของงานอย่างเสมอต้นเสมอปลาย 7) จัดให้มีคณะกรรมการต่างๆ เป็นตัวประสานงานในหน่วยงาน 8) บำรุงขวัญและกำลังใจ 9) ประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 10) เตรียมวางแผนงานในอนาคต

นอกจากนี้ สมาคมผู้บริหารโรงเรียนแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Association of School Administration, 1955) ได้กำหนดรูปแบบการบริหารงานไว้ดังนี้ คือ 1) การวางแผน (Planning) เป็นความพยายามที่จะให้การปฏิบัติงานตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ จึงได้กำหนดงานที่จะต้องทำ วิธีที่จะทำ และจุดมุ่งหมายของการทำงานแต่ละอย่างไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การ 2) การแบ่งสรร (Allocation) มีการจัดแบ่งทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรที่มีใช้มนุษย์ให้เป็นสัดส่วนพอที่จะดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพ 3) การเร้าใจ (Stimulation) เป็นการกระตุ้น เร้าใจและส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานให้ได้ผลดีทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ 4) การประสานงาน (Coordinating) เป็นการจัดให้มีการประสานงานระหว่างหัวหน้างานของหน่วยย่อยให้เกิดความเข้าใจกัน ประสานงานกัน และขจัดข้อขัดแย้งให้ลดลงหรือหมดไป และ 5) การประเมินผลงาน (Evaluation) เป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานตลอดจนการดำเนินการเพื่อการแก้ไขปัญหาและการวางแผนในช่วงระยะเวลาข้างหน้า โดยมุ่งประเมินสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ลิชฟิลด์ (Litchfield, 1956) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารว่าเป็นวัฏจักรการบริหาร (Cyclical Nature) กล่าวคือ กระบวนการบริหารจะเป็นวงจรใหญ่ทั้งองค์การ ภายในวงจรใหญ่มีวงจรย่อยๆ ที่เป็นการปฏิบัติงานตามหน้าที่เฉพาะอย่างและหน้าที่อื่นๆ กระบวนการบริหารดังกล่าวประกอบด้วย การตัดสินใจ การจัดโปรแกรม การติดต่อ การควบคุมและการประเมินค่าโดย

ไซมอน (Simon, 1957) ได้ขยายแนวคิดการบริหารออกไปอีกโดยเน้นที่หน้าที่ของบริหาร ว่า กระบวนการบริหารเป็นเรื่องของการตัดสินใจ (Decision-making) ที่จะมีผลต่อการปฏิบัติงานของคนในองค์การเพื่อบรรลุผลความสำเร็จ โดยผู้บริหารต้องตัดสินใจในเรื่องต่อไปนี้คือ 1) การระบุหน้าที่ของ

บุคคลให้ชัดเจนว่าชอบช่วยหน้าที่งานของบุคคลคืออะไร 2) การแบ่งอำนาจเพื่อกำหนดว่าบุคคลใดในองค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ ที่มีอำนาจตัดสินใจให้แก่ปัจเจกบุคคล 3) การวางขอบเขตจำกัดในการให้บุคลากรจะเลือกทำสิ่งใดตามความต้องการของตนและให้มีการประสานงานด้านกิจกรรมของบุคคลในองค์กรหรือหน่วยงาน

เกจ (Gregg, 1957) ได้ให้รูปแบบการบริหารที่เน้นการกระตุ้น และจูงใจผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การกำหนดอำนาจหน้าที่ 3) การตัดสินใจสั่งการ 4) การเสนอรายงาน 5) การใช้อิทธิพล 6) การประสานงาน และ 7) การประเมินผลงาน

แมคเคนซี (Mackenzie, 1969) ได้เสนอกระบวนการจัดการ (The Management in 3-D) เป็นลักษณะ 3 มิติ กล่าวคือในองค์กรหนึ่งๆ จะเริ่มต้นด้วยองค์ประกอบพื้นฐานสามประการ คือ 1) ความคิด (Ideas) 2) สิ่งของ (Things) และ 3) คน (People)

ดังนั้น การจัดการองค์ประกอบพื้นฐานเหล่านี้ โดยประการแรก ผู้บริหารต้องมีโน้ตทัศน์ (Concept) หรือวิสัยทัศน์ คือ การวางแผนองค์กรให้เจริญก้าวหน้า ประการที่ 2 ผู้บริหารจะต้องบริหาร (Administration) งานที่เป็นสิ่งของ (Things) วัสดุครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรและ ประการที่ 3 ผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำ (Leadership) สร้างแรงจูงใจให้คน (People) ในองค์กรร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน

2.4.3 แนวทางการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กรสมัยใหม่

นับตั้งแต่พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มีผลบังคับใช้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) ได้จัดทำคู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ในฉบับที่ว่าด้วยการบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management) องค์ประกอบสำคัญข้อแรกของการบริหารคุณภาพโดยรวม คือ ผู้นำ ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่อไปนี้

ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการที่เต็มไปด้วยพลังในการกระตุ้น ให้ผู้อื่นผูกพันและเต็มใจทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ทั้งนี้เพราะ ภาวะผู้นำ คือ หลักของความสัมพันธ์ กระบวนการของการนำและต้องทำให้ผู้อื่นทำงาน ดังนั้น การเป็นผู้นำต้องเน้นความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นและกระตือรือร้นด้วยตนเองในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร กล่าวได้ว่า อำนาจที่แท้จริง ไม่ใช่ อำนาจที่มาจากการบังคับ แต่เป็นอำนาจที่เกิดจากความเคารพในแนวทางการบริหารจัดการสมัยใหม่ ดังนี้

ผู้นำควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและค่านิยม ที่มีความชัดเจน เป็นรูปธรรมและสร้างองค์กรที่มุ่งเน้นลูกค้า รวมทั้งกำหนดความคาดหวังให้สูง ทั้งนี้ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม และความคาดหวังขององค์กรควรทำให้เกิดความสมดุลของความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด

วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง สภาพที่องค์กรต้องการเป็นในอนาคต วิสัยทัศน์อธิบายถึงทิศทางที่องค์กรจะมุ่งไป สิ่งที่องค์กรต้องการจะเป็นหรือภาพลักษณ์ที่องค์กรต้องการในอนาคต

พันธกิจ (Mission) หมายถึง หน้าที่โดยรวมขององค์กร พันธกิจเป็นการตอบคำถามว่าองค์กรต้องการบรรลุอะไร พันธกิจอาจกำหนดลูกค้าหรือตลาดเป้าหมายที่องค์กรให้บริการความสามารถที่โดดเด่นขององค์กรหรือเทคโนโลยีที่องค์กรใช้

ค่านิยม (Core Values) หมายถึง หลักการที่ชี้นำหรือพฤติกรรมที่พนักงานและองค์กรควรปฏิบัติ ค่านิยมสะท้อนและเสริมสร้างวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ขององค์กร ค่านิยมช่วยและชี้นำการตัดสินใจของพนักงาน ช่วยให้องค์กรบรรลุพันธกิจและวิสัยทัศน์ด้วยวิธีการที่เหมาะสม

วัฒนธรรมองค์กร (Corporate Culture) หมายถึง ผลรวมของค่านิยม ประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติและสิ่งต่างๆ ที่เป็นความหมายใช้บ่งชี้ถึงเอกลักษณ์ที่เด่นของกิจการต่างๆ ได้แก่วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยองค์กรที่มีค่านิยมและพฤติกรรมการทำงานที่ส่งผลให้บุคลากรประสบความสำเร็จแบ่งออกเป็น 4 มิติ ดังนี้ 1) เน้นความสำเร็จ โดยเน้นการตั้งเป้าหมายการทำงานร่วมกันและวางแผนร่วมกัน 2) เน้นสัจจะแห่งตน โดยเน้นการพัฒนาบุคลากร การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3) เน้นบุคคลและการกระตุ้น โดยเน้นการสามารถเสนอความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และการทำงานเป็นทีม 4) เน้นมิตรสัมพันธ์ โดยเน้นการมีสัมพันธ์ภาพที่ดี

มีการจัดทำกลยุทธ์ ระบบและวิธีการต่างๆ เพื่อให้บรรลุผลการดำเนินการที่เป็นเลิศ มีการปรับปรุงและมีการถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติอย่างทั่วถึงในทุกระดับขององค์กร

สภาพแวดล้อมของชุมชน ผู้นำควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยการมีพฤติกรรมที่มีจริยธรรมและการมีส่วนร่วมในการวางแผน การสื่อสาร การสอนงาน การพัฒนาผู้นำในอนาคต การทบทวนผลการดำเนินการขององค์กรและการยกย่องชมเชยพนักงาน

สร้างแรงบันดาลใจ สร้างบรรยากาศ จูงใจและกระตุ้นให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมในการทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ มีการพัฒนาและเรียนรู้ มีนวัตกรรมและมีความคิดสร้างสรรค์

ประชาสัมพันธ์ กระตุ้นให้เกิดการสื่อสารที่ตรงไปตรงมา และเป็นไปในลักษณะสองทิศทางทั่วทั้งองค์กร การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากที่สุดประการหนึ่งของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผล เมื่อศึกษาแนวโน้มของการบริหารจัดการสมัยใหม่ จะพบว่าให้ความสำคัญกับการสื่อสารในองค์กรจากผู้นำเป็นอย่างมาก

การประชาสัมพันธ์ในองค์กรผู้นำควรสื่อสารกับบุคลากรทุกคนอย่างสม่ำเสมอ ชัดเจนและง่ายต่อการเข้าใจโดยคนทุกระดับ โดยอาจมีการกำหนดช่องทางวิธีการ และความถี่ในการสื่อสารทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สื่อสารอย่างตรงไปตรงมาเปิดเผย จริงใจ มีการสื่อสารในทุกโอกาส ทุกรูปแบบและหลายช่องทาง เช่น การประชุมทั้งเล็กและใหญ่ การฝึกอบรม การแนะนำก่อนเข้างาน วันพบปะพนักงาน สื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น วารสารในองค์กร Intranet หรือ Web-Site เป็นต้น

ความรู้ความเข้าใจ เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจที่ดี ให้รู้ความเข้าใจคืบหน้า ความเคลื่อนไหวของหน่วยงานว่า ใครทำอะไร เมื่อใด ที่ไหน ทำอะไร และอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อบุคลากรภายในหน่วยงานจะได้เกิดความเข้าใจ และให้ความร่วมมือในการทำงานนั้นๆ และเมื่อบุคลากรภายในเกิดความเข้าใจดีแล้ว ยังจะเป็นปากเสียงหรือกระบอกเสียงที่จะช่วยกันบอกกล่าว ข่าวสาร ประกาศให้ภายนอกหน่วยงานได้เข้าใจต่อไปด้วย ความรู้ความเข้าใจจึงถือเป็นพื้นฐานที่ต้องปูทางหรือวางรางให้แน่น เพื่อจะได้เกิดความมั่นคงเป็นปึกแผ่นในหน่วยงานนั้นๆ ด้วย

ระดับเทียบเคียง (Benchmarks) ตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ พ.ศ. 2550 ซึ่งแปลและเรียบเรียงโดย (วารศิศิลป์ เซาว์นชื่น และคนอื่นๆ, 2549) ผู้ตรวจประเมินรางวัลคุณภาพแห่งชาติ ได้อธิบายความหมายและวิธีการเทียบเคียงดังนี้ระดับเทียบเคียง หมายถึง กระบวนการและผลลัพธ์ ซึ่งแสดงวิธีปฏิบัติและการผลการดำเนินการที่เป็นเลิศของกิจการที่คล้ายคลึงกันภายในหรือภายนอกชุมชนด้านการศึกษา องค์กรเข้าร่วมกระบวนการจัดระดับเทียบเคียง เพื่อให้เข้าใจถึงการดำเนินการในระดับโลกในปัจจุบัน และเพื่อให้บรรลุผลการปรับปรุงอย่างก้าวกระโดดระดับเทียบเคียงเป็นรูปแบบหนึ่งของข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบอื่นๆ อาจจะรวมถึงวิธีการใช้ข้อมูลที่เหมาะสม ซึ่งรวบรวมโดยบุคคลที่สาม ข้อมูลผลการดำเนินการขององค์กรที่เทียบเคียงกันได้ คู่แข่งและการเปรียบเทียบกับองค์กรที่คล้ายคลึงกันในพื้นที่ภูมิศาสตร์เดียวกันหรือสถาบันการศึกษาอื่นที่มีการจัดการศึกษา ตามสาขาวิชา หลักสูตร รายวิชาและการบริการในพื้นที่ภูมิศาสตร์อื่นๆ

การประชาสัมพันธ์ในองค์กรผู้นำควรสื่อสารกับบุคลากรทุกคนอย่างสม่ำเสมอ ชัดเจนและง่ายต่อการเข้าใจโดยคนทุกระดับ โดยอาจมีการกำหนดช่องทางวิธีการและความถี่ในการสื่อสารทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2.4.4 ทฤษฎีภาวะผู้นำ

ทฤษฎีภาวะผู้นำมีวิวัฒนาการจากการศึกษา เริ่มมีความชัดเจนประมาณต้นศตวรรษที่ 20 โดยศึกษาตามแนวความคิดความเชื่อของทฤษฎีภาวะผู้นำในแต่ละช่วง เป็นผลทำให้เกิดแนวคิดมาพัฒนาเป็นภาวะผู้นำและนำมาใช้ในการพัฒนาผู้นำกลุ่มและองค์การในปัจจุบัน การศึกษาแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำนั้นได้มีผู้ศึกษาทฤษฎีความเป็นผู้นำไว้มาก แต่ในที่นี้จะขอสรุปความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีภาวะผู้นำ ตามที่ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540) ได้จัดแบ่งทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

- 1) ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ
- 2) ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ
- 3) ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์
- 4) ทฤษฎีผู้นำแบบแลกเปลี่ยนและเปลี่ยนสภาพ

ความหมายภาวะผู้นำ

มีนักวิชาการหลายๆ ท่านที่ให้ความหมายภาวะผู้นำ ส่วนใหญ่แล้วมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน อาจแตกต่างกันไปบ้าง มีรายละเอียดดังนี้

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538) ได้ให้ความหมายภาวะผู้นำ (Leadership) คือ ความสามารถในการวางแผน การจัดการ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การตัดสินใจและการจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ

ชาญชัย อาจินสมจาร (2540) ได้ให้ความหมายภาวะผู้นำ คือ บุรณาการในทางรุกของคน วัตถุประสงค์และแนวคิดในองค์การ ซึ่งกิจกรรมและความพยายามจะมุ่งสู่การทำให้เป้าหมายสถาบันบรรลุผล ความเต็มใจของสมาชิกขององค์การที่จะถูกนำ ขึ้นอยู่กับหน้าที่หลายอย่างของคุณสมบัติส่วนบุคคลของภาวะผู้นำ

ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2540) ได้สรุปสาระสำคัญของภาวะผู้นำไว้ 4 ประการ คือ

- 1) ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการใช้อิทธิพลทางสังคม
- 2) เป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคล
- 3) เป็นสถานการณ์อย่างหนึ่ง
- 4) เพื่อนำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์

ประสิทธิ์ ทองอ่อน (2542) ได้ให้ความหมายภาวะผู้นำ คือ สภาวะหรือศักยภาพ ความสามารถของบุคคลในการสร้างกระบวนการเพื่อจูงใจให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนงานและจุดประสงค์ที่วางไว้

เศาวนิต เศาณานนท์ (2542) ได้ให้ความหมายภาวะผู้นำ คือ กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือมากกว่า พยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตน กระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่น มีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่างๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์การเป็นเป้าหมาย

วิโรจน์ สารรัตน์ (2542) ได้ให้ความหมายภาวะผู้นำ คือ เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ

พิชาภพ พันธุ์แพ (2554) ได้ให้ความหมายภาวะผู้นำ คือ เป็นคุณสมบัติหรือการที่บุคคลหนึ่งใช้อิทธิพลเหนือบุคคลอื่นก่อให้เกิดกิจกรรมและความสัมพันธ์ภายในกลุ่มหรือองค์การ ซึ่งความหมายของภาวะผู้นำมีความวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น จุดมุ่งหมายในการใช้อิทธิพล ใครใช้อิทธิพล เป็นต้น

เบสส์ Bass (1990) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำ หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกตั้งแต่สองคนขึ้นไปของกลุ่มที่มีเกี่ยวข้องกับการสร้างเงื่อนไขหรือปรับโครงสร้างสถานการณ์ การรับรู้ตลอดจนความคาดหวังของสมาชิก ภาวะผู้นำมักเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนแรงจูงใจหรือความสามารถอื่นๆ ในกลุ่ม คือ สมาชิกของกลุ่มสามารถระบุและแสดงความเป็นภาวะผู้นำได้และภาวะผู้นำเป็นการดำเนินการที่มีอิทธิพลกับกิจกรรมในการจัดการของกลุ่มตลอดจนการบรรลุเป้าหมาย

ความสำคัญของภาวะผู้นำ

การศึกษาเรื่องภาวะผู้นำ ส่วนสำคัญของเรื่องเกี่ยวกับตัวผู้นำและการปฏิบัติหน้าที่ด้านต่างๆ ของผู้นำ ซึ่งผู้นำบางคนอาจไม่ได้เป็นผู้บริหารและผู้บริหารหลาย ๆ คนอาจไม่ได้เป็นผู้นำ เนื่องจากไม่ได้แสดงบทบาทของผู้นำ ดังนั้น ภาวะผู้นำ จึงปรากฏได้ 2 ลักษณะ คือ ภาวะผู้นำที่เป็นทางการ เป็นภาวะของผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่เป็นทางการในองค์กรและภาวะผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เป็นภาวะที่ผู้นำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เนื่องจากมีทักษะเฉพาะ (Special Skill)

อวยชัย ชะบา (2538) ได้สรุปความสำคัญของภาวะผู้นำต่อการรวมกลุ่มของคน ในองค์กร ดังนี้ผู้นำที่มีภาวะผู้นำจะทำให้กลุ่มคนรวมตัวกันได้ โดยมีความขัดแย้งกันน้อยที่สุดในองค์กร องค์กรจึงเปรียบเสมือนบ้านที่อบอุ่น ผู้นำที่มีภาวะผู้นำจะดำเนินงานขององค์กร เช่น การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การประสานงาน การอำนวยความสะดวกและการสั่งการ การประเมินผลงานเพื่อไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คือ การสูญเสียน้อยที่สุดและผู้นำที่มีภาวะผู้นำจะเป็นผู้สร้างบรรยากาศการทำงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้ตามซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน โดยใช้แนวคิดและปรัชญาทางการบริหารต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว ซึ่งมีอยู่ในตำราวิชาการบริหาร เช่น การบริหารโดยเน้นวัตถุประสงค์ (Management by Objective: MBO) การพัฒนาองค์กร (Organization Development: OD) การจูงใจ (Motivation) การควบคุมคุณภาพ (Quality Control: QC) การปรับปรุงคุณภาพการจัดการ (Total Quality Management: TQM) แนวคิดทฤษฎีทางด้านขบวนการมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations Movement) และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) ผู้นำที่มีภาวะผู้นำจะสร้างวิสัยทัศน์และอธิบายให้ผู้ตามเข้าใจและเห็นภาพชัดเจนของจุดยืนที่องค์กรที่ตนทำงานอยู่จะมุ่งไปสู่และพยายามเชื่อเชิญ ชักชวน ให้สมาชิกขององค์กรปฏิบัติตามด้วยกัน ก็เท่ากับว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญอย่างต่อเนื่องทุกยุคทุกสมัย ผลที่สำคัญย่อมเกิดขึ้นคือ พนักงานหรือผู้ให้บริการขององค์กรจะรู้จักปรับตัวให้สอดคล้องต่อลูกค้าหรือผู้รับบริการในลักษณะต้องถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน จึงจะเกิดความพึงพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย คือ ผู้ให้บริการก็ได้ประโยชน์และผู้รับบริการหรือลูกค้าได้ประโยชน์ด้วยและผู้นำที่มีภาวะผู้นำจะเป็นผู้สร้างค่านิยม ความเชื่อหรือวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมเป็นแบบแผนหรือพฤติกรรมที่เรียนรู้กันได้ ถ้าผู้นำสร้างวัฒนธรรมค่านิยมที่ถูกต้องให้เป็นปรัชญา แนวคิดและแนวการปฏิบัติได้หรือทำให้เกิดการรับรู้ การคิดและความรู้สึกในแนวเดียวกัน ผู้นำก็สามารถใช้วัฒนธรรมนั้นช่วยในการบริหารงานได้ง่ายขึ้น เพราะแบบการปฏิบัติของกลุ่มคน สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลได้

กิตติพันธ์ รุจิรกุล (2539) กล่าวถึงความสำคัญของผู้นำต่อการบริหารองค์การว่าในการบริหารงานของหน่วยงานหรือองค์การใดก็ตาม ผู้นำเป็นประจักษ์ดวงประทีปขององค์การ เป็นตัวแทนองค์การและเป็นจุดรวมแห่งพลังอันเป็นพลังร่วมของบุคคลในองค์การหรือหน่วยงานนั้น ดังนั้น ผู้นำจึงเป็นเสมือนหลักชัยใน

การดำเนินงาน โดยเฉพาะต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและต่อผลงานโดยส่วนรวมความสามารถและลักษณะของผู้ นำ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันกับคุณภาพและคุณค่าขององค์การ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในองค์การหรือหน่วยงานราชการนั้นๆ เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ผู้นำยังเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานอีกด้วย ผู้นำของหน่วยงานเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสถานภาพของผู้ใต้บังคับบัญชาและต่อผลการปฏิบัติของหน่วยงานที่เขาสังกัด ทั้งนี้ เพราะผู้นำเป็นผู้ที่มีอิทธิพลเหนือผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาและมีอิทธิพลซึ่งสามารถทำให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้หรืออาจผิดเป้าหมายได้

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำ มีความสำคัญต่อกระบวนการเชิงบริหารทุกระบบ ทุทงาน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ นำให้เต็มความสามารถ ให้เกิดพลังอิทธิพลในการครองใจผู้ใต้บังคับบัญชาผู้ร่วมงานให้ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน ทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้นำเกิดบารมีได้ความเชื่อมั่น ความนับถือ กำลังใจ ความอบอุ่นในการรวมทีมหรือกลุ่มดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2.4.5 แนวคิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์

นำทฤษฎีการประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการ การปกครองท้องถิ่นและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ธนวัต บัญลือ (2529) ทฤษฎีการประชาสัมพันธ์ การสื่อสาร คือ การอธิบายการสื่อสารในด้านความหมาย กระบวนการ องค์ประกอบ วิธีการ อิทธิพล และปรากฏการณ์เกี่ยวกับการสื่อสาร การสื่อสารแต่ละครั้งนั้น ผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องมีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารทุกครั้ง บางครั้งวัตถุประสงค์ของทั้งสองฝ่ายอาจจะตรงกันหรือไม่ตรงกันก็ได้ ถ้าผู้รับสารมีวัตถุประสงค์ไม่ตรงกับผู้ส่งสารแล้ว อาจจะทำให้ผู้รับสารเข้าใจสารหรือมีปฏิกิริยาในการสื่อสารครั้งนั้นผิดไป จึงทำให้เกิดความล้มเหลวของการสื่อสารได้

วัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเปลี่ยนแปลงสังคม โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เพื่อเปลี่ยนแปลงความรู้ เพื่อเปลี่ยนทัศนคติ เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ลักษณะ สตะเวทิน (2542) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์ ดังนี้

1) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เผยแพร่ และชี้แจง สร้างความนิยมให้สาธารณชนรับรู้ถึงบทบาท นโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งสาธารณชนนั้น ประกอบไปด้วย สมาชิกขององค์กร และประชาชนภายนอกองค์กร

2) เพื่อสร้างและป้องกันชื่อเสียงขององค์กร และสร้างความสัมพันธ์อันดีให้องค์กรเป็นที่รู้จักได้รับความไว้วางใจ ยกย่องศรัทธา เป็นการกระทำที่ดีและสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคม

3) เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการสนับสนุนจากประชาชน เช่น การเสนอร่างกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบต่างๆ ถ้ามีการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ย่อมได้รับความร่วมมือและการสนับสนุน ฉะนั้น การตรวจสอบและการประเมินผล ความคิดเห็นหรือประชามติของประชาชนย่อมมีความสำคัญต่อองค์กร ซึ่งจะนำมาสู่ภาพพจน์ที่ดีขององค์กร

ประเภทของสื่อประชาสัมพันธ์ ในการใช้สื่อประชาสัมพันธ์นั้นจำเป็นต้องใช้อย่างมีจุดมุ่งหมาย เมื่อใช้แล้วต้องให้เกิดผลทางบวก เพื่อให้งานประชาสัมพันธ์บรรลุผลด้วยดีและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์แบ่งได้ 3 ประเภท คือ สื่อที่เป็นคำพูดหรือวาจา สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนอุปกรณ์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ปัญหาและอุปสรรคของการประชาสัมพันธ์

จิตรารภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์ (2544) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคของการประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย

ด้านนโยบาย คือ ขาดนโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมาย ที่เป็นพื้นฐานรองรับแผนงาน มีผลให้แผนงานนั้นเบี่ยงเบนจากความตั้งใจเดิม ด้านข้อมูลและสถิติที่จำเป็น ข้อมูลและสถิติเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะในการวางแผนจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากหลายฝ่าย เพื่อประกอบการศึกษาวิเคราะห์สภาพด้านบุคลากร ซึ่งได้แก่ นักประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างองค์กรกับประชาชน การประสานงานและความร่วมมือเป็นผลก่อให้เกิดการเกรงว่าจะแย่งผลงานและการขัดแย้งเรื่องส่วนตัว ก็ยังผลให้เกิดความไม่พอใจและความไม่ร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน ปัญหาการละเลยในการมุ่งพัฒนาคน ในการพัฒนาใดๆ มักมุ่งผลการพัฒนาทางวัตถุ และงานพัฒนาคนมักถูกละเลย ปัญหาด้านงบประมาณหน่วยงานราชการมีความซักช้าและความยืดหยุ่นมีไม่เพียงพอ

ภาพลักษณ์ขององค์กร ภาพลักษณ์ขององค์กร หมายถึง ชื่อเสียงขององค์กร (Morley, 1998) ภาพลักษณ์ ถูกนำมาพิจารณาเป็นองค์ประกอบในการบริหาร ช่วยเอื้อให้องค์กรธุรกิจดำเนินไปได้ อย่างก้าวหน้าและมั่นคง ภาพลักษณ์ของบริษัท เปรียบเสมือนสินทรัพย์อันมีค่าซึ่งยากจะประเมินออกมาเป็นตัวเลขทางบัญชี นอกจากนี้ ฟิลิป โคลด์เลอร์ อธิบายถึง ภาพลักษณ์ว่า เป็นองค์รวมของความคิดและความประทับใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งทัศนคติและการกระทำใดๆ ที่คนเรามีต่อสิ่งนั้นจะมีความเกี่ยวพันอย่างสูงกับภาพลักษณ์ของสิ่งนั้นๆ เช่นเดียวกับ แฟรงค์ เจฟคินส์ (Frank Jenkins) ได้อธิบายภาพลักษณ์ หมายถึง ภาพขององค์กรซึ่งหมายรวมทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับองค์กรที่ประชาชนรู้จักเข้าใจกระทำได้โดยการนำเสนออัตลักษณ์ขององค์กร

2.4.6 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร

คำว่า “วัฒนธรรม” มักจะเชื่อมโยงกับพฤติกรรมองค์กร กระบวนการทำงานในองค์กรหรือ ความเป็นผู้นำในองค์กร จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมมีได้หมายรวมถึงทุกๆ อย่างที่เกิดขึ้นในองค์กร ในอดีตมีการแปลความหมายของคำว่าวัฒนธรรมออกมาอย่างมากมาย ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละบุคคลว่าจะมองในรูปแบบใด เช่น นักมนุษยวิทยาอาจมองว่า วัฒนธรรมเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาภายในกลุ่มชนกลุ่มหนึ่ง นักสังคมวิทยา อาจมองว่าเป็นความเชื่อ ค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมหนึ่งๆ ที่มีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ส่วนนักบริหารและจัดการ อาจมองว่า วัฒนธรรม คือ กลยุทธ์ ลักษณะโครงสร้างขององค์กรและการควบคุมภายในองค์กร ในโลกปัจจุบันมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ถึงเทคโนโลยีต่างๆ สิ่งแวดล้อมที่ได้เปลี่ยนแปลงไป องค์กรต่างๆ ต้องมีการพัฒนาความสามารถของตนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยที่ทุกคนในองค์กรต้องมีความกระตือรือร้นในการหาวิธีการที่จะมาปรับเปลี่ยนในการพัฒนาการทำงานของตน ตลอดจนพฤติกรรมที่คนในองค์กรยึดถือเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งแบบแผนพฤติกรรมที่บุคคลในองค์กรยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่มีพื้นฐานมาจากความเชื่อ ค่านิยม นั่นก็คือ วัฒนธรรมองค์กร สำหรับบทความเรื่องแนวคิดวัฒนธรรมองค์กรนี้ จะกล่าวถึงแนวคิดของวัฒนธรรมองค์กรในลักษณะต่างๆ ที่สามารถนำมาปฏิบัติได้ในองค์กร คือ วัฒนธรรมลักษณะสร้างสรรค์ วัฒนธรรมองค์กรการเรียนรู้ วัฒนธรรมองค์กรอัจฉริยะ วัฒนธรรมองค์กรการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรแห่งการตื่นรู้ ดังนั้น ก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดของวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น ยังมีนักวิชาการที่มีการแบ่งรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรไว้หลายลักษณะ ซึ่งความสัมพันธ์และส่วนประกอบของวัฒนธรรมองค์กรทำให้เกิดรูปแบบวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เหมือนกับบุคลิกภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงรูปแบบของวัฒนธรรมองค์กร

ในลักษณะต่างๆ เป็นการแบ่งประเภทตามพื้นฐานของตัวแปรที่แตกต่างกันไว้หลายรูปแบบ ได้แก่ รูปแบบวัฒนธรรมตามพื้นฐานค่านิยม รูปแบบวัฒนธรรมตามพื้นฐานของการควบคุม รูปแบบวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตและพฤติกรรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) แบบวัฒนธรรมตามพื้นฐานของค่านิยม การแบ่งรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรประเภทนี้เป็น การแบ่งค่านิยมขององค์กรที่อยู่บนพื้นฐานของจุดมุ่งหมายและแหล่งที่มา ซึ่งชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมองค์กร โดยทั่วไปเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้ สมยศ นาวิกาน (2541)

1.1) วัฒนธรรมที่มุ่งผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Culture) เป็นวัฒนธรรมที่มี แหล่งที่มาของค่านิยมรวมอยู่ที่ผู้นำที่มีบาร์มี หรือผู้ก่อตั้งองค์กร และเป็นค่านิยมที่มุ่งหน้าที คือ การสร้าง คุณค่าแก่ผู้ใช้บริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ซึ่งวัฒนธรรมที่มุ่งผู้ประกอบการอาจจะไม่มั่นคงและเสี่ยงภัยเพราะ เป็นวัฒนธรรมที่ขึ้นอยู่กับผู้ก่อตั้งเพียงคนเดียว

1.2) วัฒนธรรมที่มุ่งกลยุทธ์ (Strategic Culture) เป็นวัฒนธรรมที่มีแหล่งที่มาของ ค่านิยมรวมที่มุ่งหน้าทีและได้กลายเป็นขนบธรรมเนียม และเปลี่ยนแปลงไปสู่ประเพณีขององค์กร เป็น ค่านิยมที่มั่นคงและมุ่งภายนอกระยะยาว

1.3) วัฒนธรรมที่มุ่งตนเอง (Chauvinistic Culture) เป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึง การมุ่งภายใน ความจงรักภักดีต่อการเป็นผู้นำองค์กรอย่างตาบอดและการให้ความสำคัญกับความเป็นเลิศของ สถาบัน วัฒนธรรมองค์กรรูปแบบนี้อาจแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะทางพิศศาสนาหลายอย่าง ความจงรักภักดี และความผูกพันต่อค่านิยมของผู้นำบาร์มีอย่างเข้มแข็งและการมุ่งภายใน มุ่งพวกเราและมุ่งพวกเขา จะกระตุ้น ความพยายามให้มุ่งที่การรักษาความเป็นเลิศของสถาบันเอาไว้โดยไม่คำนึงถึงค่าใช้จ่าย

1.4) วัฒนธรรมที่มุ่งการเลือกสรร (Exclusive Culture) เป็นวัฒนธรรมที่มุ่งการเลือกสรร ในฐานะที่คล้ายคลึงกับสโมสรที่เลือกสรรสมาชิก ซึ่งภายในสถานการณ์บางอย่างการเลือกสรรจะเพิ่มคุณค่าแก่ ผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์กร ซึ่งองค์กรจะหุ้มเทอย่างหนักเพื่อที่จะสร้างภาพพจน์ของความเหนือกว่าและ การเลือกสรรขึ้นมา

2) รูปแบบวัฒนธรรมตามพื้นฐานของการควบคุม เป็นการแบ่งวัฒนธรรมองค์กรบนพื้นฐาน ของการควบคุมภายในมือของผู้บริหารระดับสูง การมุ่งความเสี่ยงภัยขององค์กรและความโน้มเอียงของการ เปลี่ยนแปลง แบ่งเป็น 2 รูปแบบ สมยศ นาวิกาน (2543) คือ

2.1) วัฒนธรรมแบบเครื่องจักร (Mechanistic Culture) คือ องค์กรที่มีวัฒนธรรมแบบ เครื่องจักรนี้จะถูกการควบคุมอย่างเข้มงวด ค่านิยมและความเชื่อร่วมกันจะเป็นการทำตามกัน การอนุรักษ์นิยม การเชื่อฟังต่อกฎ ความเต็มใจในการทำงานเป็นทีมและความจงรักภักดีต่อระบบ มักขาดการเสี่ยงภัย เป้าหมาย วัฒนธรรมแบบนี้ คือ ประสิทธิภาพ มุ่งปรับปรุงคุณภาพและการลดต้นทุน งานส่วนใหญ่ถูกกำหนดโดยโครงสร้าง และการดำเนินการตามกฎระเบียบวิธีปฏิบัติงานจะสำคัญมาก วัฒนธรรมแบบนี้จะเหมาะกับสภาพแวดล้อมที่ไม่ ค่อยเปลี่ยนแปลง สมาชิกในองค์กรที่พอใจกับการเปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลงและความเป็นอิสระอาจจะไม่มี ความสุขภายในวัฒนธรรมรูปแบบนี้ นอกจากนี้ อาจแสดงให้เห็นถึงระดับความไว้วางใจต่ำภายในองค์กรด้วย

2.2) วัฒนธรรมแบบคล่องตัว (Organic Culture) วัฒนธรรมแบบนี้เกี่ยวข้องกับการเปิด โอกาสในระดับสูงให้กับความหลากหลาย กฎและข้อบังคับจะมีน้อย มีการเผชิญหน้ากับความขัดแย้งอย่าง เปิดเผย มีลักษณะอดทนกับความหลากหลาย มีความไว้วางใจกันและเคารพต่อความเป็นเอกบุคคผล มีความ คล่องตัวและความเปลี่ยนแปลง ข้อเสียของวัฒนธรรมแบบนี้ คือ การสูญเสียการควบคุมพนักงานที่สามารถเผชิญ กับความไม่แน่นอนและความเสี่ยงภัย

3) รูปแบบวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตและพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะต่างๆ ของเทพเจ้ากรีกโบราณ แบ่งเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

3.1) วัฒนธรรมที่เน้นบทบาท (Apollo หรือ Role Culture) เป็นวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นตำแหน่ง บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีลักษณะที่ชอบด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ โครงสร้างขององค์กรกำหนดไว้ชัดเจนตามลำดับชั้นทางการบริหารที่ลดหลั่นกันไปและมีกฎระเบียบข้อบังคับในกระบวนการปฏิบัติงานต่างๆ ชัดเจนทั่วองค์กร ซึ่งวัฒนธรรมแบบนี้จะปรากฏชัดทั่วไปในหน่วยงานใหญ่ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งค่อนข้างล่าช้าต่อการปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อความเจริญ ความสำเร็จ ประสิทธิภาพประสิทธิผลและความอยู่รอดต่อไปขององค์กร มักใช้การประชุมเป็นส่วนใหญ่ในการทำงานร่วมกัน การตัดสินใจแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานใดๆ

3.2) วัฒนธรรมเน้นทีมงาน (Athena หรือ Task Oriented Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีม สนับสนุนและส่งเสริมให้สมาชิกแต่ละคนพัฒนาและใช้ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อผลงานและการพัฒนาที่ริเริ่มใหม่อยู่เสมอ งานที่ปฏิบัติกันเป็นทีมจะถูกจัดเป็นโครงการ โดยไม่ยึดติดกับโครงสร้างขององค์กร วัฒนธรรมองค์กรแบบนี้เหมาะสมกับหน่วยงานที่ต้องเร่งรีบพัฒนาปรับปรุง โดยเฉพาะในสภาวะที่ต้องแข่งขัน

3.3) วัฒนธรรมที่เน้นบทบาทอิสระเฉพาะตัวบุคคล (Dionysus หรือ Existential) ผู้ที่ปฏิบัติงานในองค์กรที่มีวัฒนธรรมแบบนี้ จะกำหนดกฎเกณฑ์ของตนเองมีความเป็นอิสระสูง ความรู้ความสามารถของบุคคลที่หลากหลายจำเป็นและมีผลต่อประสิทธิภาพและชื่อเสียงขององค์กรเป็นอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิจัยที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการจะสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมองค์กรแบบนี้อย่างชัดเจน

3.4) วัฒนธรรมแบบเป็นผู้นำ (Zeus หรือ Leader Culture) รูปแบบวัฒนธรรมที่ผู้นำจะมีกลุ่มผู้บริหารที่สามารถเป็นที่ปรึกษา หรือเป็นผู้สนองรับหรือนำการตัดสินใจ นโยบาย แนวทางและแผนงานไปปฏิบัติให้บรรลุผล ความสำเร็จของทีมบริหารเกิดจากความสามารถของผู้นำที่พัฒนาและสร้างระบบการติดต่อสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความไว้วางใจ (Trust) โครงสร้างองค์กรมีขนาดกะทัดรัดแต่ครอบคลุม มีความรวดเร็วในการตอบสนองต่อข่าวสารและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ผู้บริหารที่มีความสามารถมักมีประสบการณ์ผ่านงานในองค์กรที่มีวัฒนธรรมอย่างนี้มาก่อนเสมอ ซึ่งวัฒนธรรมองค์กรที่กล่าวมาในข้างต้นเป็นวัฒนธรรมที่แบ่งตามพื้นฐานของตัวแปรที่แตกต่างกันไป

จากรูรณ ประดา (2545) ได้ให้แนวคิดวัฒนธรรมองค์กรลักษณะสร้างสรรค์ (The Constructive Culture) ดังนี้

เป็นองค์กรที่มีลักษณะของการให้ความสำคัญกับค่านิยมในการทำงาน โดยมุ่งส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรมีปฏิสัมพันธ์และสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำงานมีลักษณะที่ส่งผลให้สมาชิกภายในองค์กรประสบความสำเร็จในการทำงานและมุ่งที่ความพึงพอใจของบุคคลเกี่ยวกับความต้องการความสำเร็จในการทำงานและมุ่งที่ความพึงพอใจของบุคคลเกี่ยวกับความต้องการความสำเร็จและความต้องการมิตรสัมพันธ์ ซึ่งลักษณะพื้นฐานของวัฒนธรรมองค์กรเชิงสร้างสรรค์ แบ่งเป็น 4 มิติ คือ

1) มิติมุ่งความสำเร็จ (Achievement) คือ องค์กรที่มีค่านิยมและพฤติกรรมการแสดงออกในการทำงานของสมาชิกภายในองค์กรที่มีภาพรวมของลักษณะการทำงานที่ดี มีการตั้งเป้าหมายร่วมกัน พฤติกรรมการทำงานของคนเป็นแบบมีเหตุผล มีหลักการและการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ มีความกระตือรือร้นและมีความสุขในการทำงาน รู้สึกว่างานมีความหมาย และมีความท้าทาย ลักษณะเด่นคือสมาชิกในองค์กรมีความกระตือรือร้น และรู้สึกว่าการท้าทายความสามารถอยู่ตลอดเวลา

2) มิติมุ่งสั่งการแห่งตน (Self - Actualizing) คือ องค์กรที่มีค่านิยมและพฤติกรรมการแสดงออกของการทำงานในทางสร้างสรรค์ โดยเน้นความต้องการของสมาชิกในองค์กรตามความคาดหวัง เป้าหมายการทำงานอยู่ที่คุณภาพงานมากกว่าปริมาณงานโดยที่เป้าหมายของตนสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร รวมทั้งความสำเร็จของงานมาพร้อมๆ กับความก้าวหน้าของสมาชิกในองค์กร ทุกคนมีความเต็มใจในการทำงานและภูมิใจในงานของตน สมาชิกทุกคนได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาตนเองจากงานที่ทำอยู่ รวมทั้งมีความอิสระในการพัฒนางานของตนเอง ลักษณะเด่น คือ สมาชิกในองค์กรมีความยึดมั่นผูกพันกับงานและมีบุคลิกภาพที่มีความพร้อมในการทำงานสูง

3) มิติมุ่งบุคคล (Humanistic - Encouraging) คือ องค์กรที่มีค่านิยมและพฤติกรรมการแสดงออกของการทำงานที่มีรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและมุ่งบุคคลเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับสมาชิกในองค์กร โดยถือว่าสมาชิก คือ ทรัพยากรที่มีค่าที่สุดขององค์กร การทำงานมีลักษณะติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สมาชิกมีความสุขและภูมิใจในการทำงาน มีความสุขต่อการสอน การนิเทศงานและการเป็นพี่เลี้ยงให้แก่กัน ทุกคนในองค์กรได้รับการสนับสนุนความก้าวหน้าในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ลักษณะเด่น คือ ทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งสำคัญที่สุดขององค์กร

4) มิติมุ่งไม่ตรีสัมพันธ (Afflictive) คือ องค์กรที่มีลักษณะที่มุ่งให้ความสำคัญกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล สมาชิกทุกคนในองค์กรมีความเป็นกันเอง เปิดเผย จริงใจ และไวต่อความรู้สึกของเพื่อนร่วมงานและเพื่อนร่วมทีม ได้รับการยอมรับและเข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกัน ลักษณะเด่น คือ ความเป็นเพื่อนและความจริงใจต่อกัน

ดังนั้น วัฒนธรรมลักษณะสร้างสรรค์จะเน้นการทำงานอย่างสร้างสรรค์ สร้างค่านิยมในการทำงานที่มุ่งความสำเร็จและความพึงพอใจในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน เน้นการทำงานเป็นทีม สัมพันธภาพระหว่างผู้ร่วมงานและมีความรู้สึกทำงานทำหายความสามารถอยู่ตลอดเวลา วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ซึ่งเป็นวัฒนธรรมองค์กรอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดการพัฒนาในการเรียนรู้ การทำงานร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายขององค์กร

2.4.7 แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชน

สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ให้อยากทำงานหรือเกิดความเบื่อหน่ายในการทำงานได้ ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงานจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข

ความหมายสภาพแวดล้อมของชุมชน

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายสภาพแวดล้อม โดยกล่าวถึงความสำคัญและความหมายของสภาพแวดล้อมไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

พิทยา บวรวัฒนา (2544) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่นอกองค์กรได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สภาพการเมือง ลักษณะของสังคม โครงสร้างของกฎหมาย นิเวศวิทยา และวัฒนธรรม

อรุณ รัชธรรม (2536) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายในองค์กรเป็นบรรยากาศขององค์กร หมายถึง กลุ่มคุณลักษณะของสภาพแวดล้อมของงานบุคคล ผู้ปฏิบัติงานอยู่รับรู้ทั้งโดยตรงและทางอ้อม เช่น ทัศนคติ ค่านิยม ปทัสถาน และความรู้สึกของคนทำงานในองค์กรที่เกิดขึ้นบ่อยๆ

อุทัย เลหาวิเชียร (2543) ได้กล่าวถึงความหมายสภาพแวดล้อมของงาน คือ สิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการบริหารงาน สิ่งแวดล้อมของงานที่สำคัญมีอยู่ 4 ประการ คือ ลูกค้ำ คู่แข่งขัน ผู้ผลิต และหน่วยงานควบคุม

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2547) ได้กล่าวถึง สภาพแวดล้อมขององค์การ หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ที่อยู่ล้อมรอบองค์การและสามารถส่งผลกระทบต่อการทำงานและการเข้าถึงทรัพยากรที่หายาก ได้แก่ วัตถุดิบ คนงานที่มีความเชี่ยวชาญ ข้อมูลข่าวสารที่ใช้ในการปรับปรุงเทคโนโลยี การสนับสนุนจากลูกค้าและผู้มีส่วนรวม สถาบันการเงินและคู่แข่ง เป็นต้น

สาคร สุขศรีวงศ์ (2550) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายใน คือ ปัจจัยต่างๆ ที่อยู่ในองค์การและสามารถควบคุมได้ คือ ระบบงาน ผู้มีส่วนได้เสียในองค์การ สิ่งอำนวยความสะดวก และวัฒนธรรมองค์การ

โรบินส์ Robbins (1990) ได้กล่าวถึงความหมายสภาพแวดล้อม (Environment) หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ภายนอกองค์การ คือ เป็นภาพรวมทั้งหมด ส่วนองค์การถือว่าเป็นส่วนประกอบย่อยที่อยู่ภายในสภาพแวดล้อมภายนอกนั้นและองค์การจะอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกด้วย

จากความหมายของสภาพแวดล้อมที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถที่จะสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมหมายถึง สิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวเราในขณะที่ปฏิบัติงานทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิตหรือที่สามารถสัมผัสจับต้องได้และไม่สามารถสัมผัสจับต้องได้ ซึ่งมีผลต่อผู้ปฏิบัติงาน ความสำคัญของสภาพแวดล้อมชุมชน เป็นเรื่องสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล

2.5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

2.5.1 ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายคน ส่วนใหญ่แล้วมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันอาจแตกต่างกันในรายละเอียด ดังนี้

โกวิท พวงงาม (2550) ได้ให้ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่นว่า หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสในการปกครองร่วมกันทั้งหมดหรือบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่าถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้น การบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเองอันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยให้องค์กรอันมีได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลมีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2524) ได้ให้ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่นว่า หมายถึง ระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐและโดยนัยนี้ จะเกิดองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์กรนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2543) ได้ให้ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การให้คนในท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเอง กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การปกครองตนเองโดยประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีพื้นฐานจากหลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) ที่หมายถึง การที่รัฐบาลมอบอำนาจการปกครองให้องค์กรอื่นๆ ที่ไม่ใช่องค์กรส่วนกลางจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ

อุทัย หิรัญโต (2523) ได้ให้ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินกิจการบางอย่าง โดยดำเนินการกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การมีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วนมีความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่างๆ

ตามความเหมาะสมจะปราศจากการควบคุมของรัฐหาไม่ได้ เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น จากที่กล่าวมานั้น พอจะสรุปถึงความหมายสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดังนี้

1) การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การจัดการปกครองท้องถิ่นของคนในท้องถิ่น การจัดการดังกล่าวกระทำโดยการเลือกบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาดำเนินการปกครอง ซึ่งท้องถิ่นและชุมชนแต่ละชุมชนดังกล่าว อาจจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันทั้งในด้านพื้นที่ จำนวนประชากร ความเจริญมั่งคั่ง เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ทำให้ท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะการปกครองที่มีลักษณะเฉพาะ

2) หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะต้องมีขอบเขตที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไป หน่วยงานท้องถิ่นนั้น ก็จะกลายเป็นรัฐอธิปไตยเองซึ่งจะกระทบต่อความมั่นคงของชาติ อำนาจของท้องถิ่นมีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของความเจริญของแต่ละท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ

3) หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเอง โดยแบ่งสิทธิออกเป็น 2 ประการ คือ

3.1) สิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

3.2) สิทธิที่จะกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่

4) มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง คือ องค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาล จะมีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหารและสภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือในแบบมหานคร คือ กรุงเทพมหานคร จะมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายบริหารและสภากรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น

5) ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จากหลักการที่ว่า ประชาชนในท้องถิ่นรู้ปัญหาของตนเองดีกว่าองค์กรของรัฐส่วนกลาง หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงาน เพื่อจะได้แก้ปัญหาของประชาชนในชุมชนได้อย่างถูกต้อง ส่งเสริมประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อพัฒนาการกระจายอำนาจตามวิถีของแนวทางระบอบประชาธิปไตย

2.5.2 วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

อุทัย หิรัญโต (2523) นิยามว่าการปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินกิจการบางอย่าง โดยดำเนินการกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การ มีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้ มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีต่างๆ ตามความเหมาะสมจะปราศจากการควบคุมของรัฐหาไม่ได้ เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น

โกวิท พวงงาม (2546) ได้รวบรวมนิยามต่างๆ และประมวลได้เป็นหลักการปกครองท้องถิ่น โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่ เช่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นของไทย จัดเป็นกรุงเทพมหานคร เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลและเมืองพัทยา

2) หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติ

หน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขต หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นจะกลายสภาพเป็นรัฐอธิปไตยเอง เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจของท้องถิ่นนั้นมีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะความเจริญ และความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับใดจึงจะเหมาะสม

3) หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.1) หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับสุขาภิบาล เป็นต้น

3.2) สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น คือ อำนาจในการกำหนดงบประมาณ เพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ

4) มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง องค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่นจัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลจะมีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหารและสภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือในแบบมหานคร คือ กรุงเทพมหานครจะมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายบริหาร

5) ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จากแนวความคิดที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้น ที่จะรู้ปัญหา และวิธีการแก้ไขของตนเองอย่างแท้จริง หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงานเพื่อให้สมเจตนารมณ์ และความต้องการของชุมชนและอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังเป็นการฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจในระบบกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงอีกด้วย

2.5.3 องค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่น

โกวิท พวงงาม (2546) กล่าวว่าระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วย องค์ประกอบ 8 ประการ คือ

1) สถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หมายความว่า หากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

2) พื้นที่และระดับ (Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์เชื้อชาติและความสำคัญในการปกครองตนเองของประชาชนจึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่

3) การกระจายอำนาจหน้าที่การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมือง และการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

4) องค์การนิติบุคคลจัดตั้งโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติมีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎ ข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้นๆ

5) การเลือกตั้งสมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนโดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

6) อิสระในการปกครองท้องถิ่นสามารถใช้ดุลพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลางและไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานราชการ

7) งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8) การควบคุมดูแลของรัฐเมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ

2.5.4 ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

โกวิท พวงงาม (2546) กล่าวถึงความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1) การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยเพราะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง อันจะนำมาสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย

2) การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล

3) การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตน

4) การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

5) การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง การบริหารประเทศในอนาคต

6) การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539) ได้สรุปความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นพื้นฐานไว้ ดังนี้

1) การปกครองท้องถิ่น คือ รากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกรู้ว่าตนมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้เสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่นเกิดความรับผิดชอบและห่วงแหนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยอันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใส ในระบอบประชาธิปไตยในที่สุดโดยประชาชนใช้ดุลพินิจในการเลือกผู้แทนที่เหมาะสม สำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารกิจการท้องถิ่นประชาชนจึงเกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งนำมาสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป

2) การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง (Self-Government) กล่าวคือ การปกครองตนเองมิใช่การปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบื้องบน แต่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น นั่นเอง โดยการเลือกบุคคลขึ้นมาบริหารงานท้องถิ่นเอง ซึ่งถือว่าเป็นการปกครองตนเองโดยประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3) การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของหลักการกระจายอำนาจ เนื่องจากรัฐบาลมีความจำเป็นบางประการ ดังนี้

3.1) การกิจรัฐบาลมีอยู่กว้างขวางและนับวันจะขยายเพิ่มมากขึ้นมีความซับซ้อนมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากภารกิจกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ตลอดจนงบประมาณที่ใช้ในการกิจดังกล่าวเพิ่มขึ้นทุกปี

3.2) รัฐบาลมีอาจดำเนินการในการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน การแก้ปัญหา หรือจัดบริการโครงการในท้องถิ่นในรูปแบบซึ่งเหมือนกันย่อมไม่เกิดผลสูงสุด เนื่องจากท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาและเข้าใจปัญหาได้ดีกว่าผู้อื่นซึ่งไม่ได้อยู่ในท้องถิ่นนั้น ประชาชน ในท้องถิ่นจึงเป็นผู้ที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นมากที่สุด

3.3) กิจกรรมบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นนั้นไม่เกี่ยวกับท้องถิ่นอื่นและไม่มีส่วนได้เสียต่อประเทศโดยรวม จึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการดังกล่าวเอง จะเห็นได้ว่า หากไม่มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นแล้วรัฐบาลจะต้องรับภาระดำเนินการทุกอย่างและไม่แน่ใจว่าจะสนองความต้องการท้องถิ่นถูกจุดหรือไม่ ซึ่งหากในท้องถิ่นดำเนินการเองแล้วภาระรัฐบาลจะผ่อนคลายไป รัฐบาลจะทำหน้าที่เพียงดูแลเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ให้ท้องถิ่นมีมาตรฐานในการดำเนินงานยิ่งขึ้น

3.4) การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างทั้งทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากร ประชากร ปัญหาและความต้องการ ผู้ที่จะให้บริการ และแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนจึงเป็นผู้รู้ถึงสภาพดังกล่าวเป็นอย่างดี การบริหารงานจึงเป็นไปได้ด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

3.5) การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองของประเทศในอนาคตเพราะนักการเมืองท้องถิ่นย่อมเรียนรูประสบการณ์ทางการเมือง การเลือกตั้ง มีทักษะ ในการบริหารงานท้องถิ่น ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากประชาชนท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นฐานที่สามารถส่งผลให้ประสบผลสำเร็จในการเมืองระดับชาติ

3.6) การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการพัฒนาชนบทที่ผ่านมาประชาชน ชาดการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่การพัฒนาชนบทจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้นต้องมาจากการริเริ่มช่วยเหลือตนเองของท้องถิ่นทำให้เกิดความร่วมมือร่วมแรงกันโดยอาศัยโครงสร้างควมมีอิสระในการปกครองตนเอง ซึ่งถ้าหากมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริงแล้วท้องถิ่นจะเกิดการพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริงแล้วท้องถิ่นจะเกิดการพึ่งตนเองได้

การปกครองท้องถิ่นจึงมีความสำคัญหลายประการ ดังนี้

1) การปกครองท้องถิ่นจะช่วยให้การแก้ปัญหาการปกครองสัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริงเพราะประชาชนรู้ปัญหาและเป็นผู้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นและการแก้ปัญหานั้นย่อมได้ผลเพราะประชาชนรู้ปัญหาดีกว่าบุคคลอื่นเนื่องจากใกล้ชิดเหตุการณ์

2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนเองเท่ากับเป็นการฝึกฝนรู้จักการเรียนรู้การปกครองระดับชาติไปในตัว กล่าวอีกนัยหนึ่ง การปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนให้ประชาชนเรียนรู้การปกครองระดับชาติ ซึ่งอำนวยในการพัฒนาการทางการเมืองไปในตัว

3) การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระทางด้านการเงินและกำลังเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไปได้ส่วนหนึ่ง

4) การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้มแข็งและบริหารงานมีประสิทธิภาพ จะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกเชื่อมั่นและศรัทธาต่อท้องถิ่นประชาชนจะมีความรู้สึกว่ามีคามผูกพันและมีส่วนได้เสียความสำคัญ เช่นนี้ จะสร้างสรรค์พลเมืองที่รับผิดชอบให้แก่ประเทศชาติเป็นส่วนร่วม

5) การปกครองท้องถิ่นเป็นรากแก้วของการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองตนเองจากความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญ คือ เป็นรากฐานการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเพราะเป็นเสมือนสถาบันที่ฝึกสอนประชาชนให้รู้สึกรู้สีกว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการท้องถิ่นทำให้เกิดความรับผิดชอบ และวางแผนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นตนเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองและควบคุมการปกครอง การปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการพัฒนาการเมือง ความสำคัญนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

2.5.5 หน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น

โกวิท พวงงาม (2541) ได้กล่าวถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นว่า ควรจะพิจารณาถึง กำลังเงิน กำลังงบประมาณ กำลังคน กำลังความสามารถของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้และ หน้าที่ความรับผิดชอบควรเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากเกินกว่าภาระหรือเป็นนโยบาย ซึ่งรัฐบาลต้องการความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งประเทศก็ไม่ควรมอบให้ท้องถิ่นดำเนินการ เช่น งานทะเบียน ที่ดิน การศึกษาในระดับอุดมศึกษา การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นดำเนินการมี ข้อพิจารณา ดังนี้

1) เป็นงานที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและงานที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ได้แก่ การจัดทำถนน สะพาน สวนหย่อม สวนสาธารณะการกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น

2) เป็นงานที่เกี่ยวกับการป้องกันภัยรักษาความปลอดภัย เช่น งานดับเพลิง

3) เป็นงานที่เกี่ยวกับสวัสดิการสังคมด้านนี้มีความสำคัญต่อประชาชนในท้องถิ่นมาก เช่น การจัดให้มีหน่วยบริการทางสาธารณสุข จัดให้มีสถานสงเคราะห์เด็กและคนชรา เป็นต้น

4) เป็นงานที่เกี่ยวกับการพาณิชย์ท้องถิ่น เป็นงานที่หากปล่อยให้ประชาชนดำเนินการเอง อาจไม่ได้รับผลดีเท่าที่ควรจะเป็นจัดให้มีโรงรับจำนำ การจัดตลาดและงานต่างๆ ที่มีรายได้ โดยสามารถเรียก ค่าบริการจากประชาชน

กล่าวโดยสรุป การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ดำเนินการปกครองกันเอง โดยสภาท้องถิ่นที่สมาชิกมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่น มีงบประมาณเป็นของตนเอง มีอาณาเขตในการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจอิสระในการบริหารงาน ภายใต้การควบคุมดูแลจากรัฐบาลกลางตามที่กฎหมายกำหนด

2.5.6 ขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้กำหนดขอบเขตงานสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดี 7 ด้าน ดังนี้

1) การมีสุขภาพอนามัยที่ดี หมายถึง ประชาชนพึงได้รับการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บการรักษาพยาบาล การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยประชาชนไม่ว่า เพศใด อายุวัยใด เชื้อชาติใด ศาสนาใด อยู่ในภูมิภาคใดหรืออยู่ในวัฒนธรรมใด มีความสนใจในทางการเมือง มีแบบแผนการดำรงชีวิตเช่นใดหรือมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมในระดับขั้นใดก็ตาม พึงได้รับบริการสวัสดิการสังคม ด้านสุขภาพอนามัยที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง เสมอภาคเป็นธรรม สอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ปัญหาของบุคคล กลุ่มบุคคลและประชาชน

2) การมีการศึกษาที่ดี หมายถึง ประชาชนพึงได้รับบริการที่ส่งเสริมและพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไปและแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

หรือด้วยโอกาสทางการศึกษาก็จะได้รับบริการการศึกษาพิเศษและจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่มีข้อจำกัดเหล่านั้น ทั้งนี้ ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาในระดับอย่างน้อยที่สุด คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

3) การมีที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรแต่สภาพช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงานเองเดียวกันประชาชนทุกคนควรจะได้มีที่อยู่อาศัยตามแต่กำลังความสามารถของบุคคลที่จะได้มาอย่างน้อยที่สุดที่อยู่อาศัยต้องให้ความปลอดภัย ความมั่นคงอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีสภาพเสื่อมโทรมแออัดแวดล้อมด้วยมลพิษหรือเสี่ยงต่อกภัยพิบัติเสี่ยงต่อความเสื่อมเสียทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม

4) การมีงานทำ การมีรายได้ และการมีสวัสดิการแรงงาน หมายถึง ประชาชนมีงานทำที่ทำให้มีรายได้อย่างน้อยเพียงพอแก่การดำรงชีพ งานที่ทำมีสวัสดิการที่ดีหรืออย่างน้อยตามที่กฎหมายกำหนดงานที่ทำต้องไม่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วย อุบัติเหตุและอุบัติเหตุต่างๆ ไม่เป็นงานที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมาย

5) การมีความมั่นคงทางด้านรายได้ หมายถึง ประชาชนทุกคนที่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพได้รับการคุ้มครองในเรื่องความมั่นคงในการดำรงชีวิตของตนและครอบครัว ในรูปของการประกันสังคมที่ครอบคลุมเรื่องผลประโยชน์จาก การประกันสุขภาพ การสงเคราะห์บุตร การชดเชยการขาดรายได้จากการเจ็บป่วย พิการทุพพลภาพ ชราภาพ และการว่างงาน การประกันสังคมเป็นมาตรการหนึ่งที่จะสร้างความมั่นคงทางสังคมโดยเฉพาะกับประชาชนผู้มีรายได้ประจำไม่ได้รับความเดือดร้อนเมื่อมีเหตุให้สูญเสียรายได้ทั้งหมดบางส่วนหรือไม่พอเพียงแก่การยังชีพ

6) นันทนาการ หมายถึง ประชาชนมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อการบันเทิง และการพักผ่อนใจอย่างมีคุณภาพ โดยกิจกรรมนันทนาการนั้นๆ ไม่เป็นการทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรมและไม่ผิดกฎหมาย ไม่เป็นการเอารัดเอาเปรียบกดขี่ข่มเหงหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกลุ่มอื่นๆ

7) การบริการสังคมทั่วไป หมายถึง การให้บริการแก่ประชาชนโดยเฉพาะผู้ยากจนด้วยโอกาสและกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เพื่อช่วยสร้างเสริม การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ช่วยพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขตามควรแก่สภาพ

2.6 บริบทองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

2.6.1 ประวัติการจัดตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีวิวัฒนาการและความเป็นมาเช่นเดียวกับสภาตำบล เหตุที่มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดส่วนตำบลขึ้นมาใหม่นั้น เนื่องจากรัฐบาลในช่วงเวลาดังกล่าวมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ประชาชนให้มากขึ้น จึงได้พิจารณาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสภาตำบลที่มีอยู่แต่เดิมเสียใหม่และได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยให้มีการยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบใหม่ เรียกว่า องค์การบริหารส่วนตำบล และต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัตินี้มาจนถึง ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2543

หลักเกณฑ์การจัดตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งจากสภาตำบลที่มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน 3 ปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท หรือตามเกณฑ์รายได้เฉลี่ยที่มีการเปลี่ยนแปลง (ซึ่งทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย และประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา) การประกาศยกฐานะสภาตำบลเป็น

องค์การบริหารส่วนตำบลต้องทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย และประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา โดยในประกาศให้ระบุชื่อ และเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ดังนี้

- 1) อำนาจหน้าที่ทั่วไป พัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
- 2) หน้าที่ที่กฎหมายบังคับให้ทำ
  - 2.1) จัดให้มีการบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
  - 2.2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและ

สิ่งปฏิกูล

- 2.3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 2.4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 2.5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2.6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
- 2.7) คัดกรองดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2.8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- 2.9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากร

ให้ตามความจำเป็นและสมควร

- 3) หน้าที่ที่ไม่บังคับให้ทำ
  - 3.1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร
  - 3.2) ให้มีไฟฟ้าและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
  - 3.3) ให้มีทางระบายน้ำและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
  - 3.4) ให้มีสถานที่ประชุมการกีฬาและบำรุงสถานที่ประชุมการกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ

และสวนสาธารณะ

- 3.5) ให้มีกลุ่มเกษตรกร ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- 3.6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- 3.7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- 3.8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- 3.9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 3.10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- 3.11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- 3.12) การท่องเที่ยว
- 3.13) การผังเมือง

องค์การบริหารส่วนตำบลอาจออกข้อบังคับตำบล เพื่อใช้บังคับภายในตำบลได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยจะกำหนดค่าธรรมเนียมหรือกำหนดโทษปรับได้ไม่เกิน 500 บาท

รูปแบบการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนตำบล และฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล)

สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเลือกตั้งขึ้นโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น จำนวนอย่างน้อยที่สุด 6 คน แต่จะมีจำนวนมากเพียงใดขึ้นอยู่กับจำนวนหมู่บ้านในเขต ตามหลักเกณฑ์ ตามที่แสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ตารางแสดงจำนวนหมู่บ้านและจำนวนสมาชิกสภาในเขต อบต.

จำนวนหมู่บ้านในเขต อบต.	จำนวนสมาชิกสภา อบต.
1 หมู่บ้าน	6 คน
2 หมู่บ้าน	หมู่บ้านละ 3 คน
ตั้งแต่ 3 หมู่บ้านขึ้นไป	หมู่บ้านละ 2 คน

วาระดำรงตำแหน่ง อายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีกำหนดคราวละ 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

- 1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
- 3) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบลตาม
- 4) กฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และรองประธานสภา 1 คน ซึ่งเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยนายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาและรองประธานสภาอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี

คณะฝ่ายบริหาร (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล) องค์การบริหารส่วนตำบล มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน วาระในการดำรงตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

รองนายกและเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาจแต่งตั้งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีใช้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้ไม่เกิน 2 คนและอาจแต่งตั้งเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน ซึ่งมีใช้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเจ้าหน้าที่รัฐ

2.6.2 ข้อมูลทั่วไป

ตำบลวังน้อย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของ อำเภอวังน้อย เดิมตำบลนี้เคยเป็นพระราชวังเดิม ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ติดต่อกับพระราชวังบางปะอิน เมื่อมีการตั้งตำบลขึ้นมาจึงใช้ชื่อว่า “ตำบลวังน้อย”

องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเนื้อที่ประมาณ 26 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 16,250 ไร่ ตามลักษณะภูมิศาสตร์จัดอยู่บริเวณภาคกลางของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 66 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประมาณ 25 กิโลเมตรและห่างจากตัวอำเภอวังน้อยประมาณ 3 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอ ดังนี้

ทิศเหนือ	จดตำบลลำไทรและลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันออก	จดตำบลวังจุฬา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันตก	จดตำบลพะยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้	จดตำบลคลองห้าและคลองหก อำเภอลองหลวง จังหวัด ปทุมธานี

ภูมิประเทศ ตำบลวังน้อยมีสภาพทั่วไปเป็นที่ลุ่มเหมาะสำหรับการเกษตร มีคลองชลประทานล้อมรอบมีลำน้ำหลายสายไหลผ่าน มีบึงวังน้อยอยู่กลางตำบล

ภูมิอากาศ มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว

อาณาเขต

เขตการปกครอง

จำนวนหมู่บ้านในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมดทั้งตำบล 8 หมู่บ้าน ดังนี้ ตามที่แสดงในตารางที่ 2

หมู่ที่ 1 บ้านลาดทราย	ผู้นำ	นายเศรษฐสุวรรค์ ภูระหงษ์
หมู่ที่ 2 บ้านลาดทราย	ผู้นำ	นายพิชัย ภูระหงษ์
หมู่ที่ 3 บ้านบึงวังน้อย	ผู้นำ	นายอำพล อัจจาครุ
หมู่ที่ 4 บ้านคลองหก	ผู้นำ	นายบุญณะ ตรีมิตร
หมู่ที่ 5 บ้านคลองห้า	ผู้นำ	นายสมนึก อินวอ
หมู่ที่ 6 บ้านคลองสี่	ผู้นำ	นายไพโรจน์ บ้านคลองสี่
หมู่ที่ 7 บ้านคลองสี่	ผู้นำ	นายเชาว์ ไฉยา
หมู่ที่ 8 บ้านคลองหก	ผู้นำ	นายวีระ จิตรเทิม

ประชากร

จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อยมีทั้งหมด 3,056 คน โดยแบ่งเป็นดังนี้ สามารถดูจำนวนประชากรในการแบ่งแต่ละหมู่บ้านดังที่แสดงในตารางที่ 2.2

จำนวนเพศชาย มีจำนวนทั้งหมด	1,497	คน
จำนวนเพศหญิง มีจำนวนทั้งหมด	1,559	คน
จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น	728	ครัวเรือน

ตารางที่ 2.2 แสดงจำนวนหมู่บ้านและประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หมู่บ้านที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
หมู่ที่ 1	บ้านลาดทราย	44	190	197	387
หมู่ที่ 2	บ้านลาดทราย	53	222	239	461
หมู่ที่ 3	บ้านปึงวังน้อย	55	227	231	458
หมู่ที่ 4	บ้านคลองหก	42	173	188	361
หมู่ที่ 5	บ้านคลองห้า	47	197	201	398
หมู่ที่ 6	บ้านคลองสี่	42	179	185	364
หมู่ที่ 7	บ้านคลองสี่	43	180	184	364
หมู่ที่ 8	บ้านคลองหก	28	129	134	263
รวม		354	1497	1559	3056

สภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

สภาพเศรษฐกิจ

ใหญ่มีการประกอบอาชีพทำนา แต่ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร จึงทำให้ราษฎรในพื้นที่นั้นหันไปประกอบอาชีพรับจ้างตามโรงงาน อุตสาหกรรม ที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียง รับจ้างทั่วไปและค้าขาย อาชีพเสริมรายได้ (กลุ่มแม่บ้าน) รายละเอียดการประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียวของจำนวนครัวเรือนทั้งตำบลโดยแบ่งเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียวของจำนวนครัวเรือนทั้งตำบลโดยแบ่งเป็น

1) อาชีพรับจ้าง มีประมาณร้อยละ 80 อาทิเช่น โรงงานอุตสาหกรรม ประมาณร้อยละ 75 งานเกษตรกรรม (เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์) ประมาณ ร้อยละ 5

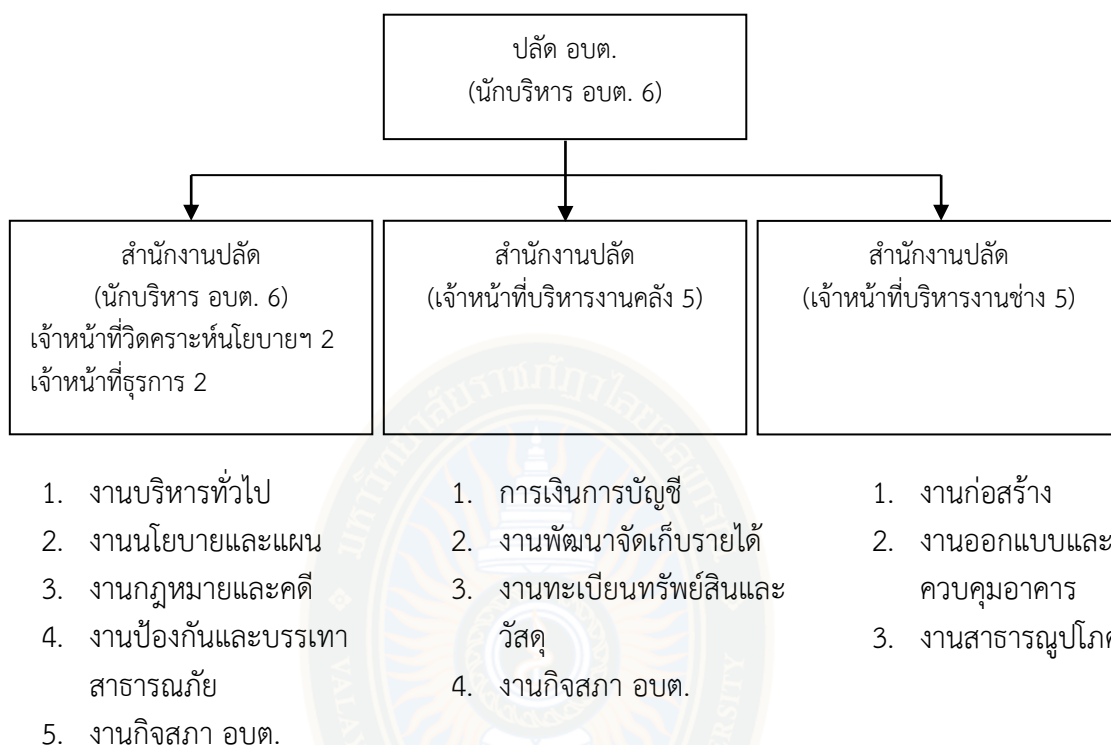
2) อาชีพเกษตรกรรม มีประมาณร้อยละ 16 อาทิ เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์

3) อาชีพค้าขาย มีประมาณร้อยละ 2 ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพขึ้นไปมีประมาณร้อยละ 2 ของจำนวนครัวเรือนทั้งตำบล โดยแบ่งออกเป็น

3.1) รับจ้างและเกษตรกรรม มีประมาณร้อยละ 1

3.2) รับจ้างและค้าขาย มีประมาณร้อยละ 1

2.6.3 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

ภาพที่ 2.3 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีผู้เคยทำการศึกษางานวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา มีดังนี้

สมหมาย แจ่มกระจ่าง (2551) ได้ศึกษาการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนกรณีศึกษาการจัดทำแผนชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรีการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนระยะ 3 ปี ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 3) เสริมสร้างให้ชุมชนมีความสามารถในการจัดทำแผนแม่บทของชุมชนและโครงการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมได้อย่างสมบูรณ์และมีแนวทางการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ และ 4) ประชาชนในชุมชนและบุคลากรของเทศบาลตำบลบางพระจังหวัดชลบุรี ได้เรียนรู้ มีทักษะและประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาชุมชนร่วมกัน โดยดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ของประชาชน 10 ชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน และผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์ทั่วไป การจดบันทึกภาคสนาม (Field Note) การค้นหาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ รวมถึงการสืบค้นข้อมูลจาก ระบบสารสนเทศและการปฏิบัติการร่วมจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัญหาและความต้องการทั่วไปของชุมชนในเทศบาลตำบลบางพระ ซึ่งเป็นชุมชนเมืองและชุมชนกึ่งเมือง สภาพโครงสร้างและสังคมค่อนข้างดี มีปัญหาและความต้องการด้านโครงสร้างชุมชนและด้านสังคมเพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีอยู่ เช่น ไฟฟ้าแสงสว่างสาธารณะ การเพิ่มรายได้และการส่งเสริมสุขภาพ

2) ประชาชนมีส่วนร่วมและมีความสามารถในการจัดทำแผนชุมชนระยะ 3 ปี อย่างสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ทั้ง 10 ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมได้อย่างสมบูรณ์และมีแนวทางพัฒนากิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

3) ประชาชนในชุมชนและบุคลากรของเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี ได้เรียนรู้ มีทักษะและประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาชุมชนร่วมกัน มีกิจกรรมการพัฒนาระดับท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมชัดเจนและมีความพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดำเนินงานพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปได้เป็นอย่างดี

ฐิติมา อุดมศรี (2555) ได้ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการและเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ประชากร คือ ตัวแทนครัวเรือนที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากด จำนวน 391 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามและใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้สถิติการทดสอบไคสแควร์และใช้ค่าแกมมาวัดความสัมพันธ์ของตัวแปร ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย สรุปคือ 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากด อยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ สถานภาพครอบครัว การรับรู้ข่าวสาร และระยะเวลาในการอาศัยในพื้นที่ 3) ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นฯ ควรเร่งรัดหามาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยคำนึงถึงการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อสร้างโอกาสให้กลุ่มประชาชนที่มีข้อจำกัดในด้านเวลา อาชีพ รายได้ มีโอกาสเข้ามาส่วนร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยการสร้างแรงจูงใจ การให้ข้อมูลข่าวสารในทุกรูปแบบ เพื่อให้ประชาชนรับรู้ในสิทธิ คุณค่าผลประโยชน์ และมีโอกาสมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น

สำเร็จ เพ็ชรนพรัตน์ (2555) ได้ทำการศึกษาการบริหาร การพัฒนา การมีส่วนร่วม ในองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง จังหวัดปทุมธานี องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เพื่อ 1) การบริหาร การพัฒนา การมีส่วนร่วมในชุมชนทั้ง 3 องค์การบริหารส่วนตำบล 23 หมู่บ้าน 2) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ในองค์การบริหารส่วนตำบล 3) ความรับผิดชอบต่อสังคมในชุมชน (CSR) 4) การบริหาร การพัฒนาโครงการในองค์การบริหารส่วนตำบล และ 5) เสนอรูปแบบการบริหาร การพัฒนา การมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยการสังเคราะห์เชิง SWOT

ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกึ่งโครงสร้างและใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบตามแนวทางการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหาร

ทั้ง 3 องค์การบริหารส่วนตำบล สัมภาษณ์แบบเจาะจงกับประชาชนใน 3 องค์การบริหารส่วนตำบล และสนทนากลุ่มกับตัวแทน กรรมการหมู่บ้าน ผู้ประกอบอาชีพและประชาชนทั่วไป

ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ผู้นำชุมชนทั้ง 23 หมู่บ้านในองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 3 แห่งใช้แนวทางใหม่ในการบริหารชุมชน แนวทางใหม่นี้ให้เสรีภาพมากขึ้น และขณะเดียวกันก็ขยายการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับชุมชนมากขึ้นด้วย 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนขยายตัวมากขึ้นจากการออกเสียงเพื่อเลือกตัวแทนของพวกเขาในองค์การบริหารส่วนตำบล กระบวนการคัดเลือกเช่นนี้ใช้คะแนนเสียงส่วนใหญ่เป็นเครื่องตัดสินตามเงื่อนไขของระบอบประชาธิปไตยและกระบวนการเช่นนี้ถือเป็นความสำเร็จในการก่อให้เกิดประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น 3) ประชาชนจากหลากหลายชาติพันธุ์ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นไทย มอญ และมุสลิมสามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและขณะเดียวกันพวกเขาก็สร้างความรับผิดชอบทางสังคมร่วมกัน นอกจากนี้ พวกเขายังทำงานร่วมกันในการพิทักษ์อัตลักษณ์ทางสังคมของคนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ปัจจัยนี้ชี้ให้เห็นอีกหนึ่งความสำเร็จในระดับชุมชน 4) โครงการพัฒนาของชุมชนช่วยให้เกิดผลประโยชน์ทางสังคมและขณะเดียวกันก็ช่วยให้เกิดรายได้ทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้นกับหลายๆ ครอบครัว การมีรายได้เพิ่มขึ้นช่วยให้เกิดโอกาสในการสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โครงการเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงอีกปัจจัยของความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน 5) ตัวแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องการแนวทางการบริหารใหม่ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ คือ 1) ทักษะในการบริหารจัดการที่ดีของผู้นำชุมชน 2) การมีส่วนร่วมที่มากขึ้นของประชาชนในชุมชน 3) การมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่มากขึ้นของประชาชน 4) โครงการที่ทำมาก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวม

รัฐเขต มาลัยศิลป์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการการพัฒนาย่างยั่งยืนของชุมชนดอกแดง อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการการพัฒนาย่างยั่งยืนของชุมชนดอกแดง อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการการพัฒนา ด้านกายภาพ พื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม และการปกครองของชุมชนดอกแดงว่าส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไร เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบการพัฒนาและวิเคราะห์คุณลักษณะของการพัฒนาย่างยั่งยืน โดยพยายามเสนอตัวแบบความคิด รูปแบบและกระบวนการที่เชื่อมโยงเข้ากับการบริหารการพัฒนาชุมชนตามแนวทางรัฐประศาสนศาสตร์ การวิจัยนี้ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากการคัดเลือกผู้นำทางการปกครอง และผู้นำศาสนารวมถึงราษฎรในชุมชน ในพื้นที่บ้านดอกแดง ตำบลสง่าบ้าน ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2554 ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2554

ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการการพัฒนาชุมชนดอกแดงในด้านกายภาพพื้นที่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการปกครองมีผลให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน กล่าวคือชุมชนได้ปรับใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่าและเกื้อกูลต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ชุมชนมีวัฒนธรรมทางสังคมร่วมกันระหว่างศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ เกิดเอกลักษณ์ชุมชนระหว่างสองศาสนา นอกจากนี้ พบว่า ชุมชนดอกแดงมีโครงสร้างทางการปกครองโดยการจัดตั้งยุติธรรมชุมชน ที่ใช้กรอบปฏิบัติร่วมกันของคนในชุมชนเป็นแนวทางตัวแบบของลักษณะการพัฒนาย่างยั่งยืนของชุมชนดอกแดงที่ได้จากการศึกษา คือ 1) การแก้ไขปัญหาที่ตรงกับความต้องการ และความจำเป็นอย่างแท้จริง 2) การทำความเข้าใจถึงสภาพของปัญหา 3) การระดมความคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุปัญหาที่ประสปร่วมกัน 4) การกำหนดแนวทางแก้ไขคัดกรองทางเลือกที่เป็นที่ยอมรับนำไปสู่การปฏิบัติ 5) การทบทวนถึงข้อดีข้อเสียของการดำเนินการแก้ไขปัญหา เพื่อแสวงหาแนวทางที่จะปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาให้เกิดความยั่งยืน

สิทธิชัย ต้นศรีสกุล (2552) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืน กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม ปัญหาการจัดการทรัพยากรในชุมชนปัจจุบันเกิดความขัดแย้งระหว่าง

รัฐกับชุมชนอย่างมาก ดังนั้น การพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปรับใช้ในชุมชนนั้นต่อไป การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในจังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 6 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนป่าโคกหินลาด ชุมชนหนองโดนท่าตูม ชุมชนป่าโคกใหญ่ ชุมชนดอนมัน ชุมชนศรีสุข และชุมชนบ้านแพง ชุมชนละ 5 คน รวมทั้งหมดจำนวน 30 คน 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 70 แห่ง แห่งละ 1 คน จำนวน 70 คน 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จำนวน 20 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงเป็นตัวแทนเข้าร่วมโครงการ เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ ทำการวิจัยตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2552 ถึง 31 พฤษภาคม 2553

ผลการวิจัย พบว่า ตัวแทนชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในจังหวัดมหาสารคาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 32.5 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 62 การศึกษาจบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 37.5 และร้อยละ 49 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 5,000 บาท ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มี 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยการบริหารจัดการด้านธุรกิจชุมชน ปัจจัยการบริหารจัดการด้านสังคม ปัจจัยการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนรูปแบบการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในจังหวัดมหาสารคาม มี 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การศึกษาชุมชน 2) การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน 3) การจัดลำดับความต้องการและปัญหาชุมชน 4) การวางแผนแก้ปัญหา 5) การพิจารณาวิธีการดำเนินงาน 6) การดำเนินงาน 7) การประเมินผลงาน และ 8) การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค เมื่อผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์ที่กำหนด ($Mdn > 3.50$ และ $IQR < 1.50$) พบว่ารูปแบบการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในจังหวัดมหาสารคามนี้ จึงมีความเหมาะสมต่อชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม

พนิดา สัตโยภาส (2555) ได้ศึกษาศักยภาพผู้ประกอบการและนวัตกรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคเหนือตอนบน การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นด้านศักยภาพผู้ประกอบการ นวัตกรรมองค์การและความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตจังหวัดลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ จำนวน 268 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติอนุมานวิเคราะห์ด้วยสมการโครงสร้างผู้ประกอบการทั้งสามจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นเพศชายและหญิงใกล้เคียงกัน อายุเฉลี่ยประมาณ 30-45 ปีมากที่สุด สถานภาพส่วนใหญ่สมรส การศึกษาส่วนใหญ่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด ธุรกิจบริการมากที่สุด เวลาในการดำเนินธุรกิจ 10-15 ปี เงินลงทุนส่วนใหญ่เป็นเงินส่วนตัวของผู้เป็นเจ้าของและกู้จากสถาบันการเงินมากที่สุด ดำเนินธุรกิจในระดับคงที่ ความคิดเห็นด้านศักยภาพผู้ประกอบการระดับมากที่สุด ด้านนวัตกรรมองค์การระดับปานกลาง และด้านความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมระดับมาก ผลสมการโครงสร้าง พบว่า ศักยภาพผู้ประกอบการและนวัตกรรมองค์การมีอิทธิพลทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อความสามารถทางการแข่งขัน รองลงมาศักยภาพผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางการแข่งขัน ลำดับสุดท้าย นวัตกรรมองค์การมีอิทธิพลทั้งทางตรงต่อความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

วนิชย์ ไชยแสง (2555) ได้ศึกษาตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคมกับการจัดการอย่างยั่งยืนของภาคอุตสาหกรรมยางพาราภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษา

องค์ประกอบตัวแบบทุนทางสังคมและการจัดการอย่างยั่งยืนขององค์กร 2) ศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุความสัมพันธ์ทุนทางสังคมที่มีผลต่อการดำเนินงานที่ยั่งยืนของกลุ่มอุตสาหกรรมยางพารา ด้วยการสำรวจเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีประชากรเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 427 ตัวอย่าง จากกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ยางพารา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมยางพาราโดยจัดเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ปลูกยางพาราใหม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 3 จังหวัดประกอบด้วย หนองคาย อุดรธานีและหนองบัวลำภู เครื่องมือวิจัยคือแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลได้ผลสรุป ดังนี้

ผลการศึกษา พบว่า องค์ประกอบจากการสำรวจเชิงคุณภาพประกอบด้วย การแบ่งปันทรัพยากร การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การได้ประโยชน์จากเครือข่ายและการดำเนินงานที่ยั่งยืนได้ข้อค้นพบที่สนับสนุนแนวคิดทุนทางสังคมว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนากระบวนการดำเนินงานที่ยั่งยืนขององค์กร โดยเฉพาะในเชิงพื้นที่จากการร่วมมือกันในรูปแบบของกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ ผลวิเคราะห์ด้วยสถิติขั้นสูงตัวแบบอิทธิพลเชิงสาเหตุทุนทางสังคมมีผลต่อการจัดการอย่างยั่งยืน

ผลทดสอบสมมติฐาน พบว่า การแบ่งปันทรัพยากรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการดำเนินงานที่ยั่งยืนในสมมติฐานที่ 4 โดยปฏิเสธสมมติฐานที่ 1, 2, 3 และ 5 จากการทดสอบ พบว่า ตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ที่ดี ตัวแปรทุนทางสังคมโดยเฉพาะการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันและการแบ่งปันทรัพยากรมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานที่ยั่งยืน ผลทดสอบค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลความสัมพันธ์การแบ่งปันทรัพยากรมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานที่ยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม

ข้อเสนอแนะการวิจัยด้วยการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร พร้อม ๆ กับการสร้างกระบวนการดำเนินงานที่ยั่งยืนขององค์กรให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่ซึ่งเกิดขึ้นจากความต้องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโดยเกิดจากความร่วมมือกันด้วยการแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่จากทุนทางสังคมเพื่อให้เกิดเป็นการดำเนินงานขององค์กรที่นำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืนในอนาคต

สมบูรณ์ ธรรมลังกา (2556) ได้ทำการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดเชียงรายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบททางด้านสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชนที่เข้มแข็ง 2) ศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน 4) พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน 5) จัดทำกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยในเชิงคุณภาพผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปและการจำแนกประเภทของข้อมูลในเชิงปริมาณผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชนจำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า ในบริบททางด้านสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัดเชียงราย เป็นสังคมแบบเครือญาติ มีโครงสร้างทางสังคมเป็นทั้งแนวราบและแนวตั้งทางด้านการเมือง มีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองชุมชนเป็นหมวดหรือคุ้มชุมชนต่าง ๆ ทางด้านวัฒนธรรมชุมชน มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและทางด้านเศรษฐกิจ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เป็นต้นทุนในการผลิต มีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิต การจำหน่ายผลผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเชียงราย มีอาทิ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านผู้นำชุมชน การเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีปัจจัยสำคัญ คือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มากำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้ กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย และกลยุทธ์สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด

กุลสตรี ล้อมทอง (2550) ได้ทำการศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ศึกษากรณีบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ผลการศึกษาพอสรุปได้ ดังนี้

1) การรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

1.1) ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ มีการรับรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยวิธีการได้ยิน ได้เห็นและได้อ่าน ผ่านการรับรู้จากสื่อที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชน โดยเฉพาะการรับรู้จากผู้บริหารระดับสูงและจากวารสารของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นส่วนใหญ่

1.2) ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ มีความเข้าใจในองค์ประกอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี สามารถแยกความแตกต่างขององค์ประกอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยสามารถอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบได้อย่างชัดเจน

2) การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองครอบครัวและการทำงาน พบว่า

2.1) การประยุกต์ใช้กับตนเองและการประยุกต์ใช้กับครอบครัว คือ สามารถจัดสรรรายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายและยังมีเหลือเก็บออม มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ เน้นเรื่องความประหยัดและคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเน้นเรื่องความซื่อสัตย์

2.2) การประยุกต์ใช้กับการทำงาน คือ สามารถทำงานได้ทันต่อเวลา มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ เน้นเรื่องความจำเป็นและคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเน้นเรื่องความโปร่งใสตรวจสอบได้

ศักดิ์ชัย คำชู (2550) ได้ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กร ศึกษากรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง พบว่า เจ้าหน้าที่และเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตโดยคำนึงถึงความพอประมาณ พอมี พอกิน พอใช้ เป็นแนวคิดพึ่งตนเอง ไม่ประมาท รู้จักเก็บออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดมีการวางแผน ใช้ความรู้คู่คุณธรรม ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งตรงกันกับลักษณะการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ประเมินผลสำเร็จตามกรอบแนวคิดที่วางไว้และได้ข้อค้นพบว่าการดำเนินโครงการต่างๆ ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึงที่เป็นการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นั้น ทำให้เจ้าหน้าที่และเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น นอกเหนือจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุโทรทัศน์ ทั้งนี้ ในการดำเนินโครงการดังกล่าวได้รับการตอบรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในศูนย์ฝึกด้วย ต่างก็เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อศูนย์ฝึก และอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึงในแง่การบริหาร การประหยัดงบประมาณ ภาพลักษณ์

ขององค์กรและเป็นประโยชน์กับตัวเจ้าหน้าที่ให้เรียนรู้ถึงความพอเพียงในการดำเนินชีวิต รู้จักประหยัดอดออม เห็นคุณค่าและรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักพอประมาณมีจิตสำนึกของความร่วมมือกันและสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนได้

ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคนอื่นๆ (2551) ได้ทำการศึกษาโครงการประเมินผลเปรียบเทียบในมิติต่างๆ ของประชาชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ จากการวัดระดับความรู้และความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ประชาชนในทุกอาชีพยังไม่ค่อยมีความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่มีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจในระดับมากในด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน ประชาชนในภาคเกษตรมีความเข้าใจในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกันและเงื่อนไขการมีความรู้และคุณธรรม ประชาชนในภาคบริการมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน เจ้าของหรือผู้บริหารภาคอุตสาหกรรมมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกันและลูกจ้างภาคอุตสาหกรรมมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะหลักการมีภูมิคุ้มกัน ส่วนประชาชนในภาคราชการมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน เมื่อศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในทุกมิติ พบว่า ประชาชนทั่วไปนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ประชาชนในภาคเกษตรนำมาประยุกต์ใช้ในระดับปานกลางและประชาชนในภาคบริการนำมาประยุกต์ใช้ในระดับปานกลาง โดยนำมาใช้มากในมิติด้านสังคม เช่นเดียวกัน สำหรับเจ้าของหรือผู้บริหารภาคอุตสาหกรรม นำมาประยุกต์ใช้ในระดับปานกลางและประชาชนภาคราชการนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก โดยนำมาใช้มากในมิติสังคมเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นั้นมีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้ที่มีความเข้าใจมากจะนำมาประยุกต์ใช้มาก ส่วนผู้ที่เข้าใจน้อยก็จะนำมาใช้น้อย

เอื้องทิพย์ เกตุกราย (2551) ได้ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี การศึกษารั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนในตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในตำบลคลองพระอุดมที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเบื้องต้น ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติอนุมาน คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ด้วยสถิติทดสอบเอฟ (f-test) และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่เชิงพหุ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัย พบว่า

1) การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นราย องค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ความพอประมาณ และความมีเหตุผล ส่วนการประยุกต์ใช้เงื่อนไขของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เงื่อนไขคุณธรรม อยู่ในระดับมากและเงื่อนไขความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง

2) การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนในตำบลคลองพระอุดม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา อายุ อาชีพ แหล่งความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและระดับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ (ชัยณรงค์ แก้วอยู่, 2541) ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน และแนวคิดของ (ประวิทย์ กังวล, 2542) ด้านการร่วมบริหาร ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา การศึกษาปัจจัยด้านความยั่งยืน ผู้วิจัยได้นำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประกอบด้วย ด้านความพอเพียง ด้านพึ่งตนเองได้ ด้านมีภูมิคุ้มกัน และด้านมีความมั่นคง มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ส่วนปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2538) ด้านภาวะผู้นำ แนวคิดของ (ธนวัติ บุญลือ, 2529) ด้านการประชาสัมพันธ์ แนวคิดของ (จารุวรรณ ประดา, 2545) ด้านวัฒนธรรมองค์กร และแนวคิดของ (พิทยา บวรวัฒนา, 2544) สภาพแวดล้อมของชุมชน มาเป็นแนวทางในการศึกษา

ภาพที่ 2.4 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากร หมายถึง ประชาชน ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จนถึง 60 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3,056 คน ทั้งหมด 8 หมู่บ้าน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากการสุ่มตัวอย่างของประชากรที่อยู่อาศัยในองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากประชากรจำนวนทั้งสิ้น 3,056 คน ประเมินการใช้แนวคิดการกำหนดตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของทาโรยามาเน่ (Yamane, 1973 อ้างถึงใน สุวิมล ทิรกานันท์, 2548) และใช้สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) มีความคลาดเคลื่อนของการสุ่มเท่ากับ 0.05 จากประชากร ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 354 คน มีจำนวนครัวเรือนเท่ากับ 354 ครัวเรือน จากสมการ

$$N = \frac{N}{1+Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Error) ในที่นี้

จะกำหนดเท่ากับ 0.05 ภายใต้ความเชื่อมั่น 95% แทนค่าสูตรได้ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{แทนค่าเมื่อ } N &= 3,056 \\
 e &= 0.05 \\
 n &= \frac{3,056}{1+3,056(0.05)^2} \\
 N &= \frac{3,056}{1+3,056(0.0025)} \\
 N &= \frac{3,056}{8.640} \\
 N &= 353.7037 \\
 N &= 354
 \end{aligned}$$

การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบคำนึงถึงความน่าจะเป็นแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามหมู่บ้านออกเป็น 8 หมู่บ้าน โดยการเทียบสัดส่วนบัญญัติไตรยางศ์ (Rule of Three) แต่ละหมู่บ้าน ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย 8 หมู่บ้าน

หมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย	ประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
หมู่ที่ 1 บ้านลาดทราย	387	45
หมู่ที่ 2 บ้านลาดทราย	461	53
หมู่ที่ 3 บ้านบึงวังน้อย	458	53
หมู่ที่ 4 บ้านคลองสี	361	42
หมู่ที่ 5 บ้านคลองห้า	398	46
หมู่ที่ 6 บ้านคลองสี	364	42
หมู่ที่ 7 บ้านคลองสี	360	42
หมู่ที่ 8 บ้านคลองสี	267	31
รวม	3,056	354

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 4 ตอน โดยให้ประชาชนในเขตตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) โดยสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับด้านปัจจัย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยความยั่งยืน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย ข้อคำถามจำแนกเป็น 4 ด้าน คือ ความพอเพียงพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกัน และมีความมั่นคง โดยกำหนดค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักร้อยออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ไลเคิร์ท (Likert's Rating Scale, 1970) มีความหมายดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	ปัจจัยความยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	ปัจจัยความยั่งยืนอยู่ในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง	ปัจจัยความยั่งยืนอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	ปัจจัยความยั่งยืนอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	ปัจจัยความยั่งยืนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย ข้อคำถามจำแนกเป็น 4 ด้าน คือ ภาวะผู้นำ การประชาสัมพันธ์ วัฒนธรรมองค์กร และสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยกำหนดค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักร้อยออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ไลเคิร์ท (Likert's Rating Scale, 1970) มีความหมายดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	ปัจจัยด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	ปัจจัยด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง	ปัจจัยด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	ปัจจัยด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	ปัจจัยด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย ข้อคำถามจำแนกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน ด้านการร่วมบริหาร ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ และด้านการร่วมประเมินผล โดยกำหนดค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักร้อยออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ไลเคิร์ท (Likert's Rating Scale, 1970) มีความหมาย ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2	หมายถึง	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา อย่างยั่งยืนอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา อย่างยั่งยืนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเป็นลักษณะปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการ ออกแบบสอบถามในการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วน ตำบลวังน้อย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการทำภาคนิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

2) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับแต่งตั้งจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณา ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความ สอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ตลอดจนความเหมาะสมของการใช้ภาษา (Wording) โดยให้เกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถาม ดังนี้

คะแนน +1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
คะแนน 0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
คะแนน -1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้ (Try Out) โดยทดลองใช้กับประชาชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลการตอบ แบบสอบถามคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการ ของครอนบาค (Cronbach, อ้างถึงใน เซวี่ อินโย, 2543) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.932

4) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 354 ชุด โดยมี วิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

3.3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถึงผู้นำชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย เพื่ออนุญาตแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.3.2 ผู้วิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเอง โดยนำแบบสอบถามไปแจกให้กับประชาชนที่เป็นตัวแทนของครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในตำบลวังน้อย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครัวเรือนละ 1 คน จำนวน 354 ครัวเรือน ทั้ง 8 หมู่บ้าน

3.3.3 ขอความร่วมมือจากผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยอธิบาย และชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม วิธีการกรอกข้อมูลแก่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายบุคคล และรับแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเองเมื่อกรอกข้อมูลสมบูรณ์

3.3.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถาม และจัดหมวดหมู่ของข้อมูลในแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ดังนี้

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อใช้บรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านความยั่งยืนและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายตามแนวคิดของ เบสท์ (Best, 1970) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00	หมายถึง	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50-4.59	หมายถึง	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49	หมายถึง	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49	หมายถึง	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	หมายถึง	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.4.3 ทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์โดย การทดสอบค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Coefficient of Correlation) เกณฑ์ในการแปลผลคะแนนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปัจจัยด้านความยั่งยืน และปัจจัยด้านด้านการบริหารจัดการ โดยแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

มากกว่า 0.91	หมายถึง	สูงมาก
0.71 – 0.90	หมายถึง	สูง
0.30 – 0.70	หมายถึง	ปานกลาง
น้อยกว่า 0.30	หมายถึง	ต่ำ

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

3.5.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

3.5.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.5.4 ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Coefficient of Correlation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้นำข้อมูลตัวอย่างที่เก็บรวบรวม ด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวน 354 คน ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วมาทำการวิเคราะห์ ด้วยวิธีการทาง สถิติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ไว้ 4 ตอนดังต่อไปนี้

- 4.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 4.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ด้านปัจจัย
  - 4.2.1 ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านความยั่งยืน
  - 4.2.2 ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ
- 4.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 4.4 ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

4.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัจจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

(n=354)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	171	48.30
หญิง	183	51.70
2. อายุ		
18-29 ปี	47	13.30
30-39 ปี	110	31.10
40-49 ปี	132	37.30
50-60 ปี	65	18.40
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	63	17.80
มัธยมศึกษา	76	21.50
อนุปริญญา	163	46.00
ปริญญาตรีขึ้นไป	52	14.70
4. อาชีพ		
เกษตรกร	113	31.90
ค้าขาย	31	8.80
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	37	10.50
เอกชน	173	48.90
5. รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 10,000 บาท	64	18.10
10,000-15,000 บาท	166	46.90
15,001-20,000 บาท	80	22.60
มากกว่า 20,000 บาท	44	12.40
รวม	354	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 354 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งมีจำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 51.70 รองลงมาเป็นเพศชาย มีจำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 48.30 เมื่อพิจารณาตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 37.30 รองลงมาอายุระหว่าง 30-39 ปี จำนวน

110 คน คิดเป็นร้อยละ 31.10 อายุระหว่าง 50-60 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 18.40 และน้อยที่สุดอายุระหว่าง 18-29 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 13.30 เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ อนุปริญญา จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 รองลงมามัธยมศึกษา จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 21.50 ประถมศึกษา จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 17.80 และน้อยที่สุดปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 14.70 เมื่อพิจารณาตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ทำงานบริษัทเอกชน จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 48.90 รองลงมาเกษตรกร จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 31.90 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจค้าขาย จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 10.50 และน้อยที่สุดค้าขาย จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 8.80 เมื่อพิจารณาตามรายได้ต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่รายได้ต่อเดือน 10,000-15,000 บาท จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 46.90 รองลงมารายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 บาท จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 22.60 รายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 18.10 และน้อยที่สุดรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 12.40

4.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ด้านปัจจัยมี

4.2.1 ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านความยั่งยืน

ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวม และจำแนกในแต่ละด้านของปัจจัยด้านความยั่งยืน ได้แก่ ด้านความพอเพียง ด้านพึ่งตนเองได้ ด้านมีภูมิคุ้มกัน และด้านมีความมั่นคง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านความยั่งยืน โดยรวม

(n=354)

ปัจจัยด้านความยั่งยืน	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านความพอเพียง	2.69	0.398	ปานกลาง
ด้านพึ่งตนเองได้	2.85	0.320	ปานกลาง
ด้านมีภูมิคุ้มกัน	3.15	0.567	ปานกลาง
ด้านมีความมั่นคง	3.25	0.541	ปานกลาง
รวม	2.99	0.316	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านความยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 2.99, S.D = 0.316) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านมีความมั่นคง (Mean = 3.25, S.D = 0.541) รองลงมา คือ ด้านมีภูมิคุ้มกัน (Mean = 3.15, S.D = 0.567) ด้านพึ่งตนเองได้ (Mean = 2.85, S.D = 0.320) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความพอเพียง (Mean = 2.69, S.D = 0.398)

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านความยั่งยืน ตามด้านความพอเพียง

(n=354)

ด้านความพอเพียง	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างพอเพียง	2.71	0.740	ปานกลาง
2. มีแผนงาน/โครงการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนอยู่อย่างพอเพียง	2.69	0.792	ปานกลาง
3. ใช้แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ที่เสริมสร้างการพัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของประชาชนในชุมชน	2.74	0.814	ปานกลาง
4. มีการจัดการประชุม/อบรม/สัมมนา/ศึกษาแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน	2.64	0.708	ปานกลาง
5. ชุมชนประสานสัมพันธ์กับประชาชนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของคนในชุมชน	2.65	0.690	ปานกลาง
รวม	2.69	0.398	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ด้านความพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 2.69, S.D = 0.398) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ใช้แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ที่เสริมสร้างการพัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของประชาชนในชุมชน (Mean = 2.74, S.D = 0.814) รองลงมา คือ ข้อที่ 1 การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างพอเพียง (Mean = 2.71, S.D = 0.740) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ 4 มีการจัดการประชุม/อบรม/สัมมนา/ศึกษาแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน (Mean = 2.64, S.D = 0.708)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านความยั่งยืน ตาม
ด้านพึ่งตนเองได้

(n=354)

ด้านพึ่งตนเองได้	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้	2.82	0.694	ปานกลาง
2. การนำผลผลิตที่ได้จากการจัดกิจกรรมโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนมาสนับสนุนประชาชนให้พึ่งตนเองได้	2.87	0.740	ปานกลาง
3. เศรษฐกิจพอเพียงเน้นให้ครอบครัวและชุมชนมีความเข้มแข็งในการพึ่งตนเอง	2.84	0.594	ปานกลาง
4. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติที่มุ่งเป้าหมายเพื่อประชาชนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น/พึ่งตนเองได้	2.86	0.601	ปานกลาง
รวม	2.85	0.320	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ด้านพึ่งตนเองได้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 2.85, S.D = 0.320) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 2 การนำผลผลิตที่ได้จากการจัดกิจกรรมโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนมาสนับสนุนประชาชนให้พึ่งตนเองได้ (Mean = 2.87, S.D = 0.740) รองลงมา คือ ข้อที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติที่มุ่งเป้าหมายเพื่อประชาชนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น/พึ่งตนเองได้ (Mean = 2.86, S.D = 0.601) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ (Mean = 2.82, S.D = 0.684)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านความยั่งยืน ตาม
ด้านมีภูมิคุ้มกัน

(n=354)

ด้านมีภูมิคุ้มกัน	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. องค์การบริหารส่วนตำบลนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการให้กับประชาชน เพื่อเตรียมพร้อมรับผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น	3.25	0.756	ปานกลาง
2. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการประชาชนในการสร้างภูมิคุ้มกัน	3.16	0.815	ปานกลาง
3. ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัวและชุมชน	3.04	0.819	ปานกลาง
4. มีการจัดการด้านวิสาหกิจชุมชนเป็นหลักประกันด้านอาชีพและรายได้	3.08	0.827	ปานกลาง
5. ส่งเสริมให้ประชาชนมีการเตรียมการวางแผนชีวิตตัวอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันความเสี่ยงในอนาคต	3.23	0.761	ปานกลาง
รวม	3.15	0.567	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ด้านมีภูมิคุ้มกัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.15, S.D = 0.567) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 องค์การบริหารส่วนตำบลนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการให้กับประชาชน เพื่อเตรียมพร้อมรับผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น (Mean = 3.25, S.D = 0.756) รองลงมา คือ ข้อที่ 5 ส่งเสริมให้ประชาชนมีการเตรียมการวางแผนชีวิตตัวอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันความเสี่ยงในอนาคต (Mean = 3.23, S.D = 0.761) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 3 ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัว และชุมชน (Mean = 3.04, S.D = 0.819)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านความยั่งยืน ตามด้านมีความมั่นคง

(n=354)

ด้านมีความมั่นคง	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. เศรษฐกิจพอเพียงมีความเหมาะสมและกระตุ้นให้ใช้ความรู้ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและมีความมั่นคง	3.22	0.837	ปานกลาง
2. เศรษฐกิจพอเพียง แบบพออยู่พอกินจะช่วยแก้ไขวิกฤตทางเศรษฐกิจและปัญหาทางสังคมของไทย	3.25	0.840	ปานกลาง
3. ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนเกิดจิตอาสาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	3.12	0.856	ปานกลาง
4. มีการจัดการผลิตด้านการเกษตรแบบผสมผสาน	3.20	0.827	ปานกลาง
5. ส่งเสริมให้ประชาชนมีการเตรียมการวางแผนชีวิตอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันความเสี่ยงในอนาคต	3.43	0.728	ปานกลาง
รวม	3.25	0.541	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ด้านมีความมั่นคง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.25, S.D = 0.541) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 5 ส่งเสริมให้ประชาชนมีการเตรียมการวางแผนชีวิตอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันความเสี่ยงในอนาคต (Mean = 3.43, S.D = 0.728) รองลงมา คือ ข้อที่ 2 เศรษฐกิจพอเพียง แบบพออยู่พอกินจะช่วยแก้ไขวิกฤตทางเศรษฐกิจ และปัญหาทางสังคมของไทย (Mean = 3.25, S.D = 0.840) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 3 ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนเกิดจิตอาสาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Mean = 3.12, S.D = 0.856)

4.2.2 ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมและจำแนกในแต่ละปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการ โดยรวม

(n=354)

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านภาวะผู้นำ	2.82	0.426	ปานกลาง
ด้านการประชาสัมพันธ์	3.02	0.565	ปานกลาง
ด้านวัฒนธรรมองค์กร	3.07	0.487	ปานกลาง
ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน	3.15	0.564	ปานกลาง
รวม	3.02	0.344	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.02, S.D = 0.344) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน (Mean = 3.15, S.D = 0.564) รองลงมา คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร (Mean = 3.07, S.D = 0.487) ด้านการประชาสัมพันธ์ (Mean = 3.02, S.D = 0.565) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านภาวะผู้นำ (Mean = 2.82, S.D = 0.426)

GRAD VRU

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามด้านภาวะผู้นำ

(n=354)

ด้านภาวะผู้นำ	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ร่วมช่วยกำกับดูแลชุมชนให้เป็นไปตามแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับทิศทางการบริหารพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	2.87	0.793	ปานกลาง
2. ร่วมในการในการกำหนดนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	2.89	0.645	ปานกลาง
3. ร่วมติดตามผลการดำเนินการในการพัฒนาชุมชน เพื่อทบทวนเป้าหมายหรือปรับแผนงานในครั้งต่อไป	2.80	0.691	ปานกลาง
4. มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อชุมชนยั่งยืน	2.74	0.699	ปานกลาง
5. ร่วมในการวางแผนอย่างชัดเจนในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชน	2.82	0.714	ปานกลาง
รวม	2.82	0.426	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ด้านภาวะผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 2.82, S.D = 0.426) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 2 ร่วมในการในการกำหนดนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Mean = 2.89, S.D = 0.645) รองลงมา คือ ข้อที่ 1 ร่วมช่วยกำกับดูแลชุมชนให้เป็นไปตามแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับทิศทางการบริหารพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (Mean = 2.87, S.D = 0.793) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 4 มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อชุมชนยั่งยืน (Mean = 2.74, S.D = 0.699)

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามด้านการประชาสัมพันธ์

(n=354)

ด้านการประชาสัมพันธ์	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ร่วมในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	3.04	0.774	ปานกลาง
2. ร่วมในการเข้าประชุมนำข้อมูลถ่ายทอดให้กับประชาชนในชุมชนทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจน	3.09	0.887	ปานกลาง
3. ร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง	3.06	0.853	ปานกลาง
4. ข้อมูลที่ได้รับตรงตามความต้องการ/มีประโยชน์/น่าสนใจสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ	2.88	0.650	ปานกลาง
รวม	3.02	0.565	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.02, S.D = 0.565) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 2 ร่วมในการเข้าประชุมนำข้อมูลถ่ายทอดให้กับประชาชนในชุมชนทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจน (Mean = 3.09, S.D = 0.887) รองลงมา คือ ข้อที่ 3 ร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง (Mean = 3.06, S.D = 0.853) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 4 ข้อมูลที่ได้รับตรงตามความต้องการ/มีประโยชน์/น่าสนใจ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพ (Mean = 2.88, S.D = 0.650)

GRAD VRU

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามด้านวัฒนธรรมองค์กร

(n=354)

ด้านวัฒนธรรมองค์กร	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ร่วมสร้างแรงจูงใจในปรับใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	3.00	0.694	ปานกลาง
2. ร่วมส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ช่วยผลักดันให้การเปลี่ยนแปลงดำเนินการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	3.01	0.732	ปานกลาง
3. ประชาชนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเข้าฝึกอบรมสม่ำเสมอ	3.04	0.742	ปานกลาง
4. ร่วมสร้างวิสัยทัศน์ที่เป็นองค์กรชั้นนำในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	3.11	0.705	ปานกลาง
5. ร่วมระดมความคิดเห็นและสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างแผนปฏิบัติงานในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน	3.19	0.752	ปานกลาง
รวม	3.07	0.487	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ด้านวัฒนธรรมองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.07, S.D = 0.487) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 5 ร่วมระดมความคิดเห็น และสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างแผนปฏิบัติงานในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน (Mean = 3.19, S.D = 0.752) รองลงมา คือ ข้อที่ 4 ร่วมสร้างวิสัยทัศน์ที่เป็นองค์กรชั้นนำในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (Mean = 3.11, S.D = 0.705) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 1 ร่วมสร้างแรงจูงใจในปรับใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (Mean = 3.00, S.D = 0.694)

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน

(n=354)

ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ร่วมในการสนับสนุนพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชน และประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข	3.17	0.700	ปานกลาง
2. ร่วมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารการจัดการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน	3.21	0.766	ปานกลาง
3. ร่วมสร้างระบบและกลไกสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชุมชน และประชาชนอย่างต่อเนื่อง	3.10	0.837	ปานกลาง
4. มีการร่วมมือในการวางแผนเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมชุมชนให้มีความพร้อมและยั่งยืน	3.16	0.754	ปานกลาง
5. มีส่วนร่วมในเรียนรู้การดูแล และยังมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชน	3.12	0.853	ปานกลาง
รวม	3.15	0.564	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.15, S.D = 0.564) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 2 ร่วมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารการจัดการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน (Mean = 3.21, S.D = 0.766) รองลงมา คือ ข้อที่ 1 ร่วมในการสนับสนุนพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนและประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข (Mean = 3.17, S.D = 0.700) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 3 ร่วมสร้างระบบ และกลไกสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชุมชน และประชาชนอย่างต่อเนื่อง (Mean = 3.10, S.D = 0.837)

4.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวม และจำแนกในแต่ละด้านต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้แก่ ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน ด้านการร่วมบริหาร ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ และด้านการร่วมประเมินผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยรวม

(n=354)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน	2.55	0.442	ปานกลาง
ด้านการร่วมบริหาร	3.17	0.647	ปานกลาง
ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	3.04	0.617	ปานกลาง
ด้านการร่วมประเมินผล	3.23	0.654	ปานกลาง
รวม	2.98	0.394	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 2.98, S.D = 0.394) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการร่วมประเมินผล (Mean = 3.23, S.D = 0.654) รองลงมา คือ ด้านการร่วมบริหาร (Mean = 3.17, S.D = 0.647) ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ (Mean = 3.04, S.D = 0.617) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน (Mean = 2.55, S.D = 0.442)

GRAD VRU

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน

(n=354)

ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. มีส่วนร่วมคิดร่วมวางแผนเพื่อกำหนดประเด็นหลักการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน	2.45	0.709	น้อย
2. มีส่วนเข้าร่วมประชุม ในการกำหนดนโยบายวางแผนโครงการของชุมชน	2.47	0.694	น้อย
3. มีส่วนร่วมประชุม เมื่อโครงการมีผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวม	2.55	0.745	ปานกลาง
4. มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	2.60	0.836	ปานกลาง
5. มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการบริหารพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	2.68	0.942	ปานกลาง
รวม	2.55	0.442	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 2.55, S.D = 0.442) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นข้อที่อยู่ในระดับน้อย คือ ข้อที่ 1 มีส่วนร่วมคิดร่วมวางแผนเพื่อกำหนดประเด็นหลักการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน และข้อที่ 2 มีส่วนเข้าร่วมประชุมในการกำหนดนโยบายวางแผนโครงการของชุมชน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 5 มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ด้านการบริหารพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (Mean = 2.68, S.D = 0.942) รองลงมา คือ ข้อที่ 4 มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Mean = 2.60, S.D = 0.836) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 3 มีส่วนร่วมประชุม เมื่อโครงการมีผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวม (Mean = 2.55, S.D = 0.745)

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามด้านการร่วมบริหาร

(n=354)

ด้านการร่วมบริหาร	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการบริหารพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน	3.16	0.985	ปานกลาง
2. มีส่วนร่วมในกระบวนการคัดเลือกผู้แทนประชาคมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	3.20	0.914	ปานกลาง
3. มีส่วนร่วมในการร่างจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	3.07	0.916	ปานกลาง
4. มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน/ชุมชนที่ท้องถิ่นได้ดำเนินการไปแล้ว	3.10	0.751	ปานกลาง
5. มีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มกันปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.32	0.965	ปานกลาง
รวม	3.17	0.647	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ด้านการร่วมบริหาร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.17, S.D = 0.647) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 5 มีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มกันปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Mean = 3.32, S.D = 0.965) รองลงมา คือ ข้อที่ 2 มีส่วนร่วมในกระบวนการคัดเลือกผู้แทนประชาคมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (Mean = 3.20, S.D = 0.914) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 3 มีส่วนร่วมในการร่างจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (Mean = 3.07, S.D = 0.916)

GRAD VRU

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามด้านการร่วมรับผลประโยชน์

(n=354)

ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. มีส่วนร่วมผลักดันโครงการในการพัฒนาหรือโครงการจำเป็นเร่งด่วนจากการพัฒนาอย่างยั่งยืนไปทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย	2.86	0.854	ปานกลาง
2. มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	3.08	0.846	ปานกลาง
3. มีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากการร่วมพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	3.02	0.848	ปานกลาง
4. ได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อพัฒนาตำบลอย่างยั่งยืนที่ได้ดำเนินการแล้ว	3.19	0.766	ปานกลาง
รวม	3.04	0.617	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.04, S.D = 0.617) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 4 ได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อพัฒนาตำบลอย่างยั่งยืนที่ได้ดำเนินการแล้ว (Mean = 3.19, S.D = 0.766) รองลงมา คือ ข้อที่ 2 มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Mean = 3.08, S.D = 0.846) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 1 มีส่วนร่วมผลักดันโครงการในการพัฒนาหรือโครงการจำเป็นเร่งด่วนจากการพัฒนาอย่างยั่งยืนไปทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย (Mean = 2.86, S.D = 0.854)

GRAD VRU

ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามด้านการร่วมประเมินผล

(n=354)

ด้านการร่วมประเมินผล	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการประเมินผลของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	3.26	0.852	ปานกลาง
2. มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน	3.32	0.847	ปานกลาง
3. มีส่วนร่วมประเมินผลโครงการ/กิจกรรมว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	3.20	0.832	ปานกลาง
4. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	3.12	0.888	ปานกลาง
รวม	3.23	0.654	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ด้านการร่วมประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.23, S.D = 0.654) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 2 มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน (Mean = 3.32, S.D=0.847) รองลงมา คือ ข้อที่ 1 มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการประเมินผลของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (Mean = 3.26, S.D=0.852) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 4 มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (Mean = 3.12, S.D=0.888)

4.4 ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านความยั่งยืน โดยรวมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างปัจจัยด้านความยั่งยืนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยรวม

ปัจจัยด้านความยั่งยืน	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	r	p-value	ความสัมพันธ์
โดยรวม	ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน	0.591**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมบริหาร	0.413**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	0.560**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมประเมินผล	0.577**	0.000	ปานกลาง
	รวม	0.780**	0.000	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ปัจจัยด้านความยั่งยืน มีความสัมพันธ์ในทางบวก ระดับสูงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวม ($r = 0.780$, $p\text{-value} = 0.000$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความพอเพียง พึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกัน และมีความมั่นคง มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทุกด้าน คือ การร่วมคิดร่วมวางแผน การร่วมบริหาร การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สมมติฐานที่ 1.1 ความพอเพียงมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างด้านความพอเพียงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านความยั่งยืน	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	r	p-value	ความสัมพันธ์
ด้านความพอเพียง	ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน	0.737**	0.000	สูง
	ด้านการร่วมบริหาร	0.220**	0.000	ต่ำ
	ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	0.184**	0.000	ต่ำ
	ด้านการร่วมประเมินผล	0.205**	0.000	ต่ำ
	รวม	0.470**	0.000	ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ปัจจัยด้านความยั่งยืน ด้านความพอเพียง มีความสัมพันธ์ในทางบวก ระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวม ($r = 0.470$, $p\text{-value} = 0.000$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพอเพียง มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทุกด้าน คือ การร่วมคิดร่วมวางแผน การร่วมบริหาร การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

GRAD VRU

สมมติฐานที่ 1.2 ฟังตนเองได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างด้านฟังตนเองได้กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านความยั่งยืน	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	r	p-value	ความสัมพันธ์
ด้านฟังตนเองได้	ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน	0.571**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมบริหาร	0.180**	0.000	ต่ำ
	ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	0.175**	0.000	ต่ำ
	ด้านการร่วมประเมินผล	0.160**	0.000	ต่ำ
	รวม	0.380**	0.000	ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ปัจจัยด้านความยั่งยืน ด้านฟังตนเองได้ มีความสัมพันธ์ในทางบวก ระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวม ($r = 0.380$, $p\text{-value} = 0.000$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฟังตนเองได้ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทุกด้าน คือ การร่วมคิดร่วมวางแผน การร่วมบริหาร การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

GRAD VRU

สมมติฐานที่ 1.3 มีภูมิคุ้มกันมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างด้านมีภูมิคุ้มกันกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านความยั่งยืน	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	r	p-value	ความสัมพันธ์
ด้านมีภูมิคุ้มกัน	ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน	0.255**	0.000	ต่ำ
	ด้านการร่วมบริหาร	0.375**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	0.728**	0.000	สูง
	ด้านการร่วมประเมินผล	0.330**	0.000	ปานกลาง
	รวม	0.626**	0.000	ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ปัจจัยด้านความยั่งยืน ด้านมีภูมิคุ้มกันมีความสัมพันธ์ในทางบวก ระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวม ($r = 0.626$, $p\text{-value} = 0.000$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมีภูมิคุ้มกันมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทุกด้าน คือ การร่วมคิดร่วมวางแผน การร่วมบริหาร การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

GRAD VRU

สมมติฐานที่ 1.4 มีความมั่นคงมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างด้านมีความมั่นคงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านความยั่งยืน	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	r	p-value	ความสัมพันธ์
ด้านมีความมั่นคง	ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน	0.230**	0.000	ต่ำ
	ด้านการร่วมบริหาร	0.274**	0.000	ต่ำ
	ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	0.260**	0.000	ต่ำ
	ด้านการร่วมประเมินผล	0.709**	0.000	ปานกลาง
	รวม	0.549**	0.000	ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.21 พบว่า ปัจจัยด้านความยั่งยืน ด้านมีความมั่นคงมี ความสัมพันธ์ในทางบวก ระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวม ($r = 0.549$, $p\text{-value} = 0.000$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมีความมั่นคงมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทุกด้าน คือ การร่วมคิดร่วมวางแผน การร่วมบริหาร การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

GRAD VRU

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ โดยรวมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.22 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่าง โดยรวม

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	r	p-value	ความสัมพันธ์
โดยรวม	ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน	0.429**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมบริหาร	0.563**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	0.473**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมประเมินผล	0.495**	0.000	ปานกลาง
	รวม	0.737**	0.000	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.22 พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ มีความสัมพันธ์ในทางบวก ระดับสูงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวม ($r = 0.737$, $p\text{-value} = 0.000$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำ การประชาสัมพันธ์ วัฒนธรรมองค์กร และสภาพแวดล้อมของชุมชน ความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทุกด้าน คือ การร่วมคิดร่วมวางแผน การร่วมบริหาร การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

GRAD VRU

สมมติฐานที่ 2.1 ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างด้านภาวะผู้นำกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	r	p-value	ความสัมพันธ์
ด้านภาวะผู้นำ	ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน	0.201**	0.000	ต่ำ
	ด้านการร่วมบริหาร	0.325**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	0.256**	0.000	ต่ำ
	ด้านการร่วมประเมินผล	0.244**	0.000	ต่ำ
	รวม	0.390**	0.000	ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.23 พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ด้านภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์ในทางบวก ระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวม ($r = 0.390$, $p\text{-value} = 0.000$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทุกด้าน คือ การร่วมคิดร่วมวางแผน การร่วมบริหาร การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

GRAD VRU

สมมติฐานที่ 2.2 การประชาสัมพันธ์ได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.24 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างด้านการประชาสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	r	p-value	ความสัมพันธ์
ด้านการประชาสัมพันธ์	ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน	0.322**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมบริหาร	0.402**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	0.336**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมประเมินผล	0.361**	0.000	ปานกลาง
	รวม	0.533**	0.000	ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.24 พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ด้านการประชาสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ในทางบวก ระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวม ($r = 0.533$, $p\text{-value} = 0.000$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทุกด้าน คือ การร่วมคิดร่วมวางแผน การร่วมบริหาร การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

GRAD VRU

สมมติฐานที่ 2.3 วัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.25 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างด้านวัฒนธรรมองค์กรกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	r	p-value	ความสัมพันธ์
ด้านวัฒนธรรมองค์กร	ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน	0.282**	0.000	ต่ำ
	ด้านการร่วมบริหาร	0.378**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	0.349**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมประเมินผล	0.389**	0.000	ปานกลาง
	รวม	0.525**	0.000	ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.25 พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ด้านวัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์ในทางบวก ระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวม ($r = 0.525$, $p\text{-value} = 0.000$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวัฒนธรรมองค์กร มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทุกด้าน คือ การร่วมคิดร่วมวางแผน การร่วมบริหาร การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

GRAD VRU

สมมติฐานที่ 2.4 สภาพแวดล้อมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.26 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	r	p-value	ความสัมพันธ์
ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน	ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน	0.343**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมบริหาร	0.412**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	0.333**	0.000	ปานกลาง
	ด้านการร่วมประเมินผล	0.339**	0.000	ปานกลาง
	รวม	0.536**	0.000	ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.26 พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนมีความสัมพันธ์ในทางบวก ระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวม ($r = 0.536$, $p\text{-value} = 0.000$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทุกด้าน คือ การร่วมคิดร่วมวางแผน การร่วมบริหาร การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

GRAD VRU

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประชาชนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความยั่งยืน กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประชาชนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประชาชนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดำเนินการวิจัยโดยวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีกลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย จำนวน 354 คน โดยการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้น เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นปลายปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Coefficient of Correlation) จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

5.1.1 กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.70 คน รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 48.30 เมื่อพิจารณาตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.30 รองลงมาอยู่ระหว่าง 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.10 อายุระหว่าง 50-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.40 และน้อยที่สุดอยู่ระหว่าง 18-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.30 เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่อนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 46.00 รองลงมามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 21.50 ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 17.80 และน้อยที่สุดปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 14.70 เมื่อพิจารณาตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ทำงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 48.90 รองลงมาเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 31.90 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 10.50 และน้อยที่สุดค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 8.80 เมื่อพิจารณาตามรายได้ต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่รายได้ต่อเดือน 10,000-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.90 รองลงมารายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.60 รายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.10 และน้อยที่สุดรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.40

5.1.2 ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านความยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีความมั่นคง รองลงมา คือ มีภูมิคุ้มกัน พึ่งตนเองได้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความพอเพียง

1) ด้านความพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ที่เสริมสร้างการพัฒนาคุณลักษณะอย่างพอเพียงของประชาชนในชุมชน รองลงมา คือ การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างพอเพียง

และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการจัดการประชุม/อบรม/สัมมนา/ศึกษาแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน

2) ด้านพึ่งตนเองได้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนำผลผลิตที่ได้จากการจัดกิจกรรมโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนมาสนับสนุนประชาชนให้พึ่งตนเองได้ รองลงมา คือ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติที่มุ่งเป้าหมายเพื่อประชาชนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น/พึ่งตนเองได้ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้

3) ด้านภูมิคุ้มกัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบลนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการให้กับประชาชน เพื่อเตรียมพร้อมรับผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น รองลงมา คือ ส่งเสริมให้ประชาชนมีการเตรียมการวางแผนชีวิตอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันความเสี่ยงในอนาคต และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัวและชุมชน

4) ด้านมีความมั่นคง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ส่งเสริมให้ประชาชนมีการเตรียมการวางแผนชีวิตอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันความเสี่ยงในอนาคต รองลงมา คือ เศรษฐกิจพอเพียงแบบพออยู่พอกินจะช่วยแก้ไขวิกฤตทางเศรษฐกิจและปัญหาทางสังคมของไทย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนเกิดจิตอาสาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.1.3 ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สภาพแวดล้อมของชุมชน รองลงมา คือ วัฒนธรรมองค์กร ประชาสัมพันธ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาวะผู้นำ

1) ด้านภาวะผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ร่วมในการในการกำหนดนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน รองลงมา คือ ร่วมช่วยกำกับดูแลชุมชนให้เป็นไปตามแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับทิศทางการบริหารพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อชุมชนยั่งยืน

2) ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ร่วมในการเข้าประชุมนำข้อมูลถ่ายทอดให้กับประชาชนในชุมชนทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจน รองลงมา คือ ร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อมูลที่ได้รับตรงตามความต้องการ/มีประโยชน์/น่าสนใจ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพ

3) ด้านวัฒนธรรมองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ร่วมระดมความคิดเห็น และสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำวางแผนปฏิบัติงานในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรให้ชุมชนเข้มแข็ง

และยั่งยืน รองลงมา คือ ร่วมสร้างวิสัยทัศน์ที่เป็นองค์การชั้นนำในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ร่วมสร้างแรงจูงใจในปรับใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

4) ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ร่วมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารการจัดการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน รองลงมา คือ ร่วมในการสนับสนุนพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนและประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ร่วมสร้างระบบ และกลไกสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและประชาชนอย่างต่อเนื่อง

5.1.4 ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การร่วมประเมินผล รองลงมา คือ การร่วมบริหาร การร่วมรับผลประโยชน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การร่วมคิดร่วมวางแผน

1) ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นข้อที่อยู่ในระดับน้อย คือ มีส่วนร่วมคิดร่วมวางแผนเพื่อกำหนดประเด็นหลักการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนและมีส่วนเข้าร่วมประชุม ในการกำหนดนโยบายวางแผนโครงการของชุมชน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ด้านการบริหารพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีส่วนร่วมประชุม เมื่อโครงการมีผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวม

2) ด้านการร่วมบริหาร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มกันปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในกระบวนการคัดเลือกผู้แทนประชาคมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีส่วนร่วมในการร่างจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

3) ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ได้รับความคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อพัฒนาตำบลอย่างยั่งยืนที่ได้ดำเนินการแล้ว รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีส่วนร่วมผลักดันโครงการในการพัฒนาหรือโครงการจำเป็นเร่งด่วนจากการพัฒนาอย่างยั่งยืนไปทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย

4) ด้านการร่วมประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน รองลงมา คือ มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการประเมินผลของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

5.1.5 ปัจจัยด้านความยั่งยืน โดยรวมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพอเพียง ด้านพึ่งตนเองได้ ด้านมีภูมิคุ้มกัน และด้านมีความมั่นคงมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทุกด้าน คือ ด้านการร่วมคิดร่วม

คิดรวบรวางแผน ด้านการร่วมบริหาร ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ และด้านการร่วมประเมินผล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวม ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทุกด้าน คือ ด้านการร่วมคิดรวบรวางแผน ด้านการร่วมบริหาร ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ และด้านการร่วมประเมินผล ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5.2 อภิปรายผลวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.2.1 ปัจจัยด้านความยั่งยืน ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่าง ยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านมีความมั่นคง รองลงมาด้านมีภูมิคุ้มกัน ด้านพึ่งตนเองได้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐเขต มาลัยศิลป์ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษากระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนดอกแดง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน กล่าวไว้ว่า กระบวนการพัฒนาชุมชนในด้านกายภาพพื้นที่ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการปกครองมีผลให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน กล่าวคือ ชุมชนได้ปรับใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่าและเกื้อกูลต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ลักษณะการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน คือ การแก้ไขปัญหาที่ตรงกับความต้องการ และความจำเป็นอย่างแท้จริง การทำความเข้าใจถึงสภาพของปัญหา การระดมความคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุปัญหาที่ประสบร่วมกัน การกำหนดแนวทางแก้ไข คัดกรองทางเลือกที่เป็นที่ยอมรับนำไปสู่การปฏิบัติ การทบทวนถึงข้อดีข้อเสียของการดำเนินการแก้ไขปัญหาเพื่อแสวงหาแนวทางที่จะปรับปรุง และพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สนธยา พลศรี (2547) ได้กล่าวถึง ตัวแบบการพัฒนาของสมเด็จพระรัตนราชสุตาสยามบรมราชกุมารี โดยสาระสำคัญของแนวคิดสามารถจะช่วยสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้โดยเฉพาะการพิจารณาประเด็นหลักประเด็นที่ว่าเป็นที่ตัวคนจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนเพราะเมื่อคนมีความเจริญทางปัญญาสามารถจะสร้างความเจริญได้เอง นับได้ว่าเป็นความเข้มแข็งของทั้งคนและของท้องถิ่น ถ้าไม่พัฒนาคนในท้องถิ่นจะทำให้ท้องถิ่นไม่ยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาคนจึงเป็นกุศโลบายของการพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2539) การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ (Holistic) และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมมนุษย์สอดคล้องกับเกณฑ์ของธรรมชาติ

5.2.2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน รองลงมา คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านประชาสัมพันธ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านภาวะผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำเร็จ เพ็ชรนพรัตน์ (2555)

ทำการศึกษากิจการ การพัฒนา การมีส่วนร่วม ในองค์กรบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง จังหวัดปทุมธานี องค์กรบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้นำชุมชนในองค์กรบริหารส่วนตำบลใช้แนวทางใหม่ในการบริหารชุมชน แนวทางใหม่นี้ให้เสรีภาพมากขึ้น และขณะเดียวกันก็ขยายการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับชุมชนมากขึ้นด้วย 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนขยายตัวมากขึ้นจากการออกเสียงเพื่อเลือกตัวแทนในองค์กรบริหารส่วนตำบล กระบวนการคัดเลือกเช่นนี้ใช้คะแนนเสียงส่วนใหญ่เป็นเครื่องตัดสินตามเงื่อนไขของระบอบประชาธิปไตย และกระบวนการเช่นนี้ถือเป็นความสำเร็จในการก่อให้เกิดประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น 3) ประชาชนจากหลากหลายชาติพันธุ์ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นไทย มอญ และมุสลิม สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ และขณะเดียวกันก็สร้างความรับผิดชอบทางสังคมร่วมกัน นอกจากนี้ยังทำงานร่วมกันในการพิทักษ์อัตลักษณ์ทางสังคมของคนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ปัจจัยนี้ชี้ให้เห็นอีกหนึ่งความสำเร็จในระดับชุมชน 4) โครงการพัฒนาของชุมชนช่วยให้เกิดผลประโยชน์ทางสังคม และขณะเดียวกันก็ช่วยให้เกิดรายได้ทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้นกับหลายๆ ครอบครัว การมีรายได้เพิ่มขึ้นช่วยให้เกิดโอกาสในการสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โครงการเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงอีกปัจจัยของความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน 5) ตัวแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องการแนวทางการบริหารใหม่ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ คือ 1) ทักษะในการบริหารจัดการที่ดีของผู้นำชุมชน 2) การมีส่วนร่วมที่มากขึ้นของประชาชนในชุมชน 3) การมีความรับผิดชอบทางสังคมที่มากขึ้นของประชาชน 4) โครงการที่นำมาก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมพงษ์ เกษมสิน (2523) บริหารงานทุกอย่างจำเป็นต้องกระทำโดยมีหลักเกณฑ์ ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดยรอบคอบ ทั้งนี้ เพื่อให้มีวิธีที่ดีที่สุด อันที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและแนวคิดของ บุญทัน ดอกไธสง (2537) การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์กร หรือประเทศ หรือการจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์กร

5.2.3 ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์กรบริหารส่วนตำบล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ประกอบด้วย ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน ด้านการร่วมบริหาร ด้านการร่วมรับผิดชอบ ด้านการร่วมประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อรพิน สฟโชคชัย (2538) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานของภาครัฐ การเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ของชุมชนโดยตรงซึ่งอาจใช้คำว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง และนับว่าเป็นกระบวนการของการติดต่อสื่อสารทางสังคมที่ทางสมาชิกทุกคนในชุมชนสามารถแยกแยะความต้องการและพัฒนามความสนใจร่วมกันจนนำไปสู่การดำเนินการหรือกิจกรรมใดๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สมาชิกต่างพอใจร่วมกัน และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุพจน์ พงษ์พิสุทธิบุปผา (2543) ที่กล่าวว่า การร่วมมือร่วมปฏิบัติ ร่วมแก้ไขปัญหาคำดำเนินการและร่วมรับผิดชอบร่วมกันไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่ม เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และเกี่ยวข้องกับทางด้านจิตใจและอารมณ์ของสถานการณ์กลุ่มอันเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำเพื่อบรรลุจุดหมายของกลุ่ม และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิชัย ต้นศรีสกุล (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืน กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนมี 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยการบริหารจัดการด้านธุรกิจชุมชน ปัจจัยการบริหารจัดการด้านสังคม ปัจจัยการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนรูปแบบการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มี 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การศึกษาชุมชน 2) การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน 3) การจัดลำดับความต้องการและปัญหาชุมชน 4) การ

วางแผนแก้ปัญหา 5) การพิจารณาวิธีการดำเนินงาน 6) การดำเนินงาน 7) การประเมินผลงาน และ 8) การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) องค์การบริหารส่วนตำบล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมวางแผนในการกำหนดประเด็นหลักการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนของตนเมื่อมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ด้านการบริหารพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และจะช่วยให้การพัฒนาท้องถิ่นเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้โดยรวม ซึ่งกรณีเช่นนี้ประชาชนทั่วไปจะได้มีโอกาสร่วมคิดร่วมวางแผน เพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติ การให้บรรลุ และรองรับความต้องการของประชาชนจะทำให้ทราบถึงโอกาสที่จะเป็นไปตามแผนที่วางเอาไว้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ในด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการรักท้องถิ่นของตนเอง โดยร่วมกันสร้างสรรค์และพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความความยั่งยืน ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์โดยทั่วถึงกัน

2) องค์การบริหารส่วนตำบล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายในการกำหนดทิศทางการปกครองท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยการให้ประชาชนในท้องถิ่นของตนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างพอเพียง มีการจัดการประชุม/อบรม/สัมมนา/ศึกษาแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของประชาชน การนำผลผลิตที่ได้จากการจัดกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาสนับสนุนประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันในความต้องการประชาชน เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีได้อย่างเหมาะสม และสามารถกระตุ้นให้ประชาชนได้ใช้ความรู้ในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนเพื่อที่สามารถต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ได้

3) องค์การบริหารส่วนตำบล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรที่จะมีบทบาทของตนเองในด้านภาวะผู้นำที่ดี ในการกำหนดนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติงานในชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อท้องถิ่นที่ยั่งยืน มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในท้องถิ่นของตนอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง และเพื่อเป็นการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมให้กับประชาชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยผลักดัน และร่วมสร้างวิสัยทัศน์ที่เป็นองค์กรชั้นนำในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนของท้องถิ่น มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนร่วมมือในการวางแผนในการรักษาสภาพแวดล้อมให้มีความพร้อม ให้มีความน่าอยู่ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข มีความเข้มแข็ง และยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง อาจจะจัดในลักษณะของฝึกการอบรม ประชุม สัมมนา การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เพื่อให้ประชาชนจะได้รับทราบถึงข้อมูล

ในการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนทุกขั้นตอน เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ถูกต้อง มีการออกเยี่ยมเยียนประชาชนในพื้นที่ของตนเพื่อพบปะประชาชน เพื่อที่จะได้รับทราบถึงปัญหาของประชาชนรวมทั้งประชาชนมีโอกาสนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามาได้ตรงความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

5.3.3 ข้อเสนอแนะในครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นอื่นๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำไปใช้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ในเชิงคุณภาพ อันมาจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

GRAD VRU

บรรณานุกรม

GRAD VRU

บรรณานุกรม

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2537). **The Centre for Our Common Future (สวิตเซอร์แลนด์) และสมาคมเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม แผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.
- กิตติพันธ์ รุจิรกุล. (2539). **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- กุลวดี ล้อมทอง. (2550). **การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ศึกษากรณีบุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์**. ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ศรีวิชัย.
- เกษม วัฒนชัย. (2550). **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา**. 5(2): 155-156.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2538). **ประชากรกับการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โกวิท พวงงาม. (2541). **การวางแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วมทำให้ อบต. เข้มแข็ง. วารสารพัฒนาชุมชน**. 67.
- โกวิท พวงงาม. (2546). **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- โกวิท พวงงาม. (2550). **การปกครองท้องถิ่น: วัตถุประสงค์ แนวคิด และหลักการ**. กรุงเทพฯ: ส. เอเชียเพรส (1989) จำกัด.
- คณะกรรมการโลกว่าด้วยวัฒนธรรมและการพัฒนา. (2541). **วัฒนธรรมอันหลากหลายของมนุษยชาติ**. ม.ป.ป.: ม.ป.ท.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียงสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจพอเพียง.
- คริสต์ เบเกอร์. (2546). **“อนาคตสังคมไทย: ข้อคิดเพื่อพิจารณา.” รายงานการวิจัยชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย (ศ.ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา หัวหน้าโครงการ)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย UNDP (2550). **รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี 2550 เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน**. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย.
- จารุวรรณ ประดา. (2545). **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล วัฒนธรรมองค์การลักษณะสร้างสรรค์ ความพร้อมขององค์การกับความยืดหยุ่นขององค์การ ตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลจิตเวช**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตรภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์. (2544). **ยุทธวิธีการประชาสัมพันธ์**. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2548). **“การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา.” วารสารเศรษฐกิจและสังคม**. 42(6): 41-47.

- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคนอื่นๆ. (2541). **ทฤษฎีและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนชาวนา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิถีสถิติศาสตร์.
- ชัยณรงค์ แก้วอยู่. (2541). **บรรยากาศองค์การกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน: ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการตำรวจกองทะเบียนผลกรรมตำรวจ**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชาญชัย อาจิมสมาจาร. (2540). **การบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2539). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชวรงค์ ฉายะบุตร. (2539). **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์เนชั่นตั้งเซ็นเตอร์จำกัด.
- เชาว์ อินใย. (2543). **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย**. ขอนแก่น: เพ็ญพรีนติ้ง.
- ฐิติมา อุดมศรี. (2555). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ**. สารนิพนธ์หลักสูตรบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.
- ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2535). **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคนอื่นๆ. (2551). **โครงการประเมินผลเปรียบเทียบในมิติต่างๆ ของประชาชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้**. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ศูนย์วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คณะเศรษฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2540). **ทฤษฎีระบบ**. ในทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทองอุ่น. (2542). **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. กรุงเทพฯ: เจริญเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2547). **ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์. แชนพอร์ พรีนติ้ง.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2543). **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธนวดี บุญลือ. (2529). **การสื่อสาร**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นันทวัฒน์ บรรมานันท์ และแก้วคำ ไกสรพงษ์. (2544). **การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2544). **มิติทางวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2537). **กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- บวรศิลป์ เขาวนขึ้น และคนอื่นๆ. (2549). **ตัวอย่างที่ดีของมหาลัยวิจัย**. **วารสารประกันคุณภาพ**. 4(5): 28-30.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2537). **การจัดองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2524). **การปกครองเมืองพัทยา**. กรุงเทพฯ: สหાયบลิ็อกการพิมพ์.

- ประวิทย์ กังวล. (2542). **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันกับการปราบปรามอาชญากรรมในเขตสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประเวศ วะสี. (2542). **ประชาคมตำบล**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: มติชนประสิทธิ์.
- ประเวศ วะสี. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมแนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม**. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ประเวศ วะสี. (2555). **ยุทธศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน**. ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท เครด คอมพิวเตอร์ จำกัด.
- พนิดา สัตโยภาส บุญชนิด วิงวอน บุญจวรรณ วิงวอน. (2555). **ศักยภาพผู้ประกอบการและนวัตกรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคเหนือตอนบน**. การประชุมวิชาการวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 6 คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่โรงพยาบาลแม่เกาะ จังหวัดลำปาง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2539). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2541). **พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชวรมณี (ประยูร ธมมจิตโต). (2539). **การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชวรมณี (ประยูร ธมมจิตโต). (2542). **กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.
- พิชาภพ พันธุ์แพ. (2554). **ผู้นำกับการจัดการการเปลี่ยนแปลง = Leadership and Change Management**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิสิฐ ลี้อาธรรม. (2549). **ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจมหภาคการเงินการคลัง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ไพบูลย์ ช่างเรียน. (2532). **วัฒนธรรมการบริหาร**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- เย็นใจ เลหาวิช. (2523). “การศึกษากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต.” **วารสารการศึกษาแห่งชาติ**. 8(10): 51-53
- รัฐเขต มาลัยศิลป์. (2554). **การศึกษากระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนดอกแดง อำเภอตอแยสะแก จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราตรี ภารา. (2540). **ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: อักษรพัฒนา.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). **การวัดด้านจิตพิสัย**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลักษณะ สตะเวทิน. (2542). **หลักการประชาสัมพันธ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วนิชย์ ไชยแสง. (2555). **ตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคมกับการจัดการอย่างยั่งยืนของภาคอุตสาหกรรมยางพาราภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน**. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการจัดการดุขภูบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์. (2540). ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ
ครอบครัวและชุมชนพัฒนา: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนดวงแข เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2543). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. นนทบุรี: สถาบัน
พระปกเกล้า.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2544). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. นนทบุรี: สถาบัน
พระปกเกล้า.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2545). การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น: สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส
ญี่ปุ่น และไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โพธิ์เพชร.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2548). การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและ
หน่วยงานของรัฐ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- ศักดิ์ชัย คำชู. (2550). การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กร: ศึกษากรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็ก
และเยาวชนบ้านบึง. ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เจษฎี สุขจิตติกาล. (2547). ความสุขมวลรวมประชาชาติ: มุ่งสู่กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา.
- เศาวนิต ศาณานนท์. (2542). ภาวะผู้นำ. นครราชสีมา: สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- สนธยา พลศรี. (2547). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2543). การกระจายอำนาจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจาย
อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
ประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น
ฐานในจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2514). การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2523). การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมพร เทพสิทธิธา. (2550). การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทของศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สมชายการพิมพ์.
- สมยศ นาวิกการ. (2541). การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายเชิงธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ตะวันออก.
- สมยศ นาวิกการ. (2543). การบริหารและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพฯ.
- สมหมาย แจ่มกระจ่าง. (2551). การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน: กรณีศึกษาการจัดทำแผน
ชุมชนเทศบาลตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2550). การจัดการจากมุมมองนักบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จี พี
ไซเบอร์พริ้นท์.

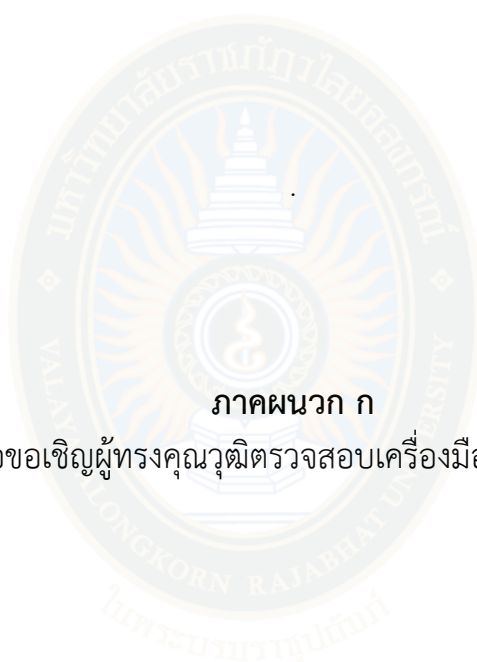
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547). **คู่มือการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2599)**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำเร็จ เพ็ชรนพรัตน์ และคนอื่นๆ. (2555). **การบริหาร การพัฒนาการมีส่วนร่วม ในองค์กรบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง จังหวัดปทุมธานี องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี.**
- สิทธิชัย ต้นศรีสกุล. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืนกรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม. **วารสารช่อพะยอม**. 2553, 21.
- สุธาวัลย์ เสถียรไทย. (2543). **แนวคิดเศรษฐศาสตร์นิเวศ**. กรุงเทพฯ: ตรีสิน.
- สุธี วรประดิษฐ์. (2549). **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรบ้านเสนาณรงค์ ตำบลประณีต อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สุพจน์ พงษ์พิสุทธิ์บุปผา. (2543). **การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชุมชนภายใต้การขึ้นนำของพระสงฆ์: กรณีป่าชุมชนวัดชลประทานราชดำริ ตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุเมธ ต้นติเวชกุล. (2542). เศรษฐกิจพอเพียงคือรากฐานของประเทศ. **สยามรัฐ**. 8, 7-8.
- สุเมธ ต้นติเวชกุล. (2549). **ใต้เบื้องพระยุคลบาท**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุวิมล ติรกันันท์. (2546). **การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์:แนวทางสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2540). **ภาวะผู้นำ**. ในทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อนันต์ เกตุวงศ์. (2523). **การบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิชัย พันธเสน. (2549). **สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อภิชัย พันธเสน. (2550). **รายงานการวิจัยโครงการสังเคราะห์งานวิจัย ข้อเขียนและบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง**. สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อรพิน สฟโชคชัย. (2538). **การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- อรรณู ไต่ยง. (2542). **การมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของผู้ประกอบการในเขตอุตสาหกรรมนวนคร อำเภอนครหลวง จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อรรณู รักธรรม. (2536). **การพัฒนาองค์การ แนวความคิดและการประยุกต์ใช้ในระบบสังคมไทย**. ม.ป.ท.

- อวยชัย ขบา. (2538). **ภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์กร**. ในพฤติกรรมองค์กรและการจัดการตลาด นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2542). **มุมมองนายอานันท์**. กรุงเทพฯ: มติชน. 2542, 12.
- อุทัย เลาหิวีเชียร. (2543). **รัฐประศาสนศาสตร์ ลักษณะวิชาและมิติต่างๆ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- อุทัย หิรัญโต. (2523). **การปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์การพิมพ์.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2538). **การบริหาร ทักษะ และการปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- เอื้องทิพย์ เกตุกราย. (2551). **การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนตำบลคลองพระดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ดุขุฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโครงการและการประเมินโครงการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- Bass, Bernard M. (1990). **Bass & Stogdill's Handbook of Leadership: Theory, Research, and Managerial Applications**. New York: Free Press.
- Des Gasper. (2004). "Subjective and Objective Wellbeing in Relation to Economic Inputs: Puzzles and Responses." WeD Working Paper 09.
- Erwin. (1995). **Participation Management Concept Theory and Implementation**. Atlanta: Georgia State United State of America.
- Goulet, D. (1971). **The Cruel Choice: A New Concept in the Theory of Development**. New York: Athenaeum.
- Gregg, Russell T. (1957). "The Administrative Process." in **Administrative Behavior in Education**. New York: Harper Brothers Publishers
- Gulick, Luther, & L. Urwick. (1939). eds., **Paper on the Science of Administration**. New York: Institute of Public Administration, Columbia University.
- Henri, Fayol. (1949). **General and Industrial Management**. London: Sir Isaac Pitman & Sons. Herbert A. Simon, **Administrative Behavior**. New York: Macmillan, 1947.
- John W. Best. (1970). **Research in Education**. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Litchfield, E. H. (1956). "Notes on General Theory of Administration." **Administrative Science Quarterly**. Vol. 1, No 1. June.
- Sears J. B. (1950). **The Nature of The Administrative Process**. New York: Mc Groow Hill Book Co.
- Sen, A. (1995). **Poverty and Famines; An Essay on Entitlement and Deprivation**. Oxford; Oxford University Press.
- Simon, Herbert A. (1957). **Administration Behavior**. 2nd ed. New York: Macmillan.
- The American Association of School Administrators. (1955). **Staff Relations in School Administration**. Washington D.C.: The American Association Press.
- White, Alastair T. (1982). **Why community Participation: A Discussion of the Argument to Community Participation: Curen Issue on Lesson Learned**. United Nation.
- Yamane, Taro. (1967). **Statistics: An introductory analysis**. New York: Harper and Row.

ภาคผนวก

GRAD VRU

ภาคผนวก ก

หนังสือขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

GRAD VRU

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปณจ.ประตุน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๑ กันยายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.พรนภา เตียสุธิกุล

ด้วย นางสาวณิชาภา นาคพราย นักศึกษาปริญญาโท รหัสนักศึกษา ๕๕B๕๓๓๓๐๒๐๗
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ใน
พระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ระหว่างการทำภาคนิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”
โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง เป็นประธานควบคุมภาคนิพนธ์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของนักศึกษาดังกล่าวข้างต้น และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิต

โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
โทรศัพท์ ๐๒ ๕๒๙ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๗
โทรสาร ๐๒ ๕๒๙ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปณจ.ประตุน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๑ กันยายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.บุญเรือง ศรีเหรียญ

ด้วย นางสาวณิชาภา นาคพราย นักศึกษาปริญญาโท รหัสนักศึกษา ๕๕B๕๓๓๓๐๒๐๗
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ใน
พระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ระหว่างการทำภาคนิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”
โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง เป็นประธานควบคุมภาคนิพนธ์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของนักศึกษาดังกล่าวข้างต้น และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิต

โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
โทรศัพท์ ๐๒ ๕๒๙ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๗
โทรสาร ๐๒ ๕๒๙ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๘

๕/๑๑/๕๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปณจ.ประตุน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๑ กันยายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.ชรินทร์ สีทับทิม

ด้วย นางสาวณิชาภา นาคพราย นักศึกษาปริญญาโท รหัสนักศึกษา ๕๕B๕๓๓๓๐๒๐๗
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ใน
พระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ระหว่างการทำภาคนิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”
โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง เป็นประธานควบคุมภาคนิพนธ์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของนักศึกษาดังกล่าวข้างต้น และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิต

โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
โทรศัพท์ ๐๒ ๕๒๙ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๗
โทรสาร ๐๒ ๕๒๙ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๘

ตรวจแล้ว
10 ต.ค. 57

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือสำหรับการวิจัย

GRAD VRU

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปณจ.ประตุน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๙ กันยายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือสำหรับการวิจัย

เรียน นายอำพล อัจฉากร (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย)

ด้วย นางสาวณิชาภา นาคพราย นักศึกษาปริญญาโท รหัสนักศึกษา ๕๕B๕๓๓๓๐๒๐๗
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ใน
พระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ระหว่างการทำภาคนิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”
โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง เป็นประธานควบคุมภาคนิพนธ์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือในการ
วิจัยของนักศึกษาดังกล่าวข้างต้น และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิต

โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
โทรศัพท์ ๐๒ ๕๒๙ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๗
โทรสาร ๐๒ ๕๒๙ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๘

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

GRAD VRU

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง:

1. แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ข้อมูลและคำตอบของประชาชนจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย เนื่องจากจะนำไปเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลในด้านต่างๆ ต่อไป
3. ข้อมูลที่ได้จะนำไปวิเคราะห์เป็นภาพรวมและใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้นจะไม่ส่งผลกระทบต่อท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามดังกล่าวนี้ และขอขอบคุณที่กรุณาให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับด้านปัจจัยมี 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยด้านความยั่งยืน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยด้านการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ขอความร่วมมือจากท่าน กรุณาตอบแบบสอบถามและแสดงความคิดเห็นตามที่เป็นจริง และขอให้ท่านตอบคำถามนี้ทุกข้อ

ณิชาภา นาคพราย

นักศึกษาปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ID NO

--	--	--

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง และแสดงความคิดเห็นตามความเป็นจริงที่ปรากฏ

1. เพศ

(1) ชาย

(2) หญิง

2. อายุ

(1) 18 - 29 ปี

(2) 30 - 39 ปี

(3) 40 - 49 ปี

(4) 50 - 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

(1) ประถมศึกษา

(2) มัธยมศึกษาตอนต้น

(3) อนุปริญญา

(4) ปริญญาตรีขึ้นไป

4. อาชีพ

(1) เกษตรกร

(2) ค้าขาย

(3) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

(4) เอกชน

5. รายได้ต่อเดือน

(1) น้อยกว่า 10,000 บาท

(2) 10,000 - 15,000 บาท

(3) 15,001 - 20,000 บาท

(4) มากกว่า 20,000 บาท

GRAD VRU

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับด้านปัจจัย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยด้านความยั่งยืน

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ท่านเลือกลงในช่องว่างตามระดับความพึงพอใจปัจจัยด้านความยั่งยืน ตามความคิดเห็นของท่าน

ข้อที่	ปัจจัยด้านความยั่งยืน	ระดับความพึงพอใจปัจจัยด้านความยั่งยืน					สำหรับผู้วิจัย
		5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด	
1.	ความพอเพียง การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างพอเพียง						
2.	มีแผนงาน/โครงการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนอยู่อย่างพอเพียง						
3.	ใช้แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนที่เสริมสร้างการพัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของประชาชนในชุมชน						
4.	มีการจัดการประชุม/อบรม/สัมมนา/ศึกษาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน						
5.	ชุมชนประสานสัมพันธ์กับประชาชนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของคนในชุมชน						
6.	พึ่งตนเองได้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้						
7.	การนำผลผลิตที่ได้จากการจัดกิจกรรมโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนมาสนับสนุนประชาชนให้พึ่งตนเองได้						

ข้อที่	ปัจจัยด้านความยั่งยืน	ระดับความพึงพอใจปัจจัยด้านความยั่งยืน					สำหรับผู้วิจัย
		5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด	
8.	เศรษฐกิจพอเพียงเน้นให้ครอบครัวและชุมชนมีความเข้มแข็งในการพึ่งตนเอง						
9.	เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติที่มุ่งเป้าหมายเพื่อประชาชนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น/พึ่งตนเองได้						
10.	มีภูมิคุ้มกัน องค์การบริหารส่วนตำบลนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการให้กับประชาชน เพื่อเตรียมพร้อมรับผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น						
11.	หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการประชาชนในการสร้างภูมิคุ้มกัน						
12.	ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัวและชุมชน						
13.	มีการจัดการด้านวิสาหกิจชุมชนเป็นหลักประกันด้านอาชีพและรายได้						
14.	ส่งเสริมให้ประชาชนมีการเตรียมการวางแผนชีวิตอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันความเสี่ยงในอนาคต						
15.	มีความมั่นคง เศรษฐกิจพอเพียงมีความเหมาะสมและกระตุ้นให้ใช้ความรู้ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและมีความมั่นคง						
16.	เศรษฐกิจพอเพียง แบบพออยู่พอกินจะช่วยแก้ไขวิกฤตทางเศรษฐกิจและปัญหาทางสังคมของไทย						

ข้อที่	ปัจจัยด้านความยั่งยืน	ระดับความพึงพอใจปัจจัยด้านความยั่งยืน					สำหรับ ผู้วิจัย
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด	
17.	ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนเกิดจิตอาสาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง						
18.	มีการจัดการผลิตด้านการเกษตรแบบผสมผสาน						
19.	ส่งเสริมให้ประชาชนมีการเตรียมการวางแผนชีวิตอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันความเสี่ยงในอนาคต						

ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านการบริหารการจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ท่านเลือกลงในช่องว่างตามระดับความพึงพอใจปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ตามความคิดเห็นของท่าน

ข้อที่	ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	ระดับความพึงพอใจปัจจัยด้านการบริหารจัดการ					สำหรับ ผู้วิจัย
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด	
1.	ภาวะผู้นำ ร่วมช่วยกำกับดูแลชุมชนให้เป็นไปตามแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับทิศทางการบริหารพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน						
2.	ร่วมในการในการกำหนดนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน						
3.	ร่วมติดตามผลการดำเนินการในการพัฒนาชุมชน เพื่อทบทวนเป้าหมายหรือปรับแผนงานในครั้งต่อไป						
4.	มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อชุมชนยั่งยืน						
5.	ร่วมในการวางแผนอย่างชัดเจนในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชน						
6.	การประชาสัมพันธ์ ร่วมในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน						
7.	ร่วมในการเข้าประชุมนำข้อมูลถ่ายทอดให้กับประชาชนในชุมชนทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจน						
8.	ร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง						

ข้อที่	ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	ระดับความพึงพอใจปัจจัยด้านการบริหารจัดการ					สำหรับ ผู้วิจัย
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด	
9.	ข้อมูลที่ได้รับตรงตามความต้องการ/มีประโยชน์/น่าสนใจ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ						
10.	วัฒนธรรมองค์กร ร่วมสร้างแรงจูงใจในปรับใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน						
11.	ร่วมส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ช่วยผลักดันให้การเปลี่ยนแปลงดำเนินการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน						
12.	ประชาชนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเข้าฝึกอบรมสม่ำเสมอ						
13.	ร่วมสร้างวิสัยทัศน์ที่เป็นองค์กรชั้นนำในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน						
14.	ร่วมระดมความคิดเห็นและสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างแผนปฏิบัติการงานในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน						
15.	สภาพแวดล้อมของชุมชน ร่วมในการสนับสนุนพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนและประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข						
16.	ร่วมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารการจัดการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน						
17.	ร่วมสร้างระบบและกลไกสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและประชาชนอย่างต่อเนื่อง						

ข้อที่	ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	ระดับความพึงพอใจปัจจัยด้านการบริหารจัดการ					สำหรับ ผู้วิจัย
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด	
18.	มีการร่วมมือในการวางแผนเพื่อรักษา สภาพแวดล้อมชุมชนให้มีความพร้อม และยั่งยืน						
19.	มีส่วนร่วมในเรียนรู้การดูแลและยังมี การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในการ พัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชน						

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบล

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตารางที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านว่าองค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับใด

ข้อที่	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน					สำหรับ ผู้วิจัย
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด	
1.	ด้านการร่วมคิดร่วมวางแผน มีส่วนร่วมคิดร่วมวางแผนเพื่อกำหนดประเด็นหลักการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน						
2.	มีส่วนร่วมเข้าร่วมประชุม ในการกำหนดนโยบายวางแผนโครงการของชุมชน						
3.	มีส่วนร่วมประชุม เมื่อโครงการมีผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวม						
4.	มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน						
5.	มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ด้านการบริหารพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน						
6.	ด้านการร่วมบริหาร มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการบริหารพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน						
7.	มีส่วนร่วมในกระบวนการคัดเลือกผู้แทนประชาคมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน						
8.	มีส่วนร่วมในการร่างจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน						
9.	มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน/ชุมชนที่ท้องถิ่นได้ดำเนินการไปแล้ว						
10.	มีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มกันปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง						

ข้อที่	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน					สำหรับผู้วิจัย
		5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด	
11.	ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมผลักดันโครงการในการพัฒนาหรือโครงการจำเป็นเร่งด่วนจากการพัฒนาอย่างยั่งยืนไปทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย						
12.	มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน						
13.	มีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากการร่วมพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน						
14.	ได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อพัฒนาตำบลอย่างยั่งยืนที่ได้ดำเนินการแล้ว						
15.	ด้านการร่วมประเมินผล มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการประเมินผลของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน						
16.	มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน						
17.	มีส่วนร่วมประเมินผลโครงการ/กิจกรรมว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน						
18.	มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน						

ตอนที่ 4 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

.....

.....

.....

.....

